

**ПРИВРЕДНА ДРУШТВА
У СВЕТЛУ АКТУЕЛНИХ
ИЗМЕНА ЗАКОНА**
Зборник радова

Редактор
Др Драгиша Б. СЛИЈЕПЧЕВИЋ

Београд
2012.

**ПРИВРЕДНА ДРУШТВА
У СВЕТЛУ АКТУЕЛНИХ
ИЗМЕНА ЗАКОНА
Зборник радова**

Издавач
ИП "Глосаријум"
Београд
Риге од Фере 12
Тел./факс 011/2182-163
E-mail:glosarijum@glosarijum.com

За издавача
Милан Жамац
директор
Редактор
Др Драгиша Б. СЛИЈЕПЧЕВИЋ

Уредник
Милан Жамац

Комијујшерска обрада
Весна Станић

Штампа
“Глосаријум”, Београд

Тираж:
300 примерака

ISBN 978-86-6297-001-5

РЕЧ УНАПРЕД

ИП “Глосаријум“ и ове године остаје веран свом традиционалном опредељењу организовања саветовања о спорним правним питањима произашлим из домена практичне примене најновијих законских измена у области привредно-правних односа. Циљ саветовања је покушај изналажења правно релевантних одговора на многобројна спорна питања која су већ препозната у досадашњој судској пракси. У том настојању и овогодишње саветовање ће окупити бројне еминентне правне стручњаке који својим практичним и теоретским знањем могу допринети отклањању свих спорности које су од виталног значаја за законито пословање свих привредних субјеката.

Предмет саветовања су реферати који се баве актуелним проблемима примене и израде општих правних аката у складу са новим Законом о привредним друштвима. Посебна пажња посвећена је већ препознатим колебањима судске праксе у примени Закона о стечају. Поред ових тема размотриће се и реферати чији су предмет спорна правна питања која настају у поступку извршења у привредним стварима и арбитражног решавања спорних односа проистеклих из приватизације. Посебну ауторску пажњу представља и приказ правно валидних одговора на могућа спорна питања која ће настати са почетком примене новог Закона о јавном бележништву.

Све наведене теме обрађене су од стране еминентних правних стручњака који у свакодневном обављању своје професионалне функције трагају за правно утемељеним решењима

спорних питања која им судска пракса намеће. У том контексту написани реферати у овом Зборнику су дело аутора који у оквиру своје свакодневне пословне активности непосредно опредељују примену правних института Закона о привредним друштвима. То је само један аспект сагледавања правних проблема који тим поводом настају. Они су, такође, предмет анализе и са аспекта професионалних искустава носилаца највиших правосудних функција. Зато се основано може очекивати да ће тако извршене правне анализе најактуелнијих спорних питања у судској пракси изазвати посебно интересовање не само учесника овогодишњег саветовања у Врњачкој Бањи, већ и свих других заинтересованих лица и опште стручне јавности.

У настојању да одабране теме буду непосредан повод за усаглашавање одговора о најспорнијим правним питањима проистеклим из непосредне примене Закона о стечају припремљен је и приказ актуелне судске праксе. Њиме су обухваћена најновија правна схватања привредних судова, која су истовремено подвргнута и критичком коментару аутора. Предмет ауторске анализе у овом Зборнику радова су и спорна питања настала у примени правног института реорганизације у претходном стечајном поступку. Осим тога, посебна ауторска пажња је посвећена и правном положају и могућностима намирења потраживања разлучних поверилаца. С обзиром на Законом о јавном бележништву определеним роковима за почетак рада јавних бележника приказана је и улога и значај обављања јавнобележничке функције у оквиру привредно-правних односа. Одабрана спорна питања су анализирана из угла правних практичара и правних теоретичара, што ће свакако представљати и својеврстан изазов учесницима семинара за активно укључење у расправу. Штавише, објављени реферати у овом Зборнику представљају значајно правно штиво за све посленике правне струке у извршавању њихових свакодневних радних обавеза заснованих на практичној примени нових законских решења на којима се темељи и законито пословање свих актера привредно-правних активности.

Др Драгиша Б. Слијепчевић

Љиљана ПЕТРОВИЋ*

НОВИНЕ У ЗАКОНСКОЈ РЕГУЛАТИВИ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА У ОДНОСУ НА ПРЕТХОДНА РЕШЕЊА

Нови Закон о привредним друштвима донела је Народна Скупштина Републике Србије 27. маја 2011. године, (“Службени гласник РС”, бр. 36/11), исти је ступио на снагу 4. јуна 2011. године, а примењује се од 1. фебруара 2012. године, осим одредаба које се односе на гласање електронским путем на седници Јавног акционарског друштва, које се примењују од 1. јануара 2014. године.

Доношење новог Закона детерминисано је из три разлога:

- Отклањање проблема при примени поједињих одредаба ранијег Закона
- Усаглашавање са законодавством Европске уније,
- Актуелни проблеми земаља у транзицији.

Највећи проблем задавала су акционарска друштва и њихова подела на отворена, затворена и котирана АД, а по-

*Љиљана Петровић, Компанија “Дунав осигурање”

себно укључивање акција отвореног АД на тржиште, са циљем прибављања свежег капитала. Претходна законска регулатива изгубила је из вида да су отворена АД у већини случајева настала из друштвеног и државног капитала путем приватизације, а иста нису могла прикупити додатни капитал преко финансијског тржишта (трговање акцијама на берзи).

КАРАКТЕРИСТИКЕ НОВОГ ЗАКОНА

- Усклађивање са законодавством Европске уније,
- Усклађивање са Законом о тржишту капитала,
- Како решити проблеме карактеристичне за претходни Закон,
 - Прецизније регулисање појединих института,
 - Разликовање АД од других облика организовања,
 - Једнодомни и дводомни систем управљања.

Имајући у виду кратке рокове за усклађивање, постојећи облици организовања друштва, прво сазивају скупштину и доносе одлуку о изменама и допунама аката друштва, с тим да се сазивање скупштине, доношење наведене одлуке и гласање врши у складу са старим Законом и оснивачким актом. Након новоусвојених аката, врши се избор нових органа управљања, с тим да се сада гласа по новом Закону.

Постојећа привредна друштва дужна су да ускладе свој основни капитал, своја акта, изаберу нове органе управљања у складу са усклађеним или новим актима и промене правне форме ортачних радњи у форму привредног друштва.

Постојећа друштва дужна су да свој основни капитал ускладе до 1. 1. 2014. године, осим у погледу улога у раду и услугама који су уписаны до дана ступања на снагу овог Закона. Регистратор у року од 90 дана од дана почетка примене новог Закона, по службеној дужности основни капитал постојећих друштава исказаће у динарима по званичном средњем курсу НБС важећем на дан уплате одговарајућег улога, при чему се удели чланова друштва у основном капиталу не мењају, а у случају АД у износу основног капитала који је уписан у Централни регистар.

Постављају се питања да ли је било неопходно материју привредних друштава регулисати са великим бројем чланова и да ли је требало оставити дужи рок за усклађивање, односно за усаглашавање.

Нови Закон може се поделити на три дела:

- први део Закона односи се на основне одредбе, и исте се у начелу односе на све врсте привредних друштава,
- други део Закона разрађује све врсте привредних друштава појединачно,
- трећи део Закона регулише материју стицања и распологања имовином велике вредности, промену правне форме, статусне промене, ликвидацију друштва, повезивање привредних друштава, посебна удружења и казнене одредбе.

ПОЈАМ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Привредно друштво је правно лице које у циљу стицања добити обавља регистровану делатност.

Из дефиниције привредног друштва јасно се издвајају четири карактеристике и то:

- Да је привредно друштво правно лице, значи има самостални правни субјективитет,
- Да обавља регистровану делатност у циљу стицања добити,
- Да се разликује од других облика организовања, на пример предузетника, с обзиром на чињеницу да је предузетник физичко лице,
- Да би стекао својство правног лица, мора бити регистрован код Агенције за привредне регистре (АПР).

ДЕЛАТНОСТ ДРУШТВА

Битна новина у односу на стари Закон, је уређено питање делатности. Наиме, ову материју било је неопходно другачије регулисати, имајући у виду чињеницу прекомерног, узалудног набрајања свих делатности у оснивачком акту. Значи, по овом Закону доволно је у оснивачком акту или

статуту навести *само и искључиво претпоставку делатности*, а друштво може обављати и друге делатности које нису Законом забрањене.

Нови Закон такође јасно дефинише разлику између сагласности, као услова за регистрацију, и сагласности као услова за обављање делатности. Ово је битно истаћи, зато што се посебним Законом може условити регистрација или обављање делатности претходним одобрењем или сагласношћу (на пр. код осигуравајућих друштава - Компанија "Дунав осигурање"). Наведене одредбе не односе се на јавна предузећа, већ се на иста примењује Закон о јавним предузећима.

РЕГИСТРАЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА

Регистрација привредних друштава врши се у складу са Законом о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре. Регистрацијом привредног друштва формално се стиче својство правног лица са једне стране, а са друге стране трећим лицима даје се сигурност у правном промету, имајући у виду доступност података.

У Агенцији за привредне регистре не региструје се само оснивање привредног друштва, већ и оснивачки акт, који се не може мењати код акционарских друштава и статут који има варијабилни карактер. Такође, свака измена оснивачког акта и статута, и њихови пречишћени текстови региструју се у Агенцији.

Стари Закон је предвиђао ништавост регистрације (на пр. ако нема правну форму описану Законом), а нови предвиђа ништавост оснивачког акта и поступак за утврђивање ништавости истог.

МЕСНА НАДЛЕЖНОСТ

Закон о привредним друштвима регулише питање месне надлежности према седишту друштва и предузетника и према месту пословања дела страног правног лица, док Закон о ureђењу судова уређује стварну надлежност.

УГОВОРИ ДРУШТВА

Нови Закон изричito истиче да уговори у вези са друштвом имају претежно облигациони а не статусно-правни карактер као до сада. Значи, уговор регулише односе *inter partes*, тј. производи правно дејство само између чланова друштва који су исти закључили с тим да уговор мора бити закључен у писменој форми. Права и обавезе чланова друштва требало би прецизно дефинисати актом о оснивању и статутом, како би се избегли судски спорови, а ако до истих дође решити на једноставнији а на Закону заснован начин.

Новим Законом *ређулисано је и тицтање одговорности чланова друштва* за обавезе друштва за сваки облик организовања појединачно и увођење новог термина *пробијање правне личности* или јасније речено злоупотреба правила о ограниченој одговорности (на пример: располаже имовином друштва као својом, умањи имовину друштва ради стицања личнон користи). Карактеристично за појам пробијање правне личности је и то да терет доказивања пада на повериоца.

Следећа новина у Закону су одредбе *о времену трајања друштва - друштво основано на одређено време* с тим да исто може одлуком органа, под условом да је то предвиђено актом о оснивању и статутом, прерасти у друштво на неодређено време, и *друштво основано на неодређено време*.

Нови Закон садржи битне одредбе које се односе на *оснивачки акт* који представља конститутивни акт друштва и може бити у форми одлуке о оснивању ако исто оснива једно лице или уговора о оснивању ако друштво оснива више лица. Међутим, за разлику од досадашњег решења нови Закон предвиђа да када је реч о ортачком друштву, командитном друштву и друштву са ограниченом одговорношћу, општи акт друштва је оснивачки акт, а да акционарско друштво, поред оснивачког акта има и статут који представља општи акт.

ПРАВНА ФОРМА ДРУШТВА

Што се тиче правне форме привредних друштава, задржане су исте форме:

- Ортачко друштво (ОД)

- Командитно друштво (КД)
 - Друштво са ограничено одговорношћу (ДОО) и
 - Акционарско друштво (АД)
- с тим да Закон оставља могућност оснивања других облика организовања.

Међутим, када је реч о АД уместо отвореног и затвореног АД-а, као до сада Закон познаје затворено АД и јавно АД. Нови Закон поред регулисања привредних друштава регулише и следеће:

Озрак – представља организациони део домаћег или страног привредног друштва који је издвојен, нема својство правног лица, али иступа у име и за рачун истог.

Представништво страног привредног друштва – представља организациони део који је издвојен, али не обавља делатност већ збир активности које за последицу имају закључење правног посла - уговора страног привредног друштва.

Пословно удружење – је правно лице код којег циљ није стицање капитала, већ повезивање привредних друштава ради лакшег остварења интереса (на пример: набавка репроматеријала по нижој ценама од постојеће).

Прегузац – пословно способно физичко лице које обавља делатност ради стицања прихода.

Ортачка друштва, командитна друштва и делимично друштва са ограничено одговорношћу регулишу се углавном диспозитивним нормама, а акционарска друштва императивним нормама.

ИДЕНТИТЕТ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Нови Закон регулише питање седишта друштва, адресу за пошту и пословно име.

Седиште друштва – је место на територији Републике Србије, из кога се управља пословањем друштва, и које је као такво одређено оснивачким актом или одлуком скупштине, а код АД статутом. У случају да друштво трајно обавља делатност ван седишта друштва трећа лица могу засновати надлежност суда и према том месту.

Адреса за пошту, достављање и пријем - на први поглед не представља ништа значајно, али да би се олакшало достављање писмена друштвима, нови Закон је увео ову категорију, с тим да се и адреса за пошту мора регистровати у Регистру привредних субјеката.

У циљу експедитивнијег и економичнијег достављања поште прописана је и могућност постојања адресе за пријем електронске поште, која се такође региструје. Наиме, у условима отежаног привређивања, свакодневних затварања привредних друштава, стечаја све су чешћа и избегавања пријема писмених. Да би се овом проблему стало на пут нови Закон прописује да ако је писмено достављено на адресу за пријем поште или на адресу седишта друштва, ако друштво није регистровало адресу за пријем поште, путем препоручене поште, сматра се да је достава уредно извршена истеком рока од осам дана, рачунајући од дана другог слања пошиљке, с тим да између два слања пошиљке мора протећи најмање 15 дана, осим писмена у судском, управном и другом поступку.

По новом Закону, друштво самостално одлучује да ли ће употребљавати печат у пословној комуникацији. Наиме, свако писмено мора бити својеручно потписано од стране овлашћеног лица, али не мора имати печат.

ЗАСТУПАЊЕ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Друштва заступају лица која су одређена за сваки појединачни облик овим Законом. Међутим, нови Закон прописује да друштво може заступати (заступник) поред физичког лица и правно лице, с тим да најмање један законски засупник мора бити физичко лице и засупници (физичка и правна лица) морају бити каква регистровани.

Нови Закон уводи институт *пуномоћници по запослењу* и исти могу бити запослени у друштву али и не морају и нису засупници друштва, због чега се и не уписују у регистар. Пуномоћници по запослењу обављају таксативно наведене послове без посебног пуномоћја.

Ново у Закону је и на посебан начин регулисање *инспити-шућа прокура* као облик заступања односно овлашћења. Прокура се може дати само физичком лицу за разлику од

чињенице да законски заступници могу бити и физичко и правно лице (друштво). Када се ради о ДОО и АД одлуку о прокури доноси скупштина друштва, а када се ради о ОД и КД одлуку доноси ортак, командитор и комплементар, и прокуриста се региструје. Питање издавања прокуре може бити другачије регулисано у зависности од оснивачког акта и статута. Прокура је непреносива, не може се дати на одређено време, мора бити у писменој форми и може се опозвати.

Нови Закон јасно прописује која се лица сматрају *повоузаним лицима* с тим да прави разлику између *физичког лица* (кровни сродник у правој линији; кровни сродник у побочној линији закључно са трећим степеном сродства; брачни и ванбрачни друг ових лица; брачни и ванбрачни друг и њихови кровни сродници закључно са првим степеном сродства; усвојилац, усвојеник и потомци усвојеника; као и друга лица која живе у заједничком породичном домаћинству) и *правног лица* (директор, члан органа управљања или надзора, контролни члан правног лица, лице или правно лице које има значајно учешће у капиталу).

Нови Закон прави разлику између *значајног учешћа* (једно лице, или заједно са другим лицима поседује више од 25% права гласа) и *већинско учешће* (више од 50% права гласа у друштву), и прописује *дужносћи* (чување пословне тајне, забрана конкуренције, сукоб интереса ...).

ИМОВИНА И КАПИТАЛ ДРУШТВА

Стари Закон правио је разлику између појма имовине, нето имовине и капитала друштва, али су те разлике биле нејасне, због чега је у примени било проблема посебно у књиговодству. Дешавало се да завршни рачуни буду погрешни управо због лошег тумачења ових поjmова, због чега је нови Закон отклонио наведене недоумице и јасно дефинисао основне појмове.

I. Имовина друштва су материјална и нематеријална средства у власништву друштва и друга права друштва (некретнине, опрема, постројења, потраживања, залихе, готовина, нематеријална улагања, дугорочни и краткорочни финансијски пласмани).

II. Капитал друштва (нето имовина) представља разлику између вредности имовине и обавеза друштва. Значи, капитал друштва је вредност нето имовине, тј. разлика између укупне имовине и укупних трошка друштва, с тим да капитал може бити већи или мањи од основног капитала. Да би се боље схватио појам капитала, добро је знати појам добити друштва (разлика између укупних прихода и укупних расхода - трошка).

III. Основни (реєстрован) капитал друштва је новчана вредност уписаных улога чланова друштва у друштво регистровано у АПР-е. Свакодневно смо сведоци да поједина друштва имају вредне некретнине са једне стране, а да са друге стране имају негативну вредност капитала.

Нови Закон је јасно прописао да улози у друштву као новчана вредност учешћа у основном капиталу могу бити *новчани и неновчани* и да се исти изражавају у динарима а не у еврима. У случају да се уплата новчаног улога изврши у страној валути, динарска противвредност улога обрачунаће се по средњем курсу НБС.

Неновчани улози могу бити у стварима и правима. У ОД и КД улози могу бити у раду и услугама, за разлику од ДОО и АД где таква могућност не постоји (раније у ДОО оваква могућност је постојала). Значи, неновчани улози у ДОО и АД могу бити само у стварима и правима а не и у раду и услугама.

Оснивачким актом друштва утврђује се рок за обавезу уплате, односно уноса улога (новчани и неновчани), рачунајући од дана доношења акта, као и консеквенце у виду уговорне казне, за случај неизвршења наведене обавезе. У случају да члану друштва буде дозвољен накнадни рок за измирење обавезе, а члан то не учини, наступа последица искључења истог из друштва ако је то оснивачким актом предвиђено, осим у случају да се ради о јавном АД када је друштво обавезно да такву одлуку донесе. Проблеми могу настати када се ради о уносу неновчаног удела у друштво, како утврдити вредност таквог неновчаног улога. Нови Закон прописује да се вредност неновчаног улога утврђује споразumno од стране свих чланова друштва или путем процене. Међутим, када су у пи-

тању јавна АД вредност се искључиво утврђује путем процене. Када се ради о процени иста се поверава или судском вештаку или овлашћеном ревизору или стручном лицу које је овлашћено од стране државног органа Републике Србије и процена не може бити старија од годину дана од дана уноса неновчаног улога и иста се региструје у АПР. Улози у друштво постају имовина друштва и не могу се вратити члановима друштва.

ПРЕДЕУЗЕТИЦИ

Ступањем на снагу новог Закона о привредним друштвима престаје да важи Закон о приватним предузетницима, осим одредаба које се односе на ортачке радње које престају да важе 1. 1. 2013. године, и власници су дужни да постојеће радње трансформишу у правну форму привредног друштва до означеног датума, а у супротном регистратор АПР по службеној дужности исте преводи у форму привредног друштва. Постојећи предузетници који нису преведени из регистра општинске локалне самоуправе у регистар АПР до дана почетка примене новог Закона (до 1. 2. 2012. године), сматрају се брисаним из регистра. Такође, измена се односи на вођење пословљања предузетника у том смислу што по старом Закону послове је водио лично предузетник, а сада је дата могућност да те послове предузетник може поверити другом пословно способном физичком лицу – тзв. пословођа. Пословоджа има својство законског заступника, региструје се у АПР, и мора бити запослен код истог. Нови Закон предвиђа могућност да у случају смрти или губитка пословне способности предузетника, наследник, односно члан његовог породичног домаћинства (брачни друг, деца, усвојеници и родитељи) под условом да су пословно способни, могу наставити да обављају делатност на основу решења о наслеђивању или споразума, а што се региструје у АПР. Новим Законом и поред тога што се ради о привредном субјекту а не друштву, прописано је да поред претежне делатности, предузетник може обављати и све остале делатности законом дозвољене. Питање одговорности регулисано је на тај начин да предузетник за све обавезе настале у вези са обављањем своје делатности одговара це-

локупом личном имовином, с тим да у личну имовину улази и имовина коју стиче, у вези са обављањем регистроване делатности.

ОРТАЧКО ДРУШТВО (ОД)

Ортачко друштво је привредно друштво два или више ортака који су неограничено солидарно одговорни целокупном својом личном имовином за обавезе друштва и исто мора као такво бити регистровано у АПР.

Ортаци код ОД могу бити физичка или правна лица, домаћа или страна, и своје међусобне односе регулишу уговором. Уговор о оснивању ОД обавезно мора да садржи име ортака са идентификационим подацима у зависности од тога да ли је правно или физичко лице, домаће или страно лице, пребивалиште ортака, пословно име и седиште друштва, претежну делатност друштва, појединачне улоге ортака. Код ОД нови Закон не предвиђа минимум за висину оснивачког улога, већ се то диспозитивно регулише оснивачким актом. Уговором о оснивању регулишу се сва питања везана за ОД (улоги, у чему се састоје: новац, ствари, права, ако је улог неновчани да ли је у раду или услугама, повећање и смањење улога, да ли су улози преносиви...), да ли пословођење врши сви или одређени ортаци, да ли се може пренети пословођење и на који начин, када се може отказати или одузети овлашћење на пословођење, право на накнаду трошка, расподела добити, одлучивање (једногласно или већином). Код ОД када се ради о одлучивању у вези са питањима која су ван редовне делатности друштва и пријему новог ортака, неопходна је сагласност свих ортака.

ОД се брише из регистра привредних субјеката у случају ликвидације друштва (истек времена на које је друштво основано, одлуке ортака, судске одлуке, ако је ортак правно лице и над истим је отворен стечај, ако је остао само један ортак а у року од 3 месеца није приступио други и други случајеви), статусне промене и закључења стечаја друштва.

Својство ортака у ОД престаје због смрти ортака, брисања ортака ако је ортак правно лице, а исто је ликвидирано,

или је над истим закључен стечај, искључење или иступање ортака и у случајевима из уговора.

На основу изнетог о ОД јасно се види да нема битних новина у доносу на стари Закон, осим искључења могућности уговорања ограничења одговорности ортака друштва са повериоцима. Значи, уколико би се уговором о оснивању предвидела ограничена одговорност ортака према трећим лицима иста одредба не би имала правно дејство.

КОМАНДИТНО ДРУШТВО (КД)

Командитно друштво је најређа форма привредних друштава у Србији и представља привредно друштво које има најмање два члана, од којих најмање један за обавезе друштва одговара неограничено солидарно (*комплементар*), а најмање један одговара ограничено до висине свог неуплаћеног, односно неунетог улога (*командитор*).

Из дефиниције КД произлази да је то привредно друштво које се уписује у регистар АПР-а, да га оснивају два или више физичких или правних лица, домаћих или страних, да исто мора бити основано уговором у писменој форми и да најмање један оснивач (комплментар) одговара за обавезе друштва неограничено, значи и својом личном имовином, и да најмање један оснивач (командитор) одговара ограничено за обавезе друштва, и то до висине свог неуплаћеног, односно неунетог улога, да није предвиђен минимални оснивачки капитал и да улози могу бити у новцу, стварима, правима, раду и услугама.

Уговором о оснивању КД регулише се питање уноса улога (да ли су улози једнаки или не у зависности од воље комплементара), питање у чему се састоји улог комплементара (у новцу, стварима, правима, неновчани, у раду и услугама), питање стицања удела комплементара сразмерно њиховим улозима или не, питање преноса удела комплементара слободно, путем уговора, у писаној форми или наслеђивањем.

Пренос удела између комплементара је слободан и може се ограничити само уговором о оснивању, за разлику од преноса удела комплементара трећем лицу где је у начелу потреб-

бна сагласност свих осталих комплементара, осим ако то питање није другачије уређено, самим уговором о оснивању. За обавезе преносиоца удела према друштву, преносилац и стицаљац удела одговарају неограничено солидарно, сем у случају да сви комплементари не донесу другачију одлуку.

За разлику од комплементара, командитор може свој удео, или део удела, слободно пренети и на другог командитора и на треће лице.

Пословљање друштва воде и исто заступају искључиво комплементари, с тим да се сагласношћу свих комплементара, командитору може дати прокура или неко друго право у зависности од оснивачког акта.

Командитор има право увида у пословне књиге друштва и достављања копије годишњих финансијских извештаја или неко друго право, али само ако је то предвиђено оснивачким актом.

Ако је командитор уплатио улог у целости како је то уговором о оснивању предвиђено, не одговара за обавезе друштва, а ако није уплатио у целости, одговара до висине неуплаћеног, односно неунетог улога у друштво, осим у случају када одговара према трећим лицима исто као и комплементари у случају када је име командитора уз сагласност унето у пословно име КД.

У случају смрти физичког лица, односно престанка командитора у случају правног лица, командитно друштво не престаје, већ на место командитора ступају наследници, односно правни следбеници.

Ако се догоди да из КД иступе сви комплементари, а у року од 6 месеци не прими се бар један нови, командитори могу једногласно донети одлуку о промени правне форме друштва у ДОО или АД, а у противном уследио би поступак ликвидације друштва. Са друге стране, ако из КД иступе сви командитори, а у року од 3 месеца не прими се бар један нови комплементар, комплементари могу једногласно донети одлуку о промени правне форме у ОД. У случају да остане само један комплементар, исти може одлучити да постане предузетник. Ако се у претходном случају не догоди промена правне форме

у ОД или у предузетника, друштво се ликвидира и промене се региструју у АПР.

Из напред наведеног види се да нови Закон не доноси битне промене у односу на стари, осим што постоје могућности да командитор одлучује у пословима ван редовног пословања.

ДРУШТВО СА ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ (ДОО)

Друштво са ограниченој одговорношћу је друштво у којем један или више чланова друштва имају удела у основном капиталу друштва и чланови тог друштва не одговарају за обавезе друштва осим у случајевима предвиђеним чланом 18. овог Закона, а то је када постоји злоупотреба правила о ограниченој одговорности за обавезе друштва од стране друштва када то лице (члан друштва) употреби друштво за постизање циља који му је иначе забрањен; користи имовину друштва или њоме располаже као да је његова лична имовина; користи друштво или његову имовину у циљу оштећења поверилаца друштва; ради стицања користи за себе или трећа лица умањи имовину друштва иако је знало или морало знати да друштво неће моћи да извршава своје обавезе.

Напред изнети случајеви представљају тзв. пробијање правне личности, а то значи да члан друштва не може располагати имовином друштва као да је његова лична имовина. Наиме, још једном се апострофира да оснивачи (чланови друштва) не одговарају за обавезе друштва, осим у случају пробијања правне личности и у случају ако је то оснивачким актом предвиђено за неунет улог када је уговорен рок за уношење улога (за неунет улог члан друштва се искључује из друштва).

ДОО као правно лице самостално иступа у правном промету, има своју имовину, и за своје обавезе друштво одговара својом целокупном имовином.

Нови Закон предвиђа измене у односу на стари Закон, а истовремено уводи и нове правне институте.

1. Укинуто је ограничење броја чланова које ДОО може да има

Старим Законом било је предвиђено да ДОО може имати максимално 50 чланова. Нови Закон није прописао максималан број чланова, што значи да број чланова друштва није законом ограничен а што је логично с обзиром на слободу уговорања и волју чланова друштва.

2. Оснивачки акт друштва

Оснивачки акт друштва је основни акт друштва и исти може бити у форми одлуке ако се ради о једночланом друштву, или у форми уговора о организовању, ако се ради о вишечланом друштву.

Новим Законом предвиђено је да у оснивачком акту морају бити уређена питања међусобних односа чланова друштва која су по старом Закону била уређена обавезним уговором између чланова ДОО који је био допунски акт поред оснивачког акта, што значи да је закључење уговора о међусобним правима и обавезама друштва било императивног карактера - обавезујуће за чланове друштва. Међутим сада, имајући у виду начело слободе уговорања, међусобни односи чланова друштва уређују се по слободној волји и немају императивни карактер, односно није обавеза закључење уговора између чланова друштва, али је обавезно регулисање тих односа оснивачким актом. Значи, оснивачки акт ДОО је истовремено и конститутивни и општи акт друштва.

3. Укида се обавеза вођења књиге удела

Једна од битних измена у новом Закону је и то да није прописана обавеза вођења књиге удела чланова друштва, већ нови закон предвиђа само *евиденцију података* о члановима друштва, односно евидентију у адреси коју сваки од чланова, сваки од сувласничара удела и заједнички пуномоћник сувласника удела одреди као своју адресу за пријем поште од стране друштва, а што по ранијем Закону није било предвиђено. Евиденција података о адреси чланова друштва је би-

тна, са разлога што се до таквих података не може доћи у АПР-у, имајући у виду заштиту података личности. Наиме, обавеза вођења књиге удела нема сврху с обзиром на чињеницу да се сви подаци о друштву налазе у АПР-у, односно централном регистру са једне стране, а са друге долазило је у пракси до злоупотребе у датумима који су се уносили у књигу одлука. Новим Законом предвиђена је могућност да чланови друштва наведу адресу за пријем електронске пошиљке. Истовремено по новом Закону, сваки члан друштва је дужан да о свакој промени адресе одмах обавести друштво или најкасније у року од 8 дана од дана наступања промене. Такође директор друштва одговара за тачност и благовременост унетих података у свиденцију.

4. Стицање својства члана друштва

По старом Закону сматрало се да је члан друштва уписан у књигу удела даном пријаве за регистрацију и промене података у АПР независно од дана стварно извршене регистрације, а у односу на трећа лица даном регистрације код АПР-а. Значи, својство члана друштва по ранијем Закону се стицало даном уписа у књигу удела, а према трећим лицима даном регистрације код АПР-а.

Новим Законом својство члана друштва (и према друштву и према трећим лицима) стиче се уписом у регистар код АПР-а, односно даном регистрације власништва над уделом код АПР-а, а такође својство члана друштва престаје даном регистрације престанка својства члана код АПР-а.

5. Минимални основни капитал друштва

Стари Закон је предвиђао износ минималног основног капитала и исти је износио 500 евра у динарској противвредности, с тим да је у највећем броју друштава уписан капитал износио 500 евра а уплаћени 250 евра уз обавезни рок накнаде уплате до износа уписаног капитала.

Новим Законом прописан је минимални основни капитал у износу од 100 динара, осим за друштва која обављају

одређену делатност где се посебним законом предвиђа већи износ основног капитала.

Значајна новина је да се основни регистровани капитал *изражава у динарима*, а не у еврима, што ће коначно довести до разрешења проблема усаглашавања вредности капитала који је регистрован у Агенцији са исказаним капиталом у пословним књигама друштва, где се капитал увек исказивао у динарима а у АПР-у је регистрован у еврима. С обзиром да се основни регистровани капитал по новом Закону изражава у динарима, превођење основног капитала израженог у еврима у динаре вршиће се по средњем курсу НБС важећем на дан уплате одговарајућег улога. Регистратор који води регистар привредних субјеката у АПР-у по службеној дужности извршиће превођење на тај начин што ће основни капитал постојећих друштава исказати у динарима у року од 90 дана, од дана почетка примене новог Закона (од 1. 2. 2012. године), по званичном средњем курсу НБС важећем на дан уплате одговарајућег улога, при чему се проценат удела чланова друштва у основном капиталу неће мењати. Члан 189. Закона предвиђа да су постојећа друштва дужна да свој основни капитал ускладе са одредбама новог Закона до 1. 1. 2014. године, осим у погледу улога о раду и услугама који су уписаны до дана ступања на снагу новог Закона.

6. Укинути неновчани улози у раду и услугама

По старом Закону износ минималног основног капитала могао је бити новчани и неновчани, а неновчани улог је могао бити изражен у раду и услугама. Мали број ДОО је користио ову могућност, с обзиром да су у пракси могуће злоупотребе јер је било тешко документовати таква улагања. Нови Закон укида неновчани улог у раду и услугама, што значи да се у износу минималног основног капитала неновчани улог не може исказати у раду и услугама. Чланом 45. Закона је предвиђено да улози у друштву могу бити новчани и неновчани изражени у динарима, а неновчани улози могу бити у *стварима и правима*.

Приликом оснивања ДОО региструје се основни капитал. Наиме, уношењем имовине у друштво (у новцу, стварима

или правима) оснивачи стичу уделе у друштву сразмерно вредности њихових улагања, што значи да укупна вредност удела представља вредност основног капитала друштва, тако да приликом осивања друштва и нето имовина друштва (имовина умањена за обавезе друштва) одговара висини основног капитала друштва. Касније кроз пословање, тј. развијање друштва, зависно од постигнутих резултата, нето имовина се мења, па може бити већа или мања од вредности основног капитала, с тим да уколико је мања иста се мора довести до нивоа прописаног за минимални износ.

7. Укинути додатни улози а уведене додатне уплате

Стари Закон познаје институт додатних улаза, по основу којих се стицао удео. Новим Законом уведен је нови институт *додатне уплате чланова друштва*. Оснивачким актом или одлуком скупштине, може се утврдити обавеза чланова друштва да поред уплате уписаног основног капитала, изврше и додатне уплате друштву (значи, ако је прописано мора бити и реализовано) и исте могу бити сразмерне свом уделу у друштву или у другом утврђеном односу, с тим да се *додатним уплатама не повећава основни капитал друштва*. Изнето иде у прилог чињеници да се може имати вишег улога или само један удео. Полазећи од чињенице да су у постојећем ДОО постојали додатни улози (уговорени или уплаћени), до дана примене новог Закона исти ће бити сматрани зајмом и примењиваће се одредбе новог Закона које регулишу материју зајам друштву (члан 181. Закона). Новим Законом утврђена је и могућност давања зајма друштву у свако доба од стране члана друштва или са њиме повезаног лица, а све у складу са оснивачким актом и Законом.

8. Повећање основног капитала

Нови Закон предвиђа да се основни капитал повећава:

1. Новим улозима њосјеђених чланова или члана који приступају друштву.

Оснивачким актом друштва уређују се сва питања везана за повећање основног капитала новим улозима постојећих чланова или члана који приступа, с тим да одлуку о томе доноси Скупштина друштва.

2. Претварањем резерви или добити друштва у основни капитал.

Повећање основног капитала на овај начин могућ је само у случају да је друштво пословало позитивно (нема исказан губитак), да је одлуку о томе донела Скупштина друштва и да је, уколико је друштво обvezник ревизије, ревизор дао позитивно мишљење. Добит и резерве расподељују се сразмерно уделима чланова друштва и оснивачким актом не могу се драгчије расподелити.

3. Претварањем (конверзијом) постраживања према друштву у основни капитал.

Скупштина друштва може донети одлуку да се обавеза друштва претвори у основни капитал и то само у случају када треће лице има потраживање према друштву (потраживање је обавеза за друштво), у ком случају сада треће лице (поверилац) приступа друштву као нови члан, а све то мора имати упориште у оснивачком акту.

4. Претварањем (конверзијом) додатних уплати у основни капитал.

Скупштина друштва може донети одлуку да се додатне уплате чланова друштва конвертују у капитал, а то мора бити такође регулисано оснивачким актом, којим ће се прописати услови који морају бити испуњени да би се могла донети одлука о оваквом повећању капитала.

5. Стапусним променама које имају за последицу повећање основног капитала (припајање, сијајање, подела и издвајање).

9. Пренос удела

Члан друштва стиче удео у друштву сразмерно вредности свог улога у укупном основном капиталу друштва и може имати само један удео. Оснивачким актом при оснивању дру-

штва и то једногласном одлуком Скупштине друштва, може се другачије уредити. Удео може припадати једном или више лица (сувласници удела), с тим да уколико је реч о сувласницима удела, исти морају имати заједничког пуномоћника за одлучивање и гласање. Нови Закон прописује да је *пренос удела између чланова друштва слободан*, што значи да сваки члан друштва свој удео може по својој сопственој вољи пренести било ком другом члану друштва. Међутим, новим Законом укинута је могућност слободног преноса удела између одређених категорија лица (самом друштву, брачном другу, брату, сестри), с тим што се оснивачким актом ово питање може уредити другачије (слобода уговорања).

У случају преноса удела трећем лицу *чланови друштва имају право прече куповине* тог удела по новом Закону, што значи да је укинуто право прече куповине од стране друштва како је то било регулисано старим Законом. Непоштовање одредбе права прече куповине има за последицу подношење тужбе надлежном суду. Да би се разумело, то значи да по старом закону у случају преноса удела трећем лицу, члан друштва је морао прво понудити по праву прече куповине удела друштву, када друштво стиче сопствене уделе.

10. Управљање друштвом и органи друштва

Значајна новина у новом Закону односи се на другачији начин регулисања управљања у друштву. Постоји могућност избора чланова друштва за једнодомно друштво или дводомно друштво, што значи да је слободна воља чланова друштва пресудна и иста се оснивачким актом утврђује.

У једнодомном управљању органи друштва су *скупштина и директор* (један или више).

У дводомном управљању органи друштва су *скупштина, надзорни одбор, директор* (један или више).

Овако регулисан начин управљања упућује на закључак да се досадашњи управни одбори у ДОО укидају.

Једина императивна норма у Закону а везана је за управљање друштвом, односи се на једночлано друштво, где фу-

нкцију Скупштине врши једини члан друштва (оснивач друштва) и исту не може поверити другом.

Нови Закон другачије регулише институт директора друштва, тако што даје могућност да друштво може имати једног или више директора који су законски заступници и бира их и разрешава скупштина или надзорни одбор, ако је друштво дводомно. Колики број директора има друштво утврђује се оснивачким актом.

Такође нови Закон предвиђа да је гласање на скупштини *јавно*, што значи да више не постоји могућност да се на седницама гласа тајно.

11. Сопствени удели друштва

Значајну новину Закона представљају и одредбе које се односе на сопствене уделе друштва, а исти представљају удео или део удела који друштво стекне од свог члана. Законом је прописано да само одлуком скупштине друштво може стечи сопствене уделе. Закон прописује шест случајева када скупштина може да донесе одлуку о стицању сопствених удела:

- *бесперештним правним послом* (када је удео или део удела које друштво стиче од свог члана у целини уплаћен),

- *по основу искључења члана друштва*, било да је реч о искључењу по одлуци скупштине или суда, удео искљученог члана постаје сопствени удео друштва (за разлику од претходног случаја овде удео не мора бити у целини уплаћен),

- *по основу исхуђања члана друштва*, када члан друштва добровољно иступа и за свој удео не тражи накнаду, с тим да удео мора бити у целини уплаћен,

- *оштуком удела или дела удела од члана друштва*, у ком случају се накнада за откуп исплаћује члану друштва само из наменски утврђених резерви и удео који се стиче мора бити у целини уплаћен,

- *принудним оштуком удела преминулог члана* и то само ако је то право предвиђено оснивачким актом и тада се стичу и удели који нису у целини уплаћени,

- *по основу стапајуће промене*, с тим да се могу стечи не само уплаћени већ и удели који нису у целини уплаћени.

Једночлано друштво логично не може стицати сопствени удео.

12. Ограниччење плаћања члановима друштва

Друштво може вршити исплату добити својим члановима, повраћај додатних уплате, зајма и слично, као и друга плаћања по било ком основу искључиво у складу са оснивачким актом са једне стране, а са друге у складу са одредбама Закона о ограничењима плаћања. У новом Закону јасно су издвојена два правила за ограничење плаћања члановима друштва и то: у случају када је по годишњем финансијском извештају нето имовина друштва мања од уплаћеног основног капитала, увећана за резерве и у случају да укупна плаћања члановима за пословну годину морају бити већа од добити на крају године. Оснивачким актом најбоље је предвидети из којих средстава се може вршити исплата члановима друштва водећи рачуна о оствареној добити, о евентуално нераспоређеној добити из претходних година, о резервама, о евентуалним губицима из претходних година који се нису могли покрити.

13. Принудни откуп удела од наследника

У случају смрти члана друштва, наследници тог члана по Закону о наслеђивању у оставинском поступку стичу удео тог члана друштва. Оснивачким актом, да би се избегле злоупотребе од нових чланова, може се предвидети право принудног откупа удела од наследника у корист друштва или члана друштва, начин утврђивања накнаде за откуп удела као и рок за исплату.

14. Откуп удела по одредбама о правима несагласних акционара

Новим Законом је предвиђено да чланови друштва имају право на откуп удела применом одредби о правима нес-

агласних акционара, за разлику од старог Закона, где је то право морало бити утврђено оснивачким актом.

АКЦИОНАРСКО ДРУШТВО (АД)

Закон у члану 245. дефинише акционарско друштво као привредно друштво чији је основни капитал подељен на акције, које има једно или више акционара и који не одговарају за обавезе друштва, осим у случају пробијања правне личности (члан 18. Закона). Значи, АД одговара за своје обавезе це-локупном имовином. Једна од значајних новина које се односе на АД је *укидање поделе на затворена и отворена АД*.

1. Укидање поделе на затворена и отворена АД

По старом Закону АД је могло бити отворено и затворено, код оба је основни капитал био изражен у акцијама, али битна разлика је што се код затвореног АД акције издају само његовим оснивачима (ограниченом броју лица), што значи да нема јавног уписа акција, а код отвореног АД постоји упућивање јавног позива за упис и уплату акција у време оснивања друштва. Тако упућен позив јавним путем пружао је могућност сваком заинтересованом лицу да се одазове позиву и упише једну или више понуђених акција. Затворено АД могло је имати највише 100 акционара, с тим да уколико се у периоду дужем од једне године повећа број акционара, то друштво постаје отворено акционарско друштво. Међутим, по новом Закону, предвиђено је постојање *јавног акционарског друштва* (уместо отвореног АД) и *акционарског друштва*. Значи, постоје две врсте АД и то *јавно и нејавно АД*.

Јавно АД

Нови Закон не дефинише појам овог привредног друштва, већ то чини Закон о тржишту капитала и по истом је јавно АД издавалац који је успешно извршио јавну понуду хартија од вредности, у складу са проспектом чије је објављивање одобрила комисија ХОВ-а и чије су хартије од вредности укључене у трговање на регулисаном тржишту односно

МТП у републици (МТП - мултилатерална трговачка платформа, односно систем који организује куповину и продају финансијских инструмената). На основу изнетог може се закључити да је одређено привредно друштво јавно АД уколико друштво путем јавне понуде издаје акције (хартије од вредности), односно његовим акцијама се тргује на берзи као регулисаном тржишту капитала.

Нејавно АД

Нејавно АД је привредно друштво које не може своје акције издавати јавном понудом или на било који други јавни начин, већ своје акције издаје само својим оснивачима, и није под надзором комисије ХОВ-а, али се и акције овог друштва воде у Централном регистру хартија од вредности.

Није занемарљива чињеница да су нејавна АД по Закону о рачуноводству разврстана на мала правна лица и да иста нису обvezници ревизије финансијских извештаја, а да су јавна АД обvezници ревизије без обзира на величину. Такође, нејавна АД по Закону о тржишту капитала немају обавезу извештавања и објављивања извештаја о пословању, извода из годишњег финансијског извештаја и др, комисији ХОВ-а, брокеру и организатору тржишта, а да јавна АД имају све напред наведене обавезе. Услови и поступак престанка јавног АД прописани су Законом о тржишту капитала.

Да би јавно АД могло да повуче своје акције са тржишта (МТП) морају бити испуњена два услова: да друштво има мање од 10.000 акционара, и да је у периоду од шест месеци који претходи доношењу одлуке о повлачењу акција укупно остварени обим промета акција износио мање од 0,5% од њиховог укупно издатог броја. По испуњењу напред наведених услова скупштина јавног АД може донети одлуку о повлачењу акција са регулисаног тржишта и таква одлука се доноси 3/4 већином од укупног броја гласова.

По питању доношења напред наведене одлуке акционарима је дато право на несагласност, што значи да онај који гласа против доношења одлуке и акционар који није учествовао у раду скупштине, има право да од друштва захтева

да му откупи акције и друштво је дужно да то уради, односно да откупи акције од тих акционара уз одговарајућу накнаду. Одлука о повлачењу акција са организованог тржишта уплискује се у АПР, али да би престало својство јавног АД, исто мора доставити одговарајући доказ комисији ХОВ-а, која на захтев издаваоца брише јавно друштво из регистра. Евентуална промена из јавног АД у нејавно АД и обратно, не представља промену правне форме.

2. Оснивање АД није условљено бројем акционара

Да би постојало акционарско друштво како јавно тако и нејавно, није битан број акционара. Наиме, свако привредно друштво само одлучује да ли је спремно и способно да изађе на тржиште капитала и да ли ће јавном понудом издати акције или друге хартије од вредности. Нови Закон предвиђа да се акционарска друштва оснивају доношењем оснивачког акта (одлука или уговор) и регистрацијом истог уз обавезу уплате, односно уноса најмање 25% уписаног основног капитала, с тим што износ минималног основног капитала износи 3.000.000,00 и исти мора бити у целини уплаћен у новцу.

3. Постојање два обавезна акта друштва (оснивачки акт и статут)

По старом Закону за оснивање АД био је обавезан оснивачки акт, који је регистрован у АПР-у а статут је био акт факултативног карактера, што значи да АД нису била у обавези да доносе статут, а уколико је донет исти се није регистровао у АПР-у. Међутим, нови Закон оснивачки акт третира као конститутивни акт АД и исти се не може мењати док друштво траје, а садржина је строго прописана чланом 265. Закона и то: основни подаци о оснивачима, акционарима који могу бити домаће или страно физичко лице, или пак домаће или страно правно лице, пословно име и седиште друштва, претежна делатност друштва, подаци о основном капиталу, подаци о акцијама и њихова номинална вредност, изјава оснивача да оснивају АД и преузимају обавезе уплате по

основу уписаних акција. Напред наведена садржина акта прописана је само приликом оснивања друштва и иста се не може мењати а акт потписују акционари и морају бити оверени потписи код надлежног суда или у општини. За разлику од оснивачког акта приликом оснивања друштва садржина оснивачког акта приликом усклађивања постојећих АД са новим Законом прописана је чланом 592. Закона о изменама и допунама Закона о привредним друштвима, који у ставу 1. предвиђа да су постојећа АД дужна да свој оснивачки акт (уговор о организовању друштва или одлука ако је у питању једночлано АД), у складе са одредбама новог Закона до 30. 6. 2012. године. Усклађивање оснивачког акта врши се тако да тај акт садржи пословно име и седиште друштва, претежну делатност, износ новчаног и неновчаног дела основног капитала који је уписан у Централни регистар са назнаком о укупном износу новчаних или неновчаних улога, који су уплаћени односно унети у друштво (износ улога у новцу, стварима и правима), податке о врстама и класама акција које је друштво издало са битним елементима сваке класе акција у смислу Закона којим се уређује тржиште капитала. Истим чланом али ставом 7. предвиђено је да ће се на постојећа АД до њиховог усклађивања примењивати одредбе новог Закона при чему ће се одредбе оснивачког акта, статута и других општих аката тих друштава примењивати ако нису у супротности са одредбама новог Закона, а постојећи управни одбори у АД обављаће надлежности одбора директора у смислу овог Закона. Приликом усклађивања оснивачког акта подаци који се уносе су подаци који су утврђени на дан усклађивања.

Усаглашен уговор о организовању друштва као оснивачки акт постојећих АД или пак одлуку код једночланих АД треба да усвоји скупштина акционара на својој седници, а председник скупштине само потписује тај усаглашени уговор. Одредбом члана 592. Закона постојећа АД дужна су да усклађени оснивачки акт региструју у АПР-у најкасније до 15. 7. 2012. године, а постојећа АД ако до тог рока то не учине, регистратор који води регистар привредних субјеката код АПР-а, покренуће поступак принудне ликвидације.

4. Статут

Новим законом поред оснивачког акта АД обавезан акт у АД је и статут, што по ранијем закону није био случај. Чланом 11. новог Закона наведено је да у АД поред оснивачког акта постоји и статут, којим се уређује управљање друштвом и друга питања у складу са Законом. Оснивачки акт АД по Закону не може се мењати за разлику од статута који се мења одлуком скупштине, за разлику од старог Закона где је статут доносио управни одбор осим ако оснивачким актом то право није дато скупштини друштва. Нови Закон предвиђа обавезу да законски заступник након сваке измене статута сачини и потпише пречишћен текст и исти се мора регистровати у АПР-у. Значи, велики број питања који се по старателјству Закону уређивао оснивачким актом друштва сада се уређује статутом. Нови Закон предвиђа дужност друштва да најмање једном годишње изврши измене и допуне статута, уколико је у претходној години дошло до промене података везано за висину основног капитала и битне елементе издатих акција сваке врсте и класе и те измене и допуне се такође региструју у АПР-у. Акционари који оснивају АД доносе први статут којим поред садржине која је предвиђена Законом може садржати и одредбу којом се именују директори односно чланови надзорног одбора ако је друштво дводомно. Постојећа акционарска друштва дужна су да свој статут и органе друштва ускладе са одредбама новог Закона до 30. 6. 2012. године, односно да у истом року донесу статут, ако га нису донела, а тим статутом могу именовати директоре као и чланове надзорног одбора (дводомно управљање).

5. Основни капитал

Нови Закон уводи битну новину по питању основног капитала. По старателјству Закону основни капитал је био изражен у еврима у динарској противвредности, и као такав се регистровао код АПР-а, али је у пракси долазило до неусаглашености регистрованог капитала са износом капитала у пословним књигама друштва. По новом Закону основни капитал се изражава и региструје у динарима, због чега ће доћи до

усаглашавања износа капитала у пословним књигама друштва са износом капитала који је регистрован у АПР-у, и износом који је регистрован у Централном регистру. Чланом 293. новог Закона утврђена је висина минималног основног капитала за акционарско друштво и иста износи 3.000.000,00 динара.

Основни капитал акционарског друштва је производ броја акција и номиналне вредности једне акције, тако да се може рећи да је основни капитал једнак броју акција помноженом са номиналном вредношћу једне акције.

Оснивањем АД капитал се формира уношењем улога у друштво (у новцу, стварима и правима) и оснивачи-акционари стичу акције друштва одређене номиналне вредности или акције без номиналне вредности, што значи укупна номинална вредност емитованих акција је вредност основног капитала друштва.

Приликом оснивања АД нето имовина друштва (имовина умањена за обавезе друштва) одговара висини основног капитала друштва и минимални износ новчаног капитала односно 3.000.000,00 динара, мора бити уплаћен пре оснивања на привремени рачун код пословне банке. Уколико се оснива АД са већим износом од износа основног капитала, пре оснивања мора бити унет улог од најмање 25% предвиђеног основног капитала.

6. Усклађивање основног капитала код постојећих АД

Према члану 589. Закона постојећа АД дужна су да основни капитал ускладе са одредбама новог Закона до 1. 1. 2014. године, а регистратор који води регистар привредних субјеката у АПР-у у року од 90 дана од дана почетка примене Закона (од 1. 2. 2012. године) по службеној дужности основни капитал постојећих друштава која су регистрована у АПР, исказаће у динарима по званичном средњем курсу НБС важећем на дан уплате одговарајућих улога, при чему се удељи чланова друштва у основном капиталу не мењају (код ДОО) а у случају АД у износу основног капитала који је уписан у Централном регистру.

Постојећа АД била су дужна да до почетка примене новог Закона, значи до 1. 2. 2012. године, обезбеде основни капитал у висини минималног износа, односно 3.000.000,00 динара.

Друштва су у АПР-у имала основни капитал регистрован у еврима, а у централном регистру хартија од вредности имају регистроване акције по номиналној вредности исказане у динарима. Уколико је основни капитал изражен у динарима износио мање од прописаног минималног од 3.000.000,00 динара, друштво је било дужно да до 1. 2. 2012. године обезбеди тај минимални износ на тај начин што ће извршити повећање основног капитала.

Уколико АД имају нераспоређену добит или резерве које се могу претворити у основни капитал, онда неће бити проблема да донесу одлуку о повећању основног капитала из средстава друштва, а на седници скупштине акционара, на којој се врши усклађивање са новим Законом. Одлука скупштине о повећању капитала региструје се у АПР-у. Међутим, уколико АД немају средстава која би послужила за повећање капитала, онда могу извршити повећање основног капитала новим улозима, или пак променити правну форму из АД у ДОО.

7. Повећање основног капитала

Нови Закон прецизно уређује питање повећања основног капитала. Наиме, да би АД повећао свој основни капитал прво мора да донесе одлуку о повећању капитала на седници скупштине акционара, а у случају одобреног капитала, одлуку може донети одбор директора, односно надзорни одбор (дводомно одлучивање). Следећа фаза је да се одлука о повећању региструје код АПР-а у року од шест месеци од дана доношења, а у супротном одлука је ништава. Након извршене регистрације акционарско друштво треба да изврши емисију нових акција али по Закону о тржишту капитала. Уколико се врши повећање капитала из средстава друштва, онда је могуће уместо издавања нових акција извршити повећање номиналне вредности постојећих акција.

Чланом 295. Закона утврђена су четири начина повећања капитала и то: новим улозима (издавање нових акција, по основу нових улога); условно повећање капитала у складу са чланом 301. Закона; из средстава друштва, односно из нераспоређене добити и резерви друштва; и као резултат статусне промене.

8. Смањење основног капитала

Смањење основног капитала регулисано је чланом 314. с тим да и код повећања капитала АД прво мора донети одлуку о смањењу капитала на скупштини друштва која се доноси $\frac{3}{4}$ већином гласова свих присутних акционара. Донета одлука мора се у року од три месеца од дана доношења регистровати у АПР, у противном је ништава.

Одлука о смањењу капитала, поред циља, обима и начина смањења капитала, мора да садржи и позив повериоцима да пријаве своје потраживање ради обезбеђења и то ако се смањење врши уз примену одредаба члана 319. Закона (одредаба о заштити поверилаца), а ако се смањење капитала спроводи у складу са чл. 320. и 321. без примене одредаба о заштити поверилаца, тада одлука о смањењу капитала не садржи позив повериоцима. Смањење основног капитала врши се на три начина и то: повлачењем и поништењем акција у поседу акционара (редовно смањење); смањењем номиналне вредности акција, односно рачуноводствене вредности код акција без номиналне вредности; и поништењем сопствених акција друштва.

9. Утврђивање тржишне вредности акција

У претходном излагању изнета је чињеница да је основни капитал акционарског друштва подељен на акције и да су акције недељиве и гласе на име. Све издате акције обавезно се региструју у Централном регистру хартија од вредности с тим да АД могу имати две врсте акција и то обичне (редовне акције) и преференцијалне (повлашћене, приоритетне акције). Акционарска друштва могу издавати акције са и без номи-

налне вредности, с тим да ако се издају акције са номиналном вредношћу онда та вредност мора бити изражена у динарима.

Акције јавног АД укључене су у трговање на регулисаним тржиштима капитала. Ако се акцијама свакодневно тргује, тржишна цена акција зависи од понуде и тражње која се може мењати из дана у дан, тако да је постојала потреба да се законом пропише начин утврђивања тржишне цене акција.

Наиме, чланом 259. Закона прописано је да се тржишна вредност акција јавног АД утврђује као пондерисана просечна цена остварена на регулисаном тржишту капитала, односно МТП, у периоду од шест месеци који претходи дану доношења одлуке којом се утврђује тржишна вредност акција, под условом да је у том периоду остварени обим промета акцијама те класе на тржишту капитала представљао најмање 0,5% укупног броја издатих акција те класе и да је најмање у року од три месеца тог периода остварени обим промета износио најмање 0,05% укупног броја издатих акција те класе на месечном нивоу.

Изузетно, Закон у истом члану наводи да се тржишна вредност акција јавног АД може утврдити и путем процене под условом да тако утврђена цена буде прихваћена од скупштине акционара на основу образложеног предлога одбора директора или надзорног одбора (дводомно друштво). Тржишна вредност акција утврђује се путем процене у два случаја, и то када није остварен обим промета акција и када се издају акције нове класе.

У нејавним АД тржишна вредност акција утврђује се путем процене.

Процену тржишне вредности акција могу вршити овлашћени судски вештачи, ревизор или друга овлашћена лица.

Тржишна вредност акција, утврђена било на основу обима промета акција или на основу процене, важи три месеца од дана утврђивања тржишне вредности, односно од дана на који је процена извршена, и мора бити важећа на дан доношења одговарајуће одлуке скупштине.

Емисиона цена акција је вредност по којој се издају акције и утврђена је одлуком о издавању акција, коју доноси

скупштина друштва, осим у случају издавања одобрених акција, када ту одлуку доноси одбор директора или надзорни одбор у дводомном друштву.

Нови Закон прописује ограничења приликом утврђивања емисионе цене:

- емисиона цена акција мора бити најмање једнака тржишној цени акција, односно не може бити нижа од тржишне вредности утврђене у складу са Законом, осим када АД постаје јавно АД и издаје акције у поступку јавне понуде,

- емисиона цена не може бити нижа од номиналне вредности акције, односно рачуноводствене вредности код акција без номиналне вредности.

Ако се догоди да се приликом издавања акција исте продају по цени вишој од номиналне вредности, разлика се исказује као емисиона премија, с тим да емисиона премија није основни капитал, већ производ броја издатих акција и њихове номиналне вредности.

10. Заштита мањинских акционара (посебна права несагласних акционара)

Новим Законом потпуније је регулисана заштита мањинских акционара, а посебно права несагласних акционара.

Несагласни акционари су мањински акционари који захтевају од друштва да откупи њихове акције.

Право несагласних акционара на откуп акција, као посебно право уређено је чл. 474. до 477. Закона.

Законом су прописани случајеви у којима акционар може да тражи од друштва да откупи његове акције, ако гласа против или се уздржи од гласања за одлуку и то: о промени статута друштва којом се умањују њихова права; о статусној промени; о промени правне форме; о промени времена трајања друштва; о одлуци којом се одобрава стицање, односно располагање имовином велике вредности; одлуку којом се мењају његова друга права; одлуку о повлачењу једне или више класа акција са регулисаног тржишта.

Право на откуп акција и исплату има и акционар који није присуствовао седници скупштине.

Напред наведена одлука која се доноси на скупштини акционара мора да садржи одредбу о томе да иста ступа на снагу давањем писане изјаве од стране председника одбора, директора или председника надзорног одбора (дводомно друштво) да су сви несагласни акционари у целини исплаћени за вредност својих акција.

У односу на стари Закон поступак остваривања права на откуп акција је поједностављен и скраћен. Наиме, уколико акционар жели да оствари право на откуп својих акција, несагласни акционар може друштву доставити захтев на седници скупштине на којој се доноси одлука о томе или у року од 15 дана од дана закључења те седнице скупштине, а није дужан да унапред писмено обавести друштво о томе како ће да користи то право, како је то било по старом Закону предвиђено.

Несагласни акционар може поднети и тужбу и тражити судску заштиту против друштва, ако сматра да му је друштво за откуп његових акција исплатило нижи износ од највише вредности на коју има право, што значи да може тражити разлику до пуне вредности његових акција или пак исплату пуне вредности акција уколико му друштво није извршило никакву исплату по том основу.

СТИЦАЊЕ И РАСПОЛАГАЊЕ ИМОВИНОМ ВЕЛИКЕ ВРЕДНОСТИ

Ако друштво стиче, односно располаже имовином чија набавна и/или продајна и/или тржишна вредност у моменту доношења одлуке представља 30% или више од књиговодствене вредности укупне имовине друштва исказане у последњем годишњем билансу стања, сматра се да друштво стиче, односно располаже имовином велике вредности.

Стицање, односно располагање имовином велике вредности подразумева продају, куповину, размену непокретности, издавање у закуп, закључење уговора о кредиту и зајму, давање јемства и гаранције, успостављање заложног права и

хипотеке, као и предузимање било које радње која за последицу има обавезу за друштво.

Не сматра се стицањем односно располагањем имовине велике вредности, куповина или продаја имовине извршена у оквиру редовног пословања друштва.

Уколико је у току једне пословне године било више повезаних стицања, односно располагања, сматра се једним стицањем, односно располагањем, ако у збиру прелазе 30% књиговодствене вредности имовине.

Скупштина даје сагласност на одлуку о стицању односно располагању имовине велике вредности, а одлука се доноси 3/4 већином гласова присутних акционара са правом гласа (код АД), а код ДОО такође трочетвртинском већином, осим ако оснивачким актом није предвиђена мања или већа већина.

Одбор директора када се ради о једнодомном друштву и надзорни одбор када се ради о дводомном друштву дужни су да за седницу Скупштине доставе образложени предлог одлуке.

У случају да се стиче и располаже имовином чија вредност прелази 30% укупне имовине без сагласности скупштине, закључени правни посао може бити поништен, и друштво може поднети тужбу против чланова одбора директора и чланова надзорног одбора са захтевом да се штета друштву надокнади и то у року од три године.

ПОСЕБНА ПРАВА НЕСАГЛАСНИХ АКЦИОНАРА

Несагласни акционари су мањински акционари или више њих који су од друштва захтевали да откупе њихове акције а гласали су против или се уздржали од гласања за одлуку о статусној промени, о промени правне форме, о стицању односно располагању имовином велике вредности, о промени статута ако се истим умањује његово право, о промени времена трајања друштва.

По новом Закону несагласни акционар може доставити захтев да жели да оствари право на откуп својих акција на

седници скупштине или у року од 15 дана од дана закључења конкретне скупштине.

Одлука на основу које се може остварити право несагласних акционара мора да садржи одредбу да ступа на снагу давањем писмене изјаве председника одбора директора (једнодомно друштво) или председника надзорног одбора (дводомно друштво) да су сви несагласни акционари у целини исплаћени.

Уколико друштво исплати несагласном акционару мањи износ на име откупне цене за своје акције, или му уопште не исплати, исти има право на тужбу надлежном суду најкасније у року од 30 дана од дана извршене исплате. Судска одлука односи се на све несагласне акционаре, а не само на оне који су поднели тужбу.

У случају посебне или ванредне ревизије када се заказује у року од 30 дана од дана достављања извештаја ванредна седница скупштине, несагласни акционари имају право на откуп акција.

ПРОМЕНА ПРАВНЕ ФОРМЕ

Промена правне форме друштва подразумева прелазак из једне у другу правну форму друштва (нпр. из ДОО у АД) с тим да не долази до престанка рада и пословања друштва. Промена правне форме није дозвољена када је над друштвом отворен поступак ликвидације или покренут поступак стечаја (осим код реорганизације).

Када је у питању предузетник, сам предузетник доноси одлуку о промени правне форме.

Када је у питању ОД, одлуку о промени правне форме доноси, односно доносе ортаци једногласно, а код КД комплементари.

Код ДОО начелну одлуку о промени правне форме доноси скупштина ако оснивачким актом није другачије предвиђено (значи може и други орган донети одлуку).

Када су у питању АД ту је императивно предвиђено да такву одлуку доноси скупштина.

Иницијални акт за поступак промене правне форме је *предлог одлуке* о промени правне форме друштва, која подразумева предлог измене оснивачког акта или нови оснивачки акт, предлог статута, ако се ради о промени у АД, обавештење о несагласним акционарима, разлоге за промену и слично.

О промени правне форме друштва обавештавају се чланови и повериоци друштва постављањем нацрта одлуке о промени на своју интернет страницу или интернет страницу АПР-а.

Одлука о промени правне форме код ДОО доноси се двотрећинском већином од укупног броја гласова свих чланова друштва, ако оснивачким актом није другачије предвиђено, а код АД трочетвртинском већином гласова присутних акционара, ако статутом није одређена већа већина, а по доношењу одлуке подноси се пријава за промену правне форме код АПР-а.

СТАТУСНЕ ПРОМЕНЕ

Статусна промена друштва подразумева реорганизацију друштва на тај начин што се на друго друштво преноси имовина и обавезе, док чланови у том друштву стичу уделе, односно акције. Закон прописује четири врсте статусних промена и то: припајање, спајање, поделу и издавање, с тим да чланови друштва преносиоца стичу уделе, односно акције у друштву стицаоцу, сразмерно својим уделима, односно акцијама, осим ако се сваки члан друштва преносиоца сагласи да та замена удела, односно акција буде у другачијој сразмери.

Спровођење статусних промена може се вршити у редовном или поједностављеном поступку (исто решење као у старом Закону).

Припајање – је статусна промена када се једно или више друштава припаја другом друштву (друштво стицалац), преношењем целокупне имовине и обавеза, с тим да престаје да постоји друштво које се припаја (друштво преносилац).

Спajањe – је статусна промена до које долази када се два или више друштава спајају оснивањем новог друштва, на

које се преноси целокупна имовина и обавезе, с тим да друштва која се спајају престају да постоје.

Погела – је статусна промена специфична по томе да се друштво дели и целокупну имовину и обавезе истовремено преноси на два или више новооснованих друштава (подела уз оснивање), на два или више постојећих друштава (подела уз припајање), или пак на једно или више новооснованих друштава и једно или више постојећих друштава (мешовита подела).

Изгвађање – је статусна промена где се на једно или више постојећих или новооснованих друштава преноси део имовине и обавеза, а друштво које се дели не престаје да постоји.

На основу изнетог види се да су називи статусних промена другачији у односу на стари Закон и да су статусне промене уређене генерално а не по врстама, како је то било раније.

Директор или одбор директора или надзорни одбор (дводомно управљање) обавезни су да до одлучивања на скupštini доставе нацрт уговора о статусној промени, финансијски извештај са мишљењем ревизора са стањем на дан који претходи дану доношења одлуке скupštine, извештај ревизора о извршеној ревизији статусне промене (за јавно АД извештај ревизора је обавезан, а за друге облике није обавезан, с тим да морају да се сложе сви чланови друштва), извештај одбора директора односно надзорног одбора, предлог одлуке скupštine о статусној промени, и предлог одлуке скupštine о изменама оснивачког акта или статута, односно новог оснивачког акта и статута.

На основу изнетог види се да по новом Закону финансијски извештаји и извештаји ревизора у вези са статусном променом нису обавезни под условом да се сви чланови друштва са тим сагласе и да се не ради о јавном АД.

Ново у Закону је и то да се као финансијски извештаји у вези са статусном променом могу користити последњи годишњи или полугодишњи извештаји са мишљењем ревизора под условом да код годишњих извештаја није прошло више

од шест месеци од завршетка пословне године до дана доношења одлуке скупштине о статусној промени, а код полуго-дишњих извештаја да је прошло више од шест месеци.

Ново у Закону је и то да извештај одбора директора, односно надзорног одбора није потребан под условом да за такву одлуку буду сагласни сви чланови друштва.

Такође, у циљу заштите поверилаца, нови Закон уводи обавезно лично обавештавање сваког познатог повериоца чије је потраживање најмање 2.000.000,00 динара, о статусној промени и то најкасније 30 дана пре одржавања седнице скупштине.

Одлуку о статусној промени код ДОО доноси скупштина, ако оснивачким актом није другачије уређено и то већином од 2/3 од укупног броја гласова свих чланова друштва, ако такође није актом предвиђена и мања већина, али не мања од обичне већине од укупног броја гласова чланова друштва који имају право гласа.

У АД одлука се доноси 3/4 већином гласова присутних акционара, ако није другачије одређено статутом.

Нови Закон познаје и поједностављени поступак статусне промене припајања контролном (матичном) друштву, под условом да матично друштво поседује најмање 90% основног капитала у зависном друштву и да мањински акционари који поседују најмање 5% основног капитала друштва стицаоца не захтевају сазивање скупштине друштва стицаоца.

Код поједностављеног поступка нема одлуке скупштине матичног друштва (друштва стицаоца), а зависно друштво као друштво преносилац које се припаја контролном (матичном) друштву није у обавези да сачини извештај ревизора.

ПРИНУДНИ ОТКУП АКЦИЈА

Принудни откуп акција предвиђен за АД на другачији начин је регулисан у односу на стари Закон.

Скупштина је дужна да на предлог акционара који има акције које представљају најмање 90% основног капитала

друштва и који има најмање 90% гласова свих акционара који поседују обичне акције, донесе одлуку о принудном откупу свих акција преосталих акционара друштва.

Нови Закон је, значи смањио висину учешћа у основном капиталу друштва са 95% на 90%, с тим да је дата могућност да се статутом друштва може предвидети да није допуштен принудни откуп или је допуштен, али уз другачији проценат.

ЛИКВИДАЦИЈА ДРУШТВА

Ликвидација друштва спроводи се само у случају када друштво има средстава за намирење свих обавеза и представља продају свих имовинских делова друштва ради исплате поверилаца, с тим да у случају да један део средстава остане, исти се дели власницима капитала у складу са оснивачким актом.

Нови Закон садржи одредбу да се ликвидација сматра отвореном регистрацијом одлуке о покретању ликвидације и објављивањем огласа. По доношењу одлуке именује се ликвидациони управник и обавештавају повериоци да пријаве потраживања.

Нови Закон предвиђа да се почетни ликвидациони биланс подноси члановима друштва, односно скупштини на усвајање у року од 30 дана, а за почетни ликвидациони извештај рок за достављање је од 90 до 120 дана.

Имовина друштва која преостане после намирења свих обавеза друштва, тзв. ликвидациони остatak, расподељује се ортацима, комплементарима и командиторима и члановима ДОО, сразмерно уделима у друштву и акционарима са преференцијалним акцијама, а затим акционарима са обичним акцијама сразмерно учешћу у укупном броју обичних акција у друштву.

ПРИНУДНА ЛИКВИДАЦИЈА

Нови Закон таксативно набраја када се покреће принудна ликвидација, тако да сматрам да исте није потребно набрајати већ их непосредно примењивати по основу Закона.

ЗАКЉУЧАК

Нови Закон о привредним друштвима резултат је потребе приближавања земаља у транзицији, чији смо и ми члан, земљама Европске уније, с једна стране, а са друге потреба да се на једноставнији, прецизнији и концизнији начин регулишу привредна друштва.

Доношење новог Закона представља корак напред у погледу тржишног привређивања и прву степеницу ка другачијем регулисању области слободне трговине. Полазећи од чињенице да су сви подаци значајни за пословање, транспарентни, Привредна комора својом активношћу може приближити наша привредна друштва свету, превасходно земљама Европске уније, имајући у виду како облик организовања, тако и начин управљања у друштвима.

Сматрам да је законодавац постигао велики напредак на дефинисању поједињих института, али да ће за потребе бољих међупривредних односа морати да се учине још неки значајнији кораци, посебно ако желимо да се приближимо земљама бившег СССР-а.

Наиме, књиговодствене категорије у нашим привредним друштвима значајно се разликују од истих или сличних у земљама Европске уније, што представља додатни проблем за размену роба и услуга и негативан биланс у трговању међу државама.

Полазећи од личног искуства, мишљења сам да су акционарска друштва и даље непотребно уређена великим бројем одредаба, али истим није постигнута флексибилност, због чега се проблеми морају тумачити на различите начине примерено ситуацији. Наиме, до сада правне празнице везане за акционарска друштва, углавном смо „попуњавали“ добијањем писмених или усмених мишљења Комисије за хартије од вредности, што више неће бити могуће.

Марина САМАРЦИЋ*

УСАГЛАШАВАЊЕ НОРМАТИВНИХ АКАТА СА НОВИМ ЗАКОНОМ О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА

1. УВОД

Нови Закон о привредним друштвима (“Сл. гласник РС”, бр. 36/2011) са изменама које су ступиле на снагу 1. јануара 2012. године, почeo је да се примењује 1. фебруара 2012. године, осим поједињих одредби (члан 344. став 9. и члан 586. став 1. тачка 8. који ћe сe примењивати од 1. јануара 2014. године).

Поменућемо да су у вези са материјом усклађивања привредних субјеката, усвојени и Закон о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре и Закон о изменама и допунама закона о Агенцији за привредне регистре (оба прописа су објављена у „Сл. гласнику РС“, бр. 99/2011), као и Пра-

* Марина Самарцић, Компанија Дунав осигурање.

виљник о садржини Регистра привредних субјеката и документацији потребној за регистрацију (“Сл. гласник РС”, бр. 6/2012) и Одлука о накнадама за послове регистрације и друге услуге које пружа Агенција за привредне регистре (“Сл. гласник РС”, бр. 5/2012).

Закон о привредним друштвима, Закон о поступку регистрације, као ни Закон о спољнотрговинском пословању не прописују обавезу, нити могућност регистрације података о обављању спољнотрговинског промета и услуга у спољној трговини. Стoga се у Регистру привредних субјеката ови подаци неће убудуће регистровати. Привредни субјект је у обавези да региструје само претежну делатност, док се за све остале делатности, осим оних за које је потребно претходно одобрење, сагласност или други акт надлежног органа, подразумева да их може обављати и без одређивања у осничачком акту.

Усклађивање са новим Законом подразумева да постојећа привредна друштва изврше усклађивање:

- Основног капитала
- Усклађивање нормативних аката
- Изаберу нове органе управљања у складу са усклађеним (новим актима).

Овај текст има за циљ да прикаже које су обавезе у погледу усаглашавања нормативних аката привредних субјеката са новим Законом.

1. 1. Нормативна акта и нови Закон о привредним друштвима

Почетком примене новог Закона о привредним друштвима 1. фебруара 2012. године (осим члана 344. став 9. и члана 586. став 1. тачка 8. који се примењују од 1. јануара 2014. године) установљена је обавеза за све облике привредних субјеката да ускладе унутрашња нормативна акта са Законом.

У погледу усклађивања општих аката са измененим прописима, новим Законом о привредним друштвима прописани су:

- рокови и неопходна документација коју треба усагласити да би се у регистру Агенције за привредне регистре регистровале измене;

- предвиђено да министри надлежни за спровођење закона којима је прописано вођење регистара, прописују садржину регистара и евиденција, као и докумената која се прилажу уз пријаву за регистрацију и евиденцију и то уколико садржина регистра или евиденције није одређена посебним законом;

- да су сви облици привредних друштава дужни да своја акта ускладе са одредбама овог закона до дана почетка примење Закона, односно до датума који су овим законом прописани.

Међутим, овим законом нису предвиђени подаци и документа који се подносе ради регистрације.

Изузејак је предвиђен у погледу обавезе усклађивања за акционарска друштва. Наиме, чланом 592. Закона је дефинисано да су постојећа акционарска друштва дужна да свој оснивачки акт ускладе са одредбама овог закона до 30. јуна 2012. године.

1. 2. Унутрашњи и појединачни акти

Унутрашњи акти подразумевају општа и појединачна акта привредног субјекта. Акта општег карактера која треба да усвоје сва привредна друштва су *оснивачки акти, а код акционарских друштава је то и статут*.

Поред општих аката врши се усклађивање и *појединачних аката*. Под појединачним актима подразумевају се:

- одлука о именовању директора, односно другог заступника, ако није одређен оснивачким актом,

- одлука о именовању чланова надзорног одбора, ако није одређена статутом,

- одлука о именовању прокурите

- одлука о именовању секретара друштва и друга.

Сем наведених, појединачни акт би била и одлука о образовању огранака, уколико нису приказани у оснивачком акту или статуту.

Према Закону о привредним друштвима, друштво има *претежну делатност*, која се региструје у складу са Законом о регистрацији, а може обављати и све друге делатности које нису законом забрањене независно од тога да ли су одређене оснивачким актом, односно статутом. Међутим, ова одредба не подразумева да је ово опште правило које важи у свим случајевима. За обављање одређених делатности регистрација, односно обављање одређене делатности може се условити издавањем посебног претходног одобрења које је предвиђено неким другим, посебним законом. Сем тога може бити условљена и добијањем одобрења, сагласности или другог акта надлежног органа.

Регистрација друштва и предузетника, односно регистрација података и докумената прописаних овим законом обавља се у складу са Законом о регистрацији у одговарајућем регистру Агенције за привредне регистре.

Посебно треба обратити пажњу на моменат од када се сматра да су трећа лица упозната са регистрованим подацима привредног субјекта. Ово је посебно важно имајући у виду да трећа лица не могу сносити штетне правне последице проистекле из нетачно регистрованих података. Према Закону се сматра да су трећа лица упозната са регистрованим подацима *почев од наредног дана од дана објављивања редиспирације нових података којим се привредни субјекти усклађују са овим законом*.

Наведени период се у изузетним случајевима може продужити, тако што трећа лица могу доказивати да је за њих било немогуће да се током периода од 15 дана од дана објављивања регистрованих података са тим подацима упознају. Међутим, исто тако и привредна друштва могу доказивати да су трећа лица била упозната или су морала бити упозната са документима друштва и подацима о друштву и пре њихове регистрације у складу са Законом.

Према Закону о привредним друштвима, друштво има претежну делатност, која се региструје према одредбама Закона о регистрацији, а може обављати и све друге делатности које нису законом забрањене независно од тога да ли су одређене оснивачким актом, односно статутом. Међутим, ова одредба не подразумева да је ово опште правило које важи у

свим случајевима. За обављање одређених делатности регистрација, односно обављање одређене делатности може се условити издавањем посебног претходног одобрења које је предвиђено неким другим, посебним законом. Сем тога може бити условљена и добијањем одобрења, сагласности или другог акта надлежног органа.

Регистрација друштва и предузетника, односно регистрација података и докумената прописаних овим законом обавља се у складу са Законом о регистрацији.

Законом о регистрацији је предвиђено да је рок за подношење подзаконских аката за спровођење овог закона 90 дана од дана његовог ступања на снагу. Наиме, у прелазној одредби овог Закона је предвиђено да Закон о регистрацији ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а да Регистар привредних субјеката почине да се примењује од 1. фебруара 2012. године.

2. ПРИВРЕДНА ДРУШТВА И СУБЈЕКТИ КОЈИ ПОДЛЕЖУ ОБАВЕЗИ РЕГИСТРАЦИЈЕ У АГЕНЦИЈИ ЗА ПРИВРЕДНЕ РЕГИСТРЕ

Закон о привредним друштвима и нови Закон о регистрацији су повезани у погледу субјеката који су дужни да се ускладе са Законом о привредним друштвима и након тога спроведу регистрацију применом одредби Закона о регистрацији. Осим наведеног почетак примене оба закона је 1. фебруар 2012. године, тако да примена ова два системска закона није могућа уколико се не третирају и примењују као целина која уређује појам, положај и статус привредних субјеката.

Законом о привредним друштвима дефинисани су субјекти који се морају регистровати и то су:

1. Привредна друштва:
 - а) ортачко друштво,
 - б) командитно друштво,
 - в) друштво са ограниченом одговорношћу,
 - г) акционарско друштво;

2. Предузетник;
3. Огранак привредног друштва;
4. Представништво страног привредног друштва;
5. Пословно удружење.

3. ПОЈАМ И ПРАВНЕ ФОРМЕ ПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

Дефинисање претходних субјеката у привредном пословању има за циљ да се прецизира разлика између привредних друштава и других облика организовања у обављању привредне делатности.

Према Закону о привредним друштвима, правно лице које обавља делатност ради стицања добити је привредно друштво, а правне форме тих друштава су:

- Ортачко друштво,
- Командитно друштво,
- Друштво са ограниченом одговорношћу и
- Акционарско друштво.

Полазећи од појма, статуса, као и пословања у правном промету, односно овлашћења у правном промету треба разликовати привредна друштва од других облика организовања у обављању привредне делатности. Привредну делатност могу обављати: и предузетници, огранак привредног друштва, представништво страног привредног друштва као што је горе и наведено.

Посебно треба поменути могућност организовања пословних удружења која се не образују ради обављања привредне делатности.

Законом о регистрацији је прописано да је рок за подношење подзаконских аката за спровођење овог закона 90 дана од дана његовог ступања на снагу. Наиме, у прелазној одредби овог закона је предвиђено да Закон о регистрацији ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном гласнику Републике Србије“.

3. 1. Ортачко друштво

Ортачко друштво је друштво два или више ортака који су неограничено солидарно одговорни целокупном својом имовином за обавезе друштва, а могу га основати најмање два ортака, који могу бити и физичка и правна лица.

Закон о приватним предузетницима је уређивао положај ортачког друштва, који престаје да важи доношењем новог Закона о привредним друштвима, али одредбе које се односе на ортачке радње престају да важе 1. марта 2013. године. Дакле, за ортачка друштва је рок за усаглашавање и регистрацију према новом Закону 1. март 2013. године. С обзиром да има новина и измена поједињих одредби у односу на раније важећа решења потребно је спровести одређена усаглашавања.

Полазећи од одредаба новог закона искључена је могућност уговарања ограничења одговорности ортака (за обавезе друштва), тако да не би у уговору о оснивању била важећа одредба којом би се предвидела ограничена одговорност ортака према трећим лицима.

Поред наведене новине у Закону је прописано да су власници постојећих ортачких радњи дужни да своју форму обављања делатности промене у правну форму привредног друштва прописану овим законом и то најкасније до 1. марта 2013. године (ортачко друштво, друштво са ограниченом одговорношћу и слично). Уколико власници постојећих ортачких радњи регистру привредних субјеката не пријаве промену правне форме у Законом предвиђеном року, регистратор који води регистар привредних субјеката по службеној дужности ће их превести у правну форму ортачког друштва.

Ортачко друштво се оснива уговором. Законом је у члану 94. прописано који су обавезни елементи ортачког друштва. Наиме уговор о оснивању ортачког друштва садржи нарочито:

- Име, јединствен матични број и пребивалиште ортака који је домаће физичко лице, односно име, број пасоша или други идентификацијациони број и пребивалиште ортака који је страно физичко лице, односно пословно име, матични број и седиште ортака који је домаће правно лице, односно посло-

вно име, број регистрације или други идентификациони број и седиште ортака који је страно правно лице

- Пословно име и седиште друштва
- Претежну делатност друштва
- Означавање врсте и вредности улога сваког ортака
- Правне односе између ортака са друштвом
- Пословођење
- Правни однос друштва и ортака према трећим лицима
- Престанак ортачког друштва и својства ортака
- Право на информисање

Поред наведених елемената уговор о оснивању може садржати и друге елементе који су од значаја било за друштво или за ортаке.

3. 2. Командитно друштво

Командитно друштво је привредно друштво које има најмање два члана, од којих најмање један за обавезе друштва одговара неограничено солидарно (комплементар), а најмање један одговара ограничено до висине свог неуплаћеног, односно унетог улога (командитор).

У новом Закону о привредним друштвима није предвиђена обавеза усклађивања постојећих командитних друштава. Међутим, с обзиром на већи број новина појединих одредби, потребно је да се изврше усклађивања тих одредби са новим Законом.

На командитно друштво примењују се одредбе о ортачком друштву будући да је статус комплементара у командитном друштву исти као и статус ортака у ортачком друштву ако то није другачије уређено Законом.

Командитно друштво се оснива уговором о оснивању командитног друштва и садржи обавезно следеће елементе:

- име, јединствени матични број и пребивалиште члана који је домаће лице, односно име, број пасоша или други идентификациони број и пребивалиште члана који је страно физичко лице, односно пословно име, број регистрације или

други идентификациони број и седиште члана који је страно правно лице;

- пословно име (према члану 22. став 4. тачка 2. Закона правна форма командитног друштва се у пословном имену означава као "командитно друштво" или скраћеницом "К.Д.") и седиште друштва;
- претежну делатност друштва;
- означење врсте и вредности улога оснивача;
- правни односи између оснивача и између оснивача и друштва;
- ознаку који је члан друштва комплементар, а који је командитор;
- правни однос командитног друштва и оснивача-ортака према трећим лицима;
- промене у чланству и статут друштва.

Решења у новом Закону која посебно треба имати у виду у вези командитних друштава су:

- Према одредби члана 96. Закона ортаци у друштво уносе улоге једнаке вредности, ако уговором о оснивању није другачије одређено, с тим да ортак не може смањити свој улог без сагласности свих осталих органа.
- Комплментари воде послове друштва и заступају га, док командитори на могу водити послове друштва, нити га могу заступати. Међутим постоје и изузети од ове ситуације с обзиром да је командитору доволно само да се упротиви предузимању радњи или закључењу послова од стране комплементара који су ван редовног пословања друштва. Када наступи такав случај комплементар не може предузети ту радњу, односно закључити тај посао.
- Законом је предвиђена могућност да се командитору може дати прокуратура, уколико се не донесе одлука од свих комплементара. Полазећи од одредби Закона о регистрацији прокуратура се мора регистровати у регистру код Агенције за привредне регистре.
- Сходно члану 108. Закона према коме је комплементар овлашћен за пословођење обавезан је да обавештава и друге

комплементаре о пословању друштва, као и да преда финансијске извештаје и другу документацију на увид свим комплементарима.

- Комплементар не може смањити свој улог без сагласности свих осталих ортака.

Примена члана 97. и 100. Закона огледа се у следећем:

- Удели комплементара могу се слободно преносити, ако то није другачије уређено уговором о оснивању и то путем писменог уговора који се мора оверити;

- Стицаљац удела стиче удео даном регистрације преноса удела у складу са Законом о регистрацији;

• Уколико је комплементару ускраћена сагласност он може иступити из друштва на начин који је уређен чланом 121. Закона о привредним друштвима. Поменути члан прописује да се ово право не може ограничити, нити искључити. У овој одредби се уређује положај ортака у ортачком друштву, али да још једном поменемо да се на командитно друштво примењују одредбе које се односе на ортачко друштво.

• У погледу одговорности преносилац удела и стицаљац удела одговарају неограничено солидарно за све обавезе преносиоца удела према друштву на дан регистрације преноса удела у складу са законом о регистрацији, осим ако се сви комплементари не споразумеју другачије.

Дакле, у року од три године од дана регистрације преноса удела у складу са законом о регистрацији може се захтевати испуњење обавезе солидарне одговорности преносиоца и стицаоца.

3. 3. Друштво са ограниченом одговорношћу

Према члану 139. Закона о привредним друштвима, друштво са ограниченом одговорношћу је друштво у којем један или више чланова друштва имају уделе у основном капиталу друштва, с тим да чланови друштва не одговарају за обавезе друштва осим у случајевима предвиђеним чланом 18. овог закона. За разлику од претходног Закона нови Закон не

ограничава број чланова друштва, тако да број чланова може бити било који.

Чланом 591. Закона предвиђена је обавеза друштвима с ограниченим одговорношћу да своје органе ускладе са одредбама овог закона до дана почетка његове примене. Једна од најважнијих измена је да се укидају управни одбори.

Друштва с ограниченом одговорношћу, која као органе друштва имају управне одборе, дужна су да донесу одговарајуће измене оснивачког акта којима мењају управне одборе и именују директора, једног или више, као законске заступнике друштва, односно уколико се определе за дводомни систем управљања да именују и надзорни одбор који је предмет регистрације у складу са законом о регистрацији.

У случају једнодомног управљања, органи друштва су:

1. скупштина;
2. један или више директора

У случају дводомног управљања органи друштва су:

1. скупштина;
2. надзорни одбор;
3. један или више директора

Из наведених могућности произлази да се друштва са ограниченом одговорношћу могу организовати тако да управљање друштвом буде једнодомно или дводомно.

Основни акт друштва је оснивачки акт (одлука, односно уговор о организовању). Новина у овом закону је да се у оснивачком акту обавезно уређују питања која су по старом Закону могла бити уређена уговором чланова друштва.

Према члану 141. Закона оснивачки акт друштва нарочито садржи:

- лично име и пребивалиште, односно пословно име и седиште чланова друштва;
- пословно име и седиште друштва;
- претежну делатност друштва;
- укупан износ основног капитала друштва;

- износ новчаног улога, односно новчану вредност и опис неновчаних улога сваког члана друштва;
- време уплате, односно уношења улога у основни капитал друштва;
- удео сваког члана друштва у укупном основном капиталу изражен у процентима;
- одређивање органа друштва и њихових надлежности.

Према новом Закону, уговор члanova друштва у вези са друштвом има сасвим другачији карактер од уговора члanova друштва по ранијем закону. Разлика је у томе што су по ранијем закону уговор закључивали сви члanova друштва и тим уговором су уређивани односи члanova друштва. Овај уговор је представљао допунски акт у односу на уговор о оснивању и њиме су била уређивана питања која су могла бити уређена и у оснивачком акту.

Према члану 15. Закона о привредним друштвима уговором у вези са друштвом се могу регулисати:

1. Посебне обавезе тих члanova према друштву;
2. Права и обавезе тих члanova у вези са преносом удеља, односно акција;
3. Како ће се гласати у скupштини, по одређеним или свим питањима;
4. Начин расподеле добити између тих члanova;
5. Друга питања од значаја за њихове међусобне односе.

Треба имати у виду да уколико су нека питања различито уређена у оснивачком акту, а другачије у уговору, примењују се одредбе оснивачког акта. При том уговор важи само између лица која су га закључила, а оснивачки акт према свим трећим лицима.

У погледу рокова за усклађивање са новим Законом битно је истаћи да су постојећа ДОО применом члана 591. Закона дужна да своје органе ускладе са одредбама овог закона до дана почетка примене овог закона.

Ставом 2. наведеног члана је прописано да постојећа друштва с ограниченој одговорношћу имају обавезу да извршене промене региструју у складу са Законом о регистрацији.

цији у року од три месеца од дана почетка примене овог закона.

Последица непоступања према наведеним законским одредбама је да регистратор који води регистар привредних субјеката покреће поступак принудне ликвидације над привредним друштвом.

3. 4. Акционарско друштво

Полазећи од одредбе члана 245. Закона о привредним друштвима акционарско друштво је друштво чији је основни капитал подељен на акције које имају један или више акционара који не одговарају за обавезе друштва. Имовина акционарског друштва је одвојена од имовине акcionара.

Акционарска друштва дужна су да свој оснивачки акт, статут и органе ускладе са одредбама овог закона до 30. јуна 2012. године. Постојећа акционарска друштва која немају статут, дужна су да га донесу до 30. јуна 2012. године.

За разлику од раније важећег Закона нови Закон више не прописује постојање отвореног и затвореног акционарског друштва. У Закону о привредним друштвима није прописана дефиниција јавног акционарског друштва, већ је та дефиниција дата у Закону о тржишту капитала. Полазећи од одредби Закона о тржишту капитала јавно друштво је оно друштво које испуњава бар један од следећих услова:

1. успешно је извршило јавну понуду хартија од вредности у складу са проспектом чије је објављивање одобрила Комисија;

2. чије су хартије од вредности укључене у трговање на регулисаном тржишту, односно Мултилатералној трговачкој платформи (МТП).

Јавно друштво ће извршити усклађивање са Законом о привредним друштвима с тим што ће узети у обзир и одредбе Закона о тржишту капитала. Постојећа акционарска друштва (затворена и она која су се затворила) усклађивање ће извршити у складу са одредбама Закона о привредним друштвима.

Разлике између јавног акционарског друштва и акционарског друштва су следеће:

1. Акционарско друштво може издавати своје акције само својим оснивачима или ограниченој броју других лица;
2. Акционарско друштво није под надзором Комисије за хартије од вредности, али акције овог друштва се воде у Централном регистру;
3. Акционарска друштва, у складу са прописима о рачуноводству, разврстана су у мала правна лица и нису обveznici ревизије финансијских извештаја;
4. Акционарска друштва немају посебне извештајне обавезе прописане Законом о тржишту капитала;
5. Састав органа управљања може бити другачији него у јавном акционарском друштву.

Услови и поступак престанка својства јавног друштва прописани су Законом о тржишту капитала.

3. 4. 1. Основачки акт и стапањуји

Основни конститутивни акти јавног акционарског друштва и (нејавног) акционарског друштва су основачки акт и статут. Основачки акт се сачињава само приликом оснивања друштва, а чланом 265. Закона је прописана садржина основачког акта приликом оснивања друштва. Дакле, Законом је детаљно прописано шта усклађени основачки акт акционарског друштва треба да садржи, а то је:

1. Име, јединствен матични број и пребивалиште акционара који је домаће физичко лице, односно име, број пасоша или други идентификациони број и пребивалиште акционара који је страно физичко лице, односно пословно име, матични број и седиште акционара који је домаће правно лице, односно пословно име, број регистрације или други идентификациони број и седиште акционара који је страно правно лице;
2. Пословно име и седиште;
3. Претежна делатност друштва,

4. Укупан износ новчаног улога, односно новчану вредност и опис неновчаног улога сваког акционара који оснивају друштво, рок уплате, односно уноса улога;

5. Податке о акцијама које уписује сваки акционар који оснива друштво и то: број акција, њихову врсту и класу, њихову номиналну вредност, односно код акција без номиналне вредности део оснивачког капитала за који су издате и

6. Изјаву оснивача да оснивају акционарско друштво и преузимају обавезу уплате, односно уноса улога по основу уписанних акција;

7. Полазећи од члана 12. став 3. Закона о привредним друштвима оснивачки акт акционарског друштва се не мења.

Постојећа акционарска друштва су дужна да свој оснивачки акт ускладе са Законом о привредним друштвима. Међутим овај акт не може садржати податке о оснивачима друштва, с обзиром да се у овој фази више не ради о оснивању друштва, већ о усклађивању аката постојећих друштава са новим Законом.

У члану 592. Закона је прописано да постојећа акционарска друштва имају обавезу да свој оснивачки акт ускладе са одредбама новог Закона до 30. јуна 2012. године. Овим чланом су такође прописани елементи оснивачког акта којим се врши усклађивање и то су:

1. Пословно име и седиште друштва;

2. Претежна делатност друштва;

3. Износ новчаног и неновчаног дела основног капитала који је уписан у Централном регистру, са назнаком о укупном износу новчаних и неновчаних улога који су уплаћени, односно унети у друштво;

4. Податке о врстама и класама акција које је друштво издало са битним елементима сваке класе акција у смислу закона којим се уређује тржиште капитала.

Акционарска друштва су једини облик привредног друштва која поред оснивачког акта морају донети и статут.

Чланом 246. Закона о привредним друштвима је прописана садржина статута и то су нарочито следећи елементи:

1. Пословно име и седиште друштва;
2. Претежна делатност друштва;
3. Подаци о висини уписаног и уплаћеног основног капитала, као и подаци о броју и укупној номиналној вредности одобрених акција, ако постоје;
4. Битни елементи издатих акција сваке врсте и класе у складу са законом којим се уређује тржиште капитала, а код акција које немају номиналну вредност и износ дела основног капитала за који су оне издате, односно рачуноводствујућу вредност, укључујући и евентуалне обавезе, ограничења и привилегије везане за сваку класу акција;
5. Врсте и класе акција и других хартија од вредности које је друштво овлашћено да изда;
6. Посебне услове за пренос акција, ако постоје;
7. Поступак сазивања скупштине;
8. Одређивање органа друштва и њиховог делокруга, броја њихових чланова, ближе уређивање начина именовања и опозива тих чланова, као и начина одлучивања тих органа.

Полазећи од чињенице да се статутом по новом Закону уређују питања која су по раније важећем Закону уређивана оснивачким актом неспорно је да је доношење новог статута у надлежности скупштине друштва.

Постојећа акционарска друштва дужна су сходно измененим одредбама Закона о привредним друштвима, да свој статут и органе ускладе са одредбама Закона, до 30. јуна 2012. године. Такође је акционарским друштвима у овом року дата могућност да донесу своје статуте, ако их до дана ступања на снагу Закона нису донели.

У погледу регистрације постојећим акционарским друштвима изменом Закона прописан је рок за регистрацију до 15. јула 2012. године.

3. 4. 2. Управљање у акционарском друштву

Управљање акционарским друштвом може бити једнодомно и дводомно. Статутом друштва, а на основу слободне

волье акционара се уређује да ли ће друштво бити једнодомно или дводомно.

У једнодомном друштву органи управљања су:

1. Скупштина и
2. Један или више директора, односно одбор директора.

У дводомном друштву органи управљања су:

1. Скупштина;
2. Надзорни одбор и
3. Један или више директора.

Законом је императивно прописано да у једночланом друштву функцију скупштине врши један акционар, а на основу наведене норме произлази да једини акционар не може функцију скупштине поверити неком другом лицу. Оваква одредба представља ново решење у односу на претходно важећи закон.

У новом Закону о привредним друштвима није предвиђен управни одбор.

Јасно су дефинисани органи који обављају управљачку функцију.

У глави 7. 2. прописани су органи управљања у једнодомном друштву и то су:

1. Скупштина
2. Директори или одбор директора;
3. Комисије одбора директора

У глави 7. 3. прописани су органи управљања у дводомном друштву и то су:

1. Скупштина;
2. Надзорни одбор;
3. Директори или извршни одбор;
4. Комисије надзорног одбора

Закон јасно дефинише функцију директора, а по питању броја директора даје могућност да друштво има једног или више директора који чине одбор директора друштва.

У акционарском друштву са једнодомним управљањем директори могу бити извршни и неизвршни. Наиме, ако друштво има мање од три директора, тада је сваки директор извршни директор. Јавна акционарска друштва морају имати неизвршне директоре, чији број мора бити већи од броја извршних директора. Законом није прописан број извршних директора али је неспорно да друштво мора имати бар једног извршног директора.

Извршни директори воде послове друштва, по правилу су запослени у друштву и законски су заступници друштва, тако да одлука о њиховом избору мора бити регистрована у регистру Агенције за привредне регистре.

Неизвршни директор је лице које није извршни директор, који води послове и заступа друштво и врши надзор над радом извршних директора. С обзиром да заступа друштво, одлука о његовом именовању се региструје у регистру Агенције за привредне регистре.

Јавно акционарско друштво има одбор директора, који се састоји од најмање три директора. Број директора, питање мандата, као и одредбе да ли су извршни или неизвршни директори уређују се статутом друштва. Одлука о избору директора се доноси на седници скупштине друштва, па се та одлука доставља регистру Агенције за привредне регистре како би се спровела регистрација према Закону о регистрацији.

Чланом 397. је уређена ситуација ако друштво остане без директора, а нови директор не буде регистрован у регистру привредних субјеката у даљем року од 30 дана. У том случају акционар или друго заинтересовано лице може тражити да суд у ванпарничном поступку постави привременог заступника друштва.

Значајну функцију пословања има одбор директора чија је надлежност утврђена у члану 398. Закона. Законом је изричito прописано да се питања из надлежности одбора директора не могу пренети на извршне директоре, а у надлежност скупштине се могу пренети само одлуком одбора директора. Ова могућност се може само статутом другачије уредити.

Уколико друштво има одбор директора, директори бирају једног од директора за председника одбора. Законом је

недвосмислено уређено да у јавном акционарском друштву председник одбора директора мора бити један од неизвршних директора. Председник одбора директора региструје се у регистру Агенције за привредне регистре у складу са Законом о поступку регистрације.

Законом је прописано да ће се до усклађивања на постојећа друштва примењивати одредбе њихових оснивачких аката, статута и других општих аката, ако нису у супротности са одредбама новог закона, а постојећи управни одбори ће обављати надлежност одбора директора.

4. ПОЈАМ ДРУГИХ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКАТА

4. 1. Предузетник

Предузетник је јословно способно физичко лице које обавља делатност у циљу оснивања прихода и као такво се регистрише у складу са законом о регистрацији.

Нови Закон о привредним друштвима први пут уређује појам и положај предузетника, који је до сада био регулисан Законом о приватним предузетницима. Даном почетка примене овог закона престао је да важи Закон о приватним предузетницима, осим одредаба које се односе на ортачке радње које престају да важе од 1. јануара 2013. године.

Предузетници су као субјекти у привредном амбијенту сада дефинисани у оквиру јединственог прописа који уређује положај и статус учесника у привредном пословању. Разлика између привредних друштава и предузетника садржана је у самој дефиницији предузетника. Постојање предузетника не подразумева удруживање физичких или правних лица у циљу оснивања новог привредног субјекта. Предузетник је самостално физичко лице, које обавља слободну професију која је уређена посебним законом.

Предузетници који нису преведени из регистра општинских јединица локалних самоуправа у регистар привредних субјеката у складу са Законом о регистрацији привредних субјеката, даном почетка примене овог закона сматрају се брисаним из регистра у који су уписаны.

Предузетник се региструје у Агенцији за привредне регистре на основу Одлуке о обављању делатности предузетника која обавезно садржи:

- пословно име предузетника;
- седиште предузетника;
- делатност коју обавља;
- седиште где ће се обављати претежна делатност;
- одговорност за пословање радње.

Наведени елементи представљају обавезан елемент Одлуке о организовању предузетника, али ова одлука може да садржи и искре друге елементе као што је означавање имена пословође.

Законом је прописано да предузетник може поверити пословођење само једном лицу на основу прокуре коју издаје лично и иста се уписује у регистар код Агенције за привредне регистре. Прокура се може опозвати у свако доба, па се одлука о опозиву прокуре региструје у Агенцији за привредне регистре.

Пословођа има својство законског заступника у складу са овим законом и мора бити у радном односу код предузетника.

4. 2. Огранак привредног друштва

Огранак је издвојени организациони део привредног друштва преко која друштво обавља делатност.

С обзиром да у обављању послова привредних друштава постоји потреба да посебан организациони део обавља делатност издвојено од привредног друштва, у новом Закону о привредним друштвима је уређен прецизно и појам огранка. Међутим,битно је напоменути да огранак нема својство правног лица. Овакав положај огранка упућује на закључак да се не ради о самосталном облику организовања који као такав послује на тржишту, већ о делу привредног друштва који у правном промету наступа у име и за рачун његовог привредног друштва.

Огранак се образује одлуком коју доноси скупштина, односно органи или комплементари, ако оснивачким актом, односно статутом није другачије одређено.

Према закону о привредним друштвима огранак друштва може бити регистрован у складу са законом о регистрацији. Ова одредба не представља обавезу, нарочито у случају када огранак не наступа у правном промету, већ искључиво обавља послове унутар друштва.

У погледу заступника огранка предвиђено је да уколико је регистрован заступник огранка, то лице се сматра заступником целог привредног друштва. Применом одредби члана 33. Закона заступник је дужан да поступа у складу са огранињима својих овлашћења која су утврђена актима друштва или одлукама надлежних органа друштва. Овом одредбом је прописано да се ограничења овлашћења заступника не могу истицати према трећим лицима, али са изузетком ограничења овлашћења заступника у виду обавезног супотписа могу се истицати према трећим лицима, уколико су регистрована сходно Закону о регистрацији.

Осим заступања преко овлашћеног заступника може се издати прокура само за огранак друштва која је непреносива и прокуреста не може дати пуномоћје за заступање другом лицу. Прокура се региструје у регистру Агенције за привредне регистре, као и одлука о опозиву прокуре.

4. 3. Представништво страног привредног друштва

Представништво страног привредног друштва је издвојени организациони део који нема својство правног лица и може обављати претходне и припремне радње у циљу закључења правног посла тог друштва.

Представништво нема својство правног лица и може закључивати само правне послове у вези свог текућег пословања.

Представништво се обавезно региструје у регистру Агенције за привредне регистре на основу одлуке о оснивању, која мора да садржи обавезне елементе и то су:

- назив и седиште регистрара у којем је оснивач представништва регистрован;
- назив, правну форму и седиште оснивача представништва;
- лично име, односно пословно име заступника оснивача представништва;
- адресу представништва;
- лично име, односно пословно име заступника представништва.

Осим одлуке о образовању представништва обавезно се региструје Одлука о престанку представништва.

Поред ове две одлуке могу се регистровати посебно и одлука о именовању заступника представништва, односно прокура.

4. 4. Пословна удружења

Пословно удружење је јавно лице које оснивају два или више привредних друштава или предузетника у циљу постизања заједничких интереса.

Пословно удружење не може обављати делатност ради стицања добити, већ само ради постизања заједничких интереса својих чланова.

Удружења се оснивају уговором о оснивању пословног удружења. Новим Законом је предвиђено да постојећа пословна удружења која су преведена у регистар привредних субјеката, настављају да послују по новом Закону.

Међутим, постојећа пословна удружења су дужна да изврше промене и своја оснивачка акта и пословање у складе са одредбама новог Закона до дана почетка примене овог закона, с тим што је регистрацију истих потребно спровести у року од три месеца од дана почетка примене новог Закона.

Даном почетка примене овог закона престају да важе одредбе члана 4. Закона о спољнотрговинском пословању (“Службени гласник РС”, број 36/09), које се односе на представништво домаћег и страног правног лица у Републици Србији.

Пословно удружење се оснива на основу уговора о оснивању пословног удружења којим се пре свега дефинише:

- назив пословног удружења;
- седиште удружења;
- органи удружења (скупштина, одбор директора, председник удружења);
- циљеви оснивања удружења и
- други елементи прописани Законом;

Пословно удружење заступа председник пословног удружења и може се именовати у уговору о оснивању, а може се донети и посебна одлука која се региструје у регистру Агенције.

Одбор директора је орган пословног удружења, чији се чланови могу одредити у уговору о оснивању. Чланови одбора директора могу се именовати и посебном одлуком која ће се регистровати у регистру Агенције за привредне регистре.

ЗАКЉУЧАК

Нови Закон о привредним друштвима је значајан напредак у компанијском праву у Србији, с обзиром да представља правни оквир за све привредне субјекте на тржишту. Поједине одредбе у раније важећем Закону су представљале правне празнине или су доводиле до проблема у њиховој примени. Циљ отклањања недоумица био је да се врло прецизно и недвосмислено у једном закону предвиде решења која ће примену истог учинити лакшим. Пракса да подзаконска акта или мишљења државних органа објашњавају, па чак и мењају суштину законског текста дала је у пракси непрецизне приступе у примени, па чак се и једна иста ситуација различито тумачила. Овим законом су отклоњене нејасноће које су се појавиле у току петогодишње примене претходно важећег Закона. Дефинисање документације коју је потребно поднети ради регистрације утицало је да само усаглашавање са новим Законом буде много једноставније и брже. Такође, значајну предност представља и обједињавање евиденције о свим при-

вредним субјектима и електронско повезивање са корисницима. Омогућавање електронске комуникације путем које долазимо до података неопходних у пословању утиче на сигурност у предузимању појединих активности у привредном пословању.

С обзиром да је Закон у примени кратко време, може се претпоставити да ће се у току примене уочити одређена питања која се могу побољшати, а што ће бити условљено и низом фактора, почев од друштвено-политичких ограничења до захтева тржишта, па и нивоа информатичке опремљености.

Проф. др Небојша ШАРКИЋ*
Владимир ЦРЊАНСКИ**

УЛОГА И ЗНАЧАЈ ЈАВНОГ БЕЛЕЖНИКА-НОТАРА У ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА

Уводни део

Делатност привредних субјеката у економским системима тржишне оријентације могућа је у условима правне сигурности, која првенствено подразумева могућност успешног остваривања субјективних права. Да би се поменуто остварило, потребно је омогућити привредним субјектима да уреде своје пословне односе у циљу смањења будућих спорова, а у случају настанка спорова учесницима треба пружити ефикасну и потпуну правну заштиту. Поред тога, нужно је и обезбедити инструменте који ће отклонити све евентуалне сумње у погледу форме и садржаја правног деловања привредних субјеката. Правна несигурност у делу статусних односа по-

*Проф. др Небојша Шаркић, Правни факултет Универзитета Унион у Београду.

** Владимира Црњански, специјалиста нотаријалног права.

ледица је и недовољног броја материјално - правних прописа којима се уређује област организације привредних друштава. Свакако да и одсуство прописа којима би се уредио поступак доношења одлука у органима друштва утиче на повећање правне несигурности. За спровођење укупне законитости у држави и испуњење захтева функционисања правне државе у вези са заптитом правних односа, статуса и интереса правних субјеката потребно је, пре свега, нормативно-правно јасно дефинисати место и улогу судова и других правосудних организација.

С тим у вези, учињен је значајан помак усвајањем Закона о јавном бележништву ("Службени гласник РС", бр. 31/2011 од 9. 5. 2011. године), на основу којег су створене нормативно-правне претпоставке за увођење института јавног бележника-нотара у правосудни систем Републике Србије.

Законом о јавном бележништву прихваћен је латински тип нотаријата, који пре свега јавнобележничку службу одређује као службу од јавног поверења, док је у обављању делатности јавни бележник самосталан и независан.

Како би се оснажила позиција института јавног бележника, Унија слободних нотара Европе прихватила је кодекс етичких правила – начела нотарске етике која су прихваћена на Општој седници скупштине нотарских комора чланица Међународне уније латинског нотаријата (UINL), одржане у Мексику, 2004. године. Основни конституенси етичког кодекса су: обавезна професионална припрема ради стручног обављања службе и посебно обавеза константног усавршавања, обавеза нотара у погледу организовања канцеларије и деловања у оквиру својих службених могућности, обавеза међусобног поштовања, сарадње и солидарности према колегама и чувања угледа професије, размена искустава са колегама о стеченим сазнањима и учествовање у раду струковних организација, забрана нелојалне конкуренције, обавеза личног контакта између странке и нотара, обавеза обављања рада у складу са начелима поверења, непристрасности и независности. Посебна задужења у спровођењу начела нотарске етике имају коморе нотара које су обавезне да у највећој могућој мери непосредно примене начела нотарске етике у оквиру

својих професионалних удружења и да, што је још значајније, контролишу своје чланове у погледу поштовања и примене начела нотарске етике.

Садржина јавнобележничке делатности дефинисана је одредбом члана 4. Закона о јавном бележништву, тако што је јавни бележник овлашћен да обавља следеће послове:

- саставља, оверава и издаје јавне исправе о правним пословима, изјавама и чињеницама на којима се заснивају права и оверава приватне исправе;
- преузима на чување исправе, новац, хартије од вредности и друге предмете;
- на основу закона и по одлуци суда обавља послове који му се по закону могу поверити;
- предузима друге радње у складу са законом.

Сагласно одредби члана 2. Закона о јавном бележништву, јавни бележник је стручњак из области права именован од стране министра надлежног за правосуђе, а одредбом члана 25. истог закона прописани су следећи услови за именовање лица за послове нотара:

1. да је држављанин Републике Србије;
2. да је пословно способно и да има општу здравствену способност;
3. да има диплому правног факултета у Републици Србији или да је нострификовало диплому правног факултета стечену изван Републике Србије;
4. да је положило правосудни испит и испит за јавног бележника;
5. да има најмање пет година радног искуства у правној струци после положеног правосудног испита;
6. да је достојно јавног поверења за обављање послова јавног бележника;
7. да говори, пише и чита српски језик, а на подручјима оне јединице локалне самоуправе где је у службеној употреби и језик мањине да познаје и језик те мањине или да приложи споразум о сарадњи са судским преводиоцем за језик те мањине;
8. да има или да може доказати да ће обезбедити одговарајуће просторије и опрему за обављање делатности јавног бележника.

Одредбом члана 6. Закона о јавном бележништву одређене су и врсте јавнобележничких исправа:

- јавнобележнички записи - јавнобележничке исправе о правним пословима и изјавама које су саставили јавни бележници;
- јавнобележнички записници - записници о правним и другим радњама које су обавили или којима су присуствовали јавни бележници;
- јавнобележничке потврде - потврде о чињеницама које су посведочили јавни бележници, као и нејавне исправе код којих је јавни бележник оверио потпис или исправу у целини, односно оверио аутентичност преписа, превода или извода.

За потребе овог рада приказаћемо различите активности нотара у вези са правним деловањем привредних друштава анализирајући упоредноправна искуства улоге јавног бележника-нотара у домену пословања привредних друштава.

Упоредноправна искуства

Улога јавног бележника, сагледавајући упоредноправна решења у области привредног (трговачког) права, различита је зависно од дефинисаних облика привредних (трговачких) друштава.

Када сачињава исправе ради оснивања било ког правног лица јавни бележник врши проверу форме и садржине исправе, контролу придржавања законом прописаног поступка. На тај начин врши превентивну контролу законитости и умањује могућност настанка евентуалних спорова. Као лице од јавног поверења, јавни бележник оснивачком акту оверавањем даје својство аутентичности и доказне вредности. Као независни носилац јавне службе приликом закључивања уговора између чланова друштва остварује и улогу непристрасне особе. Такође, може обављати и улогу саветника оснивача друштва и упутити осниваче, у форми правног мишљења, на најцелисходнији облик друштва који би могао остварити предвиђене циљеве оснивача.

У упоредном праву предвиђена је посебна форма јавнобележничких исправа, као и посебна форма овере за њихову ваљаност, у односу на све правне радње, одлуке и правне

послове који могу у пуном правном смислу да доведу до настанка, престанка и свих других битних промена у друштву. Како расте свест о значају улоге јавног бележника у трговачком праву, тако се и шире његова овлашћења у упоредним законодавствима.

Немачка

Немачко право познаје разлику, у најширем смислу посматрано, између друштва које има статус правног лица и друштва које нема статус правног лица. Друштво грађанског права, јавно-трговачко друштво, командитно друштво, тајно друштво, бродарско друштво, европско државно-интересно удружење, партнерство представљају друштва лица, а друштво са ограниченим одговорношћу, деоничарско друштво, командитно друштво на деонице, регистрована задруга, друштво за узајамно осигурање чине друштва капитала.

Обавезноте форме јавнобележничког акта предвиђена је код оснивачких уговора и статутарних промена друштва са ограниченим одговорношћу, деоничарског друштва и командитног друштва на деонице, уколико деонице котирају на беизи, преноса удела у друштвима са ограниченим одговорношћу. Приликом докапитализације у друштву са ограниченим одговорношћу, као и за сачињавање пријава ради уписа таквих промена у трговачки регистар, потребна је јавнобележничка овера.

Прописаном формом код састављања оснивачких уговора, статутарних промена, записника главне скупштине, преноса удела, приликом осигурања правног савета, поуке, опомене, код изјаве о преузимању удела и пријаве за упис у регистар, остварује се доказна снага јавних исправа. Трговачки регистар у који се уписују трговачка друштва, заједно са јавним бележником, обезбеђује остваривање интереса јавности правних послова.

У Немачкој је призната солемнизација исправа од стране страних јавних бележника уколико се исправе односе на немачко друштво. Овакав приступ одговара потребама земље са доминантном извозном оријентацијом.

Јавни бележник има обавезу приликом обраћања странке ради оснивања друштва са ограниченим одговорношћу да сачини нацрт уговора, или уколико му нацрт буде предат на увид, да га провери и утврди да ли је уговор у складу са пореским потребама друштва и чланова друштва. Јавни бележник проверава исправност правилног одређења предмета пословања друштва, може да саветује у погледу одредаба о заступању друштва, о евентуалним споровима између чланова друштва, може да укаже на могућа ограничења уговора приликом продаје или хипотекарног оптерећења удела или у случају смрти неког од чланова друштва. Приликом уручивања оснивачког уговора трговачком регистру, јавни бележник је овлашћен да тражи потврду о уплаћеном основном капиталу, а приликом саветовања код друштва са ограниченим одговорношћу неопходно је да утврди какви су односи својинских удела, да ли постоји обавеза давања сагласности чланова друштва приликом преноса удела и неопходне гаранције. Уколико странке желе, јавни бележник може надгледати и саму реализацију састављеног или солемнизiranог уговора о уступању удела. Јавни бележник даје савете о правним формулатијама и сачињава све потребне исправе за упис у регистар.

Исто тако, у Немачкој је дозвољено да нотар састави исправу и на страном језику.

Аустрија

У аустријском трговачком праву постоји 17 облика трговачких друштава. Корпорација је самостални носилац права и власник предузећа са својством правног лица. Корпорацију чине: друштво, штедионица, осигуравајућа друштва, деоничарска друштва, друштво са ограниченим одговорношћу и задруге. Након уписа друштва лица у регистар трговачких друштава, јавни бележник има право на оверу потписа. У питању су овере потписа свих чланова друштва на пријавама за упис друштва у трговачки регистар и чланова друштва који су овлашћени за заступање. Поред тога, јавни бележник саставља друштвсне уговоре, захтеве за упис у трговачки регистар, уговоре везане за писмене намере, уговоре о

купопродаји удела у друштву, молбе упућене разним државним органима, а може да даје правне савете и да заступа чланове друштва пред судовима и управним телима. Да би се заштитила трговина удела, захтева се обавезнот јавнобележничке исправе код друштва са ограниченом одговорношћу.

За друштвене уговоре друштва са ограниченом одговорношћу, изјаве о оснивању, уговор о уступању удела, изјаве о преузимању удела код докапитализације, уговоре о фузионисању, планове о реструктуирању, уговоре о издавању и преузимању друштва са ограниченом одговорношћу, прописана је обавеза састављања јавнобележничке исправе. Приликом оснивачке скупштине деоничарских друштава, главне скупштине друштва са ограниченом одговорношћу на којима би требало донети закључке о промени друштвеног уговора саставља се јавнобележнички запис. Целокупни текст код промене статута друштва са ограниченом одговорношћу и друштвених уговора тих друштава мора бити оверен од стране јавног бележника са напоменом да се измене одредаба подударају са одлуком о изменама статута, а да се неизмене одредбе подударају са целокупним текстом статута, уколико дође до предаје таквих промена трговачком регистру.

Овера потписа потребна је када се ради о писменим одлукама члanova друштва са ограниченом одговорношћу које се односе на постављење или смену руководилаца. Такође, оверавају се потписи на захтеву за упис у трговачки регистар оснивача, члanova надзорних одбора и члanova управе поменутог друштва, потписи члanova управе и председника надзорног одбора приликом докапитализације или смањења основног капитала деоничарског друштва, као и потписи у вези са захтевом за упис у трговачки регистар директора и члanova управе. У Аустрији јавни бележник најчешће саставља уговоре о разним посредницима, синдикалне уговоре, уговоре о продаји деоница, на основу налога саставља све исправе у складу са одредбама трговачког права које се подносе трговачком суду. Послове који спадају у домен суверених представља израда јавнобележничких исправа о различитим правним изјавама и правним пословима, изјавама о преузимању удела и друштвених уговора код друштва са ограниченом одговорношћу. Солемнизација исправа, овера потписа и од-

лука донесених на главној скупштини представљају послове које је држава пренела као искључиве на јавног бележника. У аустријском праву јавни бележник овлашћен је да саставља приватне исправе и заступа странке пред управним службама у свим оним правним питањима где нема спора.

Maђарска

Трговачка друштва без правне одговорности и трговачка друштва с правном одговорношћу, у које спадају деоничарска и друштва са ограниченој одговорношћу, су два основна облика трговачких друштава у Мађарској. Јавни бележници своју основну улогу у области трговачког права остварују приликом састављања потврда, друштвених уговора и њихових промена у трговачким друштвима.

Када је донет Закон о трговачким друштвима, током 1990. године, јавни бележници су били у статусу државних службеника, па су се странке ради оснивања трговачких друштава најчешће обраћале адвокатима.

Улога јавних бележника у области трговачког права у Мађарској се своди на различите активности у вези са оснивањем друштава са ограниченој одговорношћу, командитних друштава и састављања уговора о оснивању у облику јавнобележничког записа. Поред тога, јавни бележник издаје потврде о истинитости потписа, води записнике са седница и записнике о донетим одлукама. Потврда у облику клаузуле, након што се провери идентитет странке, издаје се приликом потврђивања ваљаности потписа, и у њој се наводи име и презиме странке, број списка, лични подаци и адреса странке.

Јавни бележник потврђује истинитост чињеница и саставља записник о изнесеним чињеницама приликом уновчења друштвених удела остварених на јавној дражби у присуству јавног бележника. Јавни бележници у Мађарској странкама омогућавају комплетну услугу приликом оснивања трговачких друштава, а обављају и послове заступања странке пред трговачким судовима.

У односу на изнето, може се извести закључак да је улога јавних бележника у Мађарској редуцирана у односу на земље Западне Европе, када се ради о трговачком праву, из

разлога што је у дугом временском периоду био доминантан државни модел јавног бележништва.

Луксембург

Законом о трговачким друштвима Луксембурга од 23. 11. 1972. године усвојене су прве смернице Европске уније и утврђено обавезно присуство јавног бележника код састављања јавних исправа.

Јавни бележник се стара о упису оснивачке исправе у уред надлежног Окружног суда и о објави таквог уписа у Службеном листу Луксембурга. Оснивачи удружења јавних установа морају приликом оснивања изјаву о преузимању оверити код јавног бележника. Јавнобележничка форма и присуство јавног бележника је прописано код командитних друштава са деоницама, друштвима са ограниченим одговорношћу, деоничарским друштвима и ређе када су у питању јавне установе. Законом о трговачким друштвима прописана је обавеза састављања свих писмених исправа које се односе на друштво са ограниченим одговорношћу и та обавеза је додељена јавном бележнику. Такође, он проверава сврху оснивања друштва у оквиру прописаних услова. У том смислу, јавни бележник мора проверити и оверити законитост исправе и испуњеност законских услова приликом спајања и поделе трговачких друштава. Страни држављани, уколико желе да оснују предузеће у Луксембургу, морају дати свечану изјаву код јавног бележника о свом претходном животу и на тај начин таквој изјави дају посебно својство и значење.

Када испитује постојање потребних формалности код оснивања друштава јавни бележник у исправи наводи дефиницију органа заступања и управљања и контролу ограничења њихових овлашћења. У форми записника јавни бележник бележи органе са посебним задацима који заступају друштво и које именује скупштина. У самом статуту утврђује правила рада скупштине која се односе на организацију рада скупштине, о начину гласања, сазивању, заступању и начину вођења записника на седницама скупштине. Јавни бележник пре оснивања јавне скупштине разматра са странкама правна питања о раду скупштине, а у току рада скупштине уноси у

записник дешавања током скупштине. Такође, може да саставља и статут, а након скупштине може да обавља активности у вези са регистрацијом и уписом друштва и његових органа код судског уреда. Записник скупштине у случају престанка деоничарског друштва и друштва са ограниченим одговорношћу мора бити потврђен од стране јавног бележника. Све исправе које су састављене у иностранству, а односе се на трговачка друштва у Луксембургу проверава јавни бележник.

Одредбом члана 159. Закона о трговачким друштвима Луксембурга предвиђено је да свако војводство, у случају да има главно седиште у надвојводству Луксембурга, мора да подлеже праву Луксембурга и када су оснивачке исправе састављене у иностранству.

Хрватска

Због релативне сличности са материјалноправним одредбама које регулишу област привредног пословања у Републици Србији, детаљније ће се размотрити улога јавног бележника у привредним (трговачким) друштвима у Хрватској и БиХ.

1. Оснивачка скупштина деоничарског друштва

Код симултаног оснивања деоничарског друштва, оснивачи оснивају друштво преузимањем свих деоница друштва, усвајањем и потписивањем статута и изјавом да оснивају деоничарско друштво. Друштво је основано када се упише у судски регистар.

Моментом давања изјаве оснивача код јавног бележника да оснивају друштво и да преузимају обавезу уплате деоница, оснивачи преузимају деонице друштва.

Како се овером од стране јавног бележника потврђује идентитет оснивача и постојање њихове воље усмерене на оснивање друштва, недостатак јавнобележничке форме искључује могућност настанка нове правне особе и окончања поступка оснивања.

Уписом у судски регистар друштво стиче својство правне особе и потребно је да конституише надзорни одбор, који потом именује управу друштва. Главна скупштина друштва је надлежна за избор надзорног одбора и улогу главне скупштине до оснивања преузимају оснивачи друштва.

У исправи овереној од стране јавног бележника оснивачи именују први надзорни одбор друштва и ревизора за прву или за преостали део прве пословне године.

Не постоје законска ограничења да изјаве о усвајању статута, о оснивању деоничарског друштва, о преузимању и обавези уплате свих деоница, као и о именовању првог надзорног одбора и првог ревизора, буду садржане у једној јавнобележничкој исправи.

1. 1. Главна скупштина деоничарског друштва

Након уписа деоничарског друштва у судски регистар, улога јавног бележника се првенствено своди на његово учешће у раду главне скупштине друштва. Записник, који саставља јавни бележник, мора да садржи сваку одлуку главне скупштине. Такав записник нужно садржи следеће елементе: место и време одржавања главне скупштине, име и презиме јавног бележника који присуствује главној скупштини, начин и резултат гласања и утврђење председника скупштине о донетим одлукама. Да би записник о раду главне скупштине имао облик јавнобележничког записника, мора бити оверен и потписом јавног бележника.

Недостатак састављања јавнобележничког записника о раду скупштине и пропуст да се у њега унесу све одлуке које је скупштина донела, производи ништавост одлуке такве скупштине.

Право позивања на ништавост у таквим случајевима је временски ограничено и преклузија настаје моментом уписа одлуке у судски регистар.

Статут деоничарског друштва може се мењати само одлуком главне скупштине. Када дође до измене статута, регистарском суду мора се поднети пријава за упис сваке измене, а уз пријаву доставља се потпуни текст статута оверен од стране јавног бележника. Тиме се јавнобележничком овером

потврђује да су измене одлуке статута и одлука о измени, као и неизмене одредбе статута налазећег у регистарском суду, у потпуности истоветне тексту приложеног статута уз пријаву.

2. Статусне промене деоничарског друштва

Закон о трговачким друштвима Републике Хрватске (“Народне новине”, бр. 111/93...) као облике статусних промена код деоничарског друштва и друштва са ограниченим одговорношћу одређује припајање и спајање, док у посебном делу уређује поделу друштава капитала.

Припајање је облик статусне промене код којег имовина припојеног друштва прелази на друштво коме се припаја, друштво преузималац, при чему припојено друштво престаје постојати без спровођења поступка ликвидације.

Код спајања друштва - ствара се ново друштво којем се до тада постојећа друштва припајају и истовремено престају постојати без спровођења поступка ликвидације. За разлику од поступка припајања где друштво које преузима припојено друштво и даље постоји, код спајања друштва која се спајају оснивају ново друштво, а након тога престају постојати.

Подела друштва капитала се остварује раздвајањем или одвајањем. Приликом раздвајања врши се пренос свих делова имовине друштва које се дели и истовремено настаје престанак истог друштва без спровођења поступка ликвидације.

Друштво се дели на два или више нових друштава која се оснивају ради спровођења раздвајања - раздвајање са оснивањем - или на два или више друштава која већ постоје - раздвајање са преузимањем.

Одвајањем се спроводи пренос једног или више делова имовине друштва које се дели на једно или више нових друштава која се оснивају ради спровођења одвајања - одвајање са оснивањем - или на једно или више друштава која већ постоје - одвајање са преузимањем. Друштво чији се један или више делова имовине дели одвајањем не престаје да постоји.

2. 1. Припајање и сијајање деоничарског друштва

Припајању деоничарског друштва деоничарском друштву претходи разговор управа друштава, а након тога се закључује уговор о припајању. Уговор о припајању, као почетну правну радњу, закључују управе друштава која се припајају.

Према члану 518. Закона о трговачким друштвима прописана је обавеза да се уговор о припајању мора закључити у облику јавнобележничке исправе. То подразумева да такав уговор може саставити јавни бележник као јавнобележнички акт или саме странке као приватну исправу коју ће солемнизирати код јавног бележника.

Уговор о припајању мора да садржи следеће податке:

1. назив фирме и седишта друштава која учествују у припајању,

2. споразум о преносу имовине сваког друштва које се припаја у замену за деонице друштва преузимаоца,

3. однос замене деоница, а ако је то потребно и висину доплате у новцу,

4. појединости о преносу деоница друштва преузимаоца,

5. време од када те деонице дају право на учествовање у добити друштва и све појединости у вези са тим правом,

6. време од када радње припојеног друштва вреде као да су предузете за рачун друштва преузимаоца,

7. права која друштво преузималац даје сваком поједињом деоничару, као и имаоцима вредносних папира припојеног друштва,

8. сваку посебну погодност која се даје неком члану управе или надзорног одбора друштава која учествују у припајању или ревизору припајања.

Улога јавног бележника приликом солемнизације или састављања уговора о припајању је да утврди приликом потврђивања уговора да ли је однос деоница јасно одређен, односно да га наведе на основу изјава странака приликом састава уговора у складу са документацијом коју ће странке предочити јавном бележнику. Питање обрачуна односа замене

деоница је пре свега економске садржине и не може се очекивати од јавног бележника да врши контролу тог обрачуна.

Свако припојено друштво мора именовати повереника за примање деоница које се морају дати у поступку припајања и за примање доплата у новцу. Тек након што овлашћени поверијеник обавести суд да је у поседу деоница и да је примио новчане доплате, поступак припајања се може уписати у судски регистар.

Поверијеници у Немачкој су најчешће банке, адвокати, поверијеничка друштва и јавни бележници. Полазећи од природе јавнобележничке службе и могућности примања на чување исправа, новца и предмета од вредности, нема законских препрека да послове поверијеника у поступку припајања обављају јавни бележници и у Хрватској.

Поред обавезних законских елемената, уговор о припајању може имати и друге одредбе које нису у колизији са законом. Уговорне стране могу се сагласити о одређеном броју чланова надзорног одбора и управе, начину заступања управе код друштва коме се припојено друштво припаја и јавни бележник би требало приликом састављања и солемнизације да укаже странкама на податке који се могу унети и поред тога што Законом о трговачким друштвима нису таксативно прописани.

У поступку припреме главне скупштине друштва ради одобрења уговора о припајању и сазивања главних скупштина поменутих друштава примењују се одредбе Закона о трговачким друштвима које се односе на главну скупштину. Записник, који саставља јавни бележник, садржи: место и време одржавања главне скупштине, име и презиме јавног бележника, начин и резултат гласања и потврду председника скупштине о донетим одлукама.

2. 1. 1. Припајање деоничарског друштва друштву с ограниченом одговорношћу

Код припајања деоничарског друштва друштву с ограниченом одговорношћу преноси се имовина деоничарског друштва на друштво с ограниченом одговорношћу уз исто-

времену замену за стицање удела у друштву с ограниченом одговорношћу.

Уговор о припајању закључују управе друштава у облику јавнобележничког акта или солемнизиране исправе. Номиналан износ сваког удела који се деоничарима припојеног друштва даје у друштву којем се припајају мора бити одређен у уговору. Након закључивања уговора управе друштава уговор о припајању достављају регистарском суду. И код оваквог поступка припајања потребно је да уговор одобре скупштине друштава која учествују у припајању и учешће јавног бележника приликом састављања записника са главне скупштине.

Јавни бележник саставља или оверава пријаву за упис у судски регистар, при чему деоничарско друштво пријављује само припајање, а друштво с ограниченом одговорношћу пријављује повећање основног (темељног) капитала и измену друштвеног уговора на основу којег је основано друштво с ограниченом одговорношћу. Уз пријаву суду друштво с ограниченом одговорношћу подноси у форми прилога: скупштински записник, извештај да одлука о припајању није побијана, извештај о обављеној ревизији, стање прихода и расхода, финансијски извештај за претходну пословну годину, потврду јавног бележника о изменјеном друштвеном уговору, попис чланова друштава уколико постоје непознати деоничари са одговарајућим уделима у друштву с ограниченом одговорношћу.

3. Подела друштва

Када се друштво дели на два или више нових друштава која се оснивају ради спровођења раздвајања ради се о раздвајању са оснивањем, а када се друштво дели на два или више друштава која већ постоје наступа раздвајање са преузимањем. Раздвајањем се преноси сва имовина друштва које се дели и оно престаје да постоји без поступка ликвидације.

Одвајање са оснивањем постоји када се спроводи пренос једног или више делова имовине друштва које се дели на једно или више нових друштава која се оснивају ради спровођења одвајања. Ако се пренос једног или више делова имо-

вине друштва које се дели врши на једно или више друштава која већ постоје ради се о одвајању са преузимањем. Друштво чији се један или више делова имовине дели одвајањем не престаје да постоји.

Деоничари или имаоци пословних удела у друштву које се дели стичу пословне уделе или деонице у новим друштвима или друштву, као и у друштвима преузимаоцима сразмерно уделима који су им припадали у друштву које се дели, ако другачије није посебно прописано одредбама Закона о трговачким друштвима које одређују поделу друштава капитала.

Извештај о плану поделе и ревизији поделе није потребан ако сви имаоци удела у облику јавнобележничке исправе дају изричitu изјаву да се одричу таквог извештаја. Једногласна одлука главне скупштине деоничарског друштва или једногласна одлука скупштине друштва с ограничном одговорношћу, констатована у јавнобележничком записнику о ослобађању обавезе надзорног одбора за израду извештаја може да замени изричitu изјаву, само ако су на скупштини друштва које се дели учествовали сви чланови тог друштва.

Одлука о подели деоничарског друштва мора бити сastављена у облику јавнобележничке исправе, а неопходно је вођење записника од стране јавног бележника на скупштини која одлучује о подели. Саставни део записника са скупштине је и план поделе. Изјава о сагласности даје се у облику јавнобележничке исправе.

Уз пријаву за упис поделе судском регистру се, између осталог, подноси и изјава свих чланова друштва, у облику јавнобележничке исправе, да се одричу права на побијање одлуке о подели или позивања на ништавост. Изричitu изјаву о одрицању може заменити једногласна одлука главне скупштине деоничарског друштва или једногласна одлука скупштине друштва с ограниченом одговорношћу истог садржаја, констатована у јавнобележничком записнику, али само ако су на скупштини друштва које се дели учествовали сви чланови друштва које се дели.

4. Оснивање друштва с ограничено одговорношћу

Друштво с ограниченом одговорношћу у Републици Хрватској оснива се на основу уговора, друштвеног уговора који закључују оснивачи у облику јавнобележничке исправе. Обавеза свих оснивача је да потпишу друштвени уговор закључен у форми јавнобележничког акта или приватне исправе коју потврди јавни бележник.

Када друштво оснива један оснивач, изјава оснивача о оснивању друштва с ограниченом одговорношћу дата код јавног бележника замењује друштвени уговор.

Ако оснивачи овласте пуномоћника за оснивање друштва, таква пуномоћ мора бити оверена код јавног бележника. Међутим, пуномоћ није потребна ако у име оснивача законски заступник закључи друштвени уговор или да изјаву о оснивању друштва.

Обавеза оснивача да потпишу друштвени уговор у облику јавнобележничког акта или приватне исправе потврђене од стране јавног бележника прописана је јасно у случају оснивања друштва с ограниченом одговорношћу од стране више оснивача. Када друштво оснива један оснивач, друштвени уговор замењује изјава оснивача о оснивању друштва дата код јавног бележника. Услед непрецизности одредбе о оснивању друштва с ограниченом одговорношћу на основу изјаве једног оснивача, потребно је разјаснити да ли, поред јавног бележника, постоји законска могућност да и друга лица правне струке саставе изјаву о оснивању друштва.

Високи Трговачки суд у Загребу је на седници судија 26. 6. 1995. године заузeo став да исправе о изјавама за које Закон о трговачким друштвима прописује да се дају "код" или "пред" јавним бележником имају облик јавнобележничког акта и да такве акте саставља јавни бележник.

Међутим, мишљења смо, да изјава може бити дата пред јавним бележником или судом и онда када јавни бележник или суд само оверава њен садржај.

Будући да није прописано да се изјава о оснивању друштва с ограниченом одговорношћу даје код јавног бележника у облику јавнобележничког акта, може се сматрати да ratio legis Закона о трговачким друштвима не упућује на обавезу

састављања изјаве о оснивању само од стране јавног бележника.

Надаље, приликом оснивања друштва с ограниченом одговорношћу од стране више оснивача алтернативно је прписано да се друштвени уговор закључује у облику јавнобележничке исправе или приватне исправе коју потврди јавни бележник, док је код оснивања друштва с ограниченом одговорношћу на основу изјаве једног оснивача одређено да се изјава даје код јавног бележника. Нема разлога да се и у случају оснивања друштва с ограниченом одговорношћу на основу изјаве једног оснивача не дозволи могућност да претходно изјава буде састављена а тек накнадно донесена само на потврду јавном бележнику. Такође и систематским тумачењем одредаба Закона о трговачким друштвима које уређују материју оснивања деоничарског друштва и других облика трговачких друштава, не може се сматрати да оснивачки акти друштава морају бити искључиво састављени од стране јавног бележника.

Обавезни елементи друштвеног уговора или изјаве о оснивању друштва су:

1. име, презиме, назив друштва, пребивалиште, односно седиште оснивача, ако је оснивач физичка особа и њен јединствени матични број грађана,
2. назив и седиште друштва,
3. предмет пословања друштва,
4. укупни износ основног (темељног) капитала, износ сваког појединачног основног (темељног) улога оснивача, а уколико се улог састоји од ствари или права, морају се детаљно описати улози и назначити њихова вредност,
5. одредба о томе да ли се друштво оснива на одређено или на неодређено време,
6. права и обавезе које чланови имају према друштву поред уплате својих улога и права и обавезе које друштво има према члановима.

5. Скупштина друштва с ограничена одговорношћу, измена друштвеног уговора и упис измене у судски регистар

Законом о трговачким друштвима није одређена посебна форма за учешће јавног бележника приликом рада скупштине друштва с ограничено одговорношћу, вођења записника и доношења одлука на скупштини.

Облик јавнобележничке исправе или јавнобележничка овера одређена је Законом о трговачким друштвима само за изјаве, одлуке и правне послове који својом важношћу за друштво и међусобне односе чланова друштва оправдавају строгост форме.

Присуство јавног бележника потребно је када се доноси одлука о измени друштвеног уговора. Одлука о измени друштвеног уговора доноси се већином од најмање три четвртине датих гласова, а друштвеним уговором може се одредити да је за одлуку потребна већа већина и испуњење додатних услова.

Одлука о измени друштвеног уговора мора бити донета у облику јавнобележничког акта, приватне исправе коју потврди јавни бележник или јавнобележничког записника.

Одлука о измени друштвеног уговора производи правно дејство уписом у судски регистар у који се уписује свака измена друштвеног уговора. Пријаву за упис измене прати и потврда јавног бележника да неизмењене одредбе које се налазе у судском регистру, заједно са изменама, у потпуности одговарају тексту друштвеног уговора на основу којег се тражи упис промене.

6. Пренос удела и преузимање улога у друштву с ограничено одговорношћу

До промена у чланству друштва с ограничено одговорношћу и утицаја на пословање друштва једног или више чланова долази приликом преноса удела.

За пренос удела и за преузимање обавезе да ће се удео пренети, потребно је да се уговор закључи у облику јавнобележничког акта или приватне исправе коју ће потврдити јавни бележник.

7. Способе промене друштва с ограниченим одговорношћу

Као облик статусних промена код друштва с ограниченом одговорношћу Закон о трговачким друштвима познаје припајање, спајање и поделу друштва.

7. 1. Припајање и спајање друштва с ограниченим одговорношћу

Једно или више друштава с ограниченом одговорношћу могу се припојити другом друштву с ограниченом одговорношћу, без обавезе спровођења поступка ликвидације, преносом целе имовине једног или више друштава - припојених друштава - другом друштву, друштву преузимаоцу, у замену за уделе у том друштву.

Претходни услов важности поступка припајања друштва с ограниченом одговорношћу друштву с ограниченом одговорношћу је доношење следећих одлука: закључивање уговора о припајању од стране управа друштава која суделују у припајању, неопходна је сагласност чланова оба друштва у односу на уговор о припајању, друштво преузималац по правилу треба да донесе одлуку о повећању основног (темељног) капитала, чланови управе обавезни су да припреме изјаве којима потврђују да одлуке о припајању нису побијане у прописаном року или да је побијање правноснажно одбијено.

Уговор о припајању закључују управе друштава која учествују у поступку припајања и мора се закључити у облику јавнобележничке исправе. Уговор мора да садржи номинални износ сваког удела који се члану припојеног друштва мора дати у друштву које преузима припојено друштво. У случају да се удели који се морају дати члану припојеног друштва прибављају повећањем основног (темељног) капитала и омогућавају права и обавезе различити од постојећих удела у друштву преузимаоца, такве околности морају се предвидети у уговору о припајању. Уговор о припајању мора да садржи посебно одредбу којом се одређује номинални износ сваког удела који се члану припојеног друштва мора дати у друштву које преузима припојено друштво.

Скупштине друштава која учествују у припајању могу и пре него што је уговор о припајању закључен одобрити његов нацрт усаглашен од стране управа поменутих друштава. Такав нацрт може бити састављен од стране јавног бележника.

Одлука о одобрењу уговора о припајању друштва с ограниченој одговорношћу друштву с ограниченој одговорношћу је пуноважна ако је донета већином од три четвртине датих гласова. Друштвеним уговором не може бити предвиђена мања већина, а ако за уделе у друштву које преузима припојено друштво нису у целости уплаћени улози, за одлуку чланова припојеног друштва морају гласати сви присутни чланови тог друштва. Са поменутом одлуком морају се сагласити и чланови који нису били присутни при доношењу одлуке.

Одлука о одобрењу доноси се у облику јавнобележничке исправе и прилаже се уз уговор о припајању. Најчешће је то јавнобележнички записник, али нема сметње и да поједини чланови друштва пред јавним бележником дају изјаву о одобрењу уговора.

Када друштво преузималац мора донети одлуку о повећању основног (темељног) капитала наступа измена друштвеног уговора. Тада је улога јавног бележника дефинисана овлашћењима која има приликом измене друштвеног уговора.

Свако друштво мора регистарском суду поднети пријаву за упис припајања друштва у судски регистар у којем је друштво уписано. Уз пријаву се прилажу у оригиналу или у јавно овереном препису или фотокопији уговор о припајању, записници са одлукама о припајању, док пријави за упис у регистар у којем је уписано припојено друштво мора се додати и закључни извештај тог друштва.

Пријава не мора бити састављена у облику јавнобележничке исправе.

Спајањем два или више друштава с ограниченој одговорношћу оснивају ново друштво с ограниченој одговорношћу на које преносе целокупну своју имовину и све обавезе. Друштва која се спајају имају положај друштава која се

припајају, а ново друштво се сматра друштвом преузимаоцем.

Поступак спајања упућује на примену одредаба о поступку припајања уз разлику да се спајањем оснива ново друштво, а друштва у поступку спајања престају да постоје. Уговор о спајању закључују управе друштава која ће се спојити и основати ново друштво. Уговор се закључује у облику јавнобележничке исправе и садржински одговара уговору о припајању друштва с ограниченом одговорношћу, осим дела који се односи на чињеницу да се спајањем оснива ново друштво. Сагласност у вези уговора о спајању важећа је уколико је дата од стране чланова друштава која учествују у спајању трочетвртинском већином у облику јавнобележничке исправе и истовремено важе правила о сагласности код припајања друштва с ограниченом одговорношћу.

Ново друштво се оснива уговором, који закључују оснивачи у облику јавнобележничке исправе и део друштвених уговора сваког од спојених друштава у вези са посебним повластицима, трошковима оснивања, улозима у стварима и правима мора бити преузет друштвеним уговором новог друштва.

На основу одлука чланова друштава која се спајају именује се управа друштва и одлуку треба да овери јавни бележник уколико није садржана у јавнобележничкој исправи.

Друштва која се спајају подносе пријаву за упис новог друштва трговачком суду на чијем подручју је седиште новог друштва. Након тога ново друштво пријављује спајање друштава у судски регистар у којем су спојена друштва била уписана пре спајања. У поступку спајања важи улога јавног бележника коју има у вези са састављањем или овером пријаве која се подноси у судски регистар у случају припајања друштава.

7. 2. Припајање друштва с ограниченом одговорношћу деоничарском друштву

На поступак припајања друштва с ограниченом одговорношћу деоничарском друштву примењују се одредбе За-

кона о трговачким друштвима којима се уређује припајање деоничарског друштва деоничарском друштву. Одлука о припајању може се донети само ако је деоничарско друштво најмање две године уписано у судски регистар.

Одлука скупштине друштва с ограниченом одговорношћу о припајању пуноважна је уколико се донесе већином од три четвртине датих гласова, а друштвеним уговором може се предвидети већи број гласова и испуњење других претпоставки. Одлука се мора донети у облику јавнобележничког акта.

Чињеница да код друштва с ограниченом одговорношћу чланови друштва имају већи утицај на пословну политику самог друштва него код деоничарског друштва и да се припајањем губи статус члана друштва у друштву с ограниченом одговорношћу и постаје деоничар, оправдава интенцију законодавца у погледу јасно прописаног јавнобележничког акта, као облика одлуке скупштине о припајању.

Јавнобележнички записник који садржи одлуку скупштине друштва с ограниченом одговорношћу о припајању није јавнобележнички акт, јер не испуњава прописани облик форме. Јавнобележнички акт мора да садржи:

1. податке о јавном бележнику који учествује у састављању акта,
2. податке, презиме и име, занимање и адресу учесника и евентуалних сведока и тумача,
3. напомену на који начин је утврђена истоветност особа које учествују у поступку састављања јавнобележничког акта,
4. текст правног посла са напоменом о постојећим пуномоћима и прилозима,
5. напомену да је јавнобележнички акт учесницима прочитан или да су испуњене одредбе које замењују читање акта,
6. дан, месец, годину и место, а када то закон или учесници захтевају, и сат када је исправа састављена,
7. потпис јавног бележника и лица која су учествовала као учесници у поступку састављања јавнобележничког акта и службени печат јавног бележника који је тај акт саставио.

Својство извршности јавнобележнички акт стиче ако је у њему утврђена одређена обавеза на чинидбу о којој се странке могу нагодити и ако садржи изјаву носиоца обавезе да се на основу таквог акта може ради остварења чинидбе, након доспелости обавезе, непосредно спровести принудно извршење.

Дакле, пуну правну сигурност пружа исправа у облику јавнобележничког акта јер се на основу њега може спровести непосредно поступак принудног извршења, што може бити од значаја посебно повериоцима трговачких друштава.

8. Подела друштва с ограниченим одговорношћу

С обзиром да је друштво с ограниченим одговорношћу облик друштва капитала, на поступак поделе друштва с ограниченим одговорношћу се примењују одредбе које се односе на деоничарско друштво.

Подела друштва с ограниченим одговорношћу може се остварити на исти начин као и код поделе деоничарског друштва - раздвајањем или одвајањем.

Примењују се исти услови који су прописани за поступак доплате у новцу члану друштва када број или укупни номинални износ удела једног члана у друштву које се дели, односно износ дела основног (темељног) капитала на који се удео или удели односе, није доволjan да би тај члан стекао цели број деоница или најмање један пословни удео у новом друштву или друштвима преузимаоцима, као и обавеза управе друштва које се дели у вези са израдом плана поделе. Такође се примењују одредбе о ревизији плана поделе и давању изјаве, у облику јавнобележничке исправе, на основу које ревизија поделе није потребна. Исти услови важе и за једногласну одлуку скupštine dруштва с ограниченим одговорношћу, која замењује изричиту изјаву свих ималаца удела и бележи се у форми јавнобележничког записника. Када се ради о обавези надзорног одбора да провери план поделе, ревизију поделе и да састави о томе извештај, такав извештај није потребан ако сви имаоци удела у облику јавнобележничке исправе дају изричиту изјаву да се одричу извештаја. Изричиту изјаву може

да замени једногласна одлука скупштине друштва с ограничено одговорношћу о одрицању сачињавања писменог извештаја и таква одлука даје се у форми јавнобележничког записника. Сагласност у облику јавнобележничке исправе потребна је и у случају када се поделом појединим члановима друштва умањују или искључују посебна права. Једногласна одлука скупштине друштва с ограниченом одговорношћу у облику јавнобележничког записника може да замени и изјаву свих чланова друштва о одрицању права на побијање одлуке о подели и позивања на ништавост такве одлуке.

У свим наведеним случајевима потребно је присуство јавног бележника и његова улога одређена је одредбама Закона о трговачким друштвима које уређују поделу друштава капитала.

9. Уговор о тајном трговачком друштву

Наш правни систем не препознаје тајна трговачка друштва. Оно је заступљено у упоредном праву (нпр. Хрватска). Предност тајног друштва је у томе што за разлику од других трговачких друштава не мора при оснивању испунити бројне формалне услове али се морају поштовати правила уговора. Уколико се не поштују правила долази до престанка тајног друштва. Тајно друштво се не може преобликовати у друго друштво док остала друштва, на пример ортачка друштва се слободно могу преорганизовати у тајно друштво.

С обзиром на одређене специфичности које има тајно друштво препоручује се да уговор о његовом оснивању буде стриктно конципиран у складу са законом и да буде оверен код јавног бележника.

Босна и Херцеговина

У Федерацији Босне и Херцеговине ентитети, као саставни делови, имају надлежност за доношење прописа у области јавног бележништва-нотаријата.

Закон о нотарима је првобитно донет у Федерацији Босне и Херцеговине 2002. године, а накнадно је током 2004. године донет Закон о нотарима у Републици Српској.

Закон о предузећима Републике Српске познаје привредно друштво и јавно предузеће. Привредна друштва су оргачко и командитно друштво, као друштва лица, а акционарско и друштво са ограниченој одговорношћу су друштва капитала. Оснивачки акт и одлука о оснивању састављају се у писменом облику од стране нотара и морају садржати податке о нотару, оснивачима, податке о идентитету оснивача, одредбе о читању оснивачког акта, датум и место састављања оснивачког акта, потпис оснивача и нотара. Закон о нотарима не прави разлику у погледу обавезе учешћа нотара код оснивачких аката друштава лица и друштава капитала. Обавеза нотарске обраде оснивачких аката привредних друштава предвиђена је Законом о нотарима Републике Српске.

Због чињенице да постоји основни законски оквир за обављање нотарске делатности, све евентуалне измене Закона о предузећима морају имати у виду овлашћења нотара у погледу оснивачких аката привредних друштава.

Дужност сачињавања оригиналних оснивачких аката од стране нотара није искључива и не спречава могућност да нацрт текста оснивачког акта сачине и саме странке или њихови овлашћени заступници. Нотар приликом сагледавања таквих нацрта треба да се руководи пре свега заједничком вољом и намером уговорних страна и не треба да намеће своју вољу, уколико заједничка намера није у супротности са императивним законским одредбама.

Обавеза нотара је да провери способност и овлашћење странака за закључивање оснивачког акта, да испита праву вољу странака, да њихове изјаве јасно унесе у оснивачки акт и да им предочи правне последице предузетих послова. Странке својим потписом прихватају оригинал оснивачког акта када им исти буде прочитан и протумачен од стране нотара.

Постоји могућност и да странке дају пуномоћ нотару за предузимање потребних радњи у вези са регистрацијом привредних друштава. Улога нотара је обавезна и приликом уноса удела у облику некретнина у друштво.

Закон о привредним друштвима у Федерацији Босне и Херцеговине одређује да се друштво може организовати као друштво са неограниченом солидарном одговорношћу, а по-ред тога дозвољава и да се командитно друштво може претворити у командитно друштво на акције. Закон омогућава пет облика трговачких друштава и не садржи јасне и прецизне одредбе о класификацији привредних друштава. Улога нотара у Федерацији Босне и Херцеговине код друштва лица огледа се у обради оснивачког уговора у складу са законским оквирима и вољом оснивача.

Међутим, недовољно јасно је одређена активност нотара према члану 73. став 1. тачка 5. Закона о нотарима Федерације Босне и Херцеговине, на основу којег се одређује нотарска обрада оснивачких аката привредних друштава и утврђивање статута привредних друштава.

За разлику од законске одредбе Закона о нотарима Републике Српске која је потпуно јасна у делу да је нотарска обрада нужна код оснивања привредних друштава, у Федерацији БиХ и Брчко Дистрикту БиХ непрецизна формулатија изазива недоумице и проблеме у вези са улогом нотара. Проблем у тумачењу такве одредбе огледа се у нејасноћи - да ли нотар обавезно учествује код оснивачких аката, статута и њихових промена или нотар само потврђује статуте и њихове промене.

Присталице тумачења које иде у правцу нотарске потврде истичу да Закон о привредним друштвима статуту друштва капитала не даје третман оснивачког акта, уз напомену да статут друштва са ограниченој одговорношћу доносе оснивачи у року одређеном оснивачким актом, који не може бити дужи од 60 дана од дана уписа оснивања у судски регистар, сагласно члану 317. став 2. Закона о привредним друштвима. Полазећи од изнетог и чињенице да је регистрација друштва са ограниченој одговорношћу независна од доношења статута, статут друштва са ограниченој одговорношћу нема својство оснивачког акта, те би требало да се од стране нотара само потврди, као и његове измене, а не и да буде сачињен. На тај начин се додатно умањују трошкови странака. Према њиховом мишљењу, погрешно тумачење у вези са оба-

везном нотарском обрадом статута има упориште у институту немачког права, који се не може применити у конкретном случају, на основу којег потписан оснивачки уговор друштва са ограниченом одговорношћу има третман статута у случају његових накнадних измена.

Са друге стране, присталице нотарске обраде статута и његових измена указују да интенција законодавца иде у правцу појачаног захтева учешћа нотара приликом утврђивања статута, а све у циљу постизања већег нивоа правне сигурности. Поред тога, нотарском обрадом се омогућава и потпунија примена законске регулативе у вези са регистрацијом привредних друштава, а самим тим постиже се и додатни ниво захтева стручности и одговорности нотара. Форма нотарске обраде је форма *ad solemnitatem* и услов је њихове ваљаности, а концепцијана је првенствено у јавном интересу и представља потпуно доказно средство, како са формалноправног тако и са материјалноправног становишта. Пружање квалитетније правне услуге могло би да има за последицу и, не мање значајну, могућност превенирања спорова. Ово је од посебног значаја уколико би се правни посао, који није закључен у форми нотарски обрађене исправе, накнадно у целини или у претежном делу остварио. У том случају не би дошло до конвалидације права и обавеза, сагласно одредби члана 73. Закона о облигационим односима, јер би конвалидација била супротна циљу због којег је форма прописана.

Мишљења смо да би се несугласице између поменута два тумачења могле отклонити уколико би странке саме изричито захтевале нотарску обраду статута и његових измена. У таквим околностима, нотар не би смео одбити нотарску обраду по захтеву странака, осим у случају када наступе разлози за одбијање службене радње. Правни основ таквог поступања заснивао би се на одредби члана 73. став 4. Закона о нотаријма, којим је дозвољено да странке имају право захтевати нотарску обраду исправа и за друге правне послове.

Нотарске потврде имају слабију доказну снагу од нотарски обрађених исправа, а и поступак је мање захтеван од поступка нотарске обраде. Уколико би се у интересу спречавања изазивања неоправдано високих трошкова, прихватило

тумачење искључиво обавезе потврђивања статута и његових измена од стране нотара, такав поступак би се спровео са-гласно члану 100. Закона о нотарима Федерације БиХ. У том смислу би нотар само констатовао ток седнице органа прав-ног лица и потврдио донете одлуке на седници, без упуштања у правилност и законитост поступка и одлука које су донете у том поступку. Такве потврде не повлаче одговорност за ис-правност потврђеног акта, како са аспекта садржине тако и са аспекта законитости поступка доношења. С обзиром да За-кон о нотарима у БиХ не садржи могућност конституисања нотарског акта о потврди приватне исправе (солемнизација), таква потврда не може имати исту правну и доказну снагу као нотарски обрађена исправа.

Активност нотара, са становишта нотарске обраде, од нарочитог је значаја и у раду скупштине друштва капитала, када друштву доставља нацрте исправа пре заказивања сед-нице скупштине, утврђује да ли је скупштина законито сазва-на, да ли постоји законом или статутом прописан кворум за одлучивање, утврђује исправност овлашћења за гласање и на-кон гласања да ли је одлука донета са прописаним потребним бројем гласова. Интенција законодавца је усмерена на обаве-зну нотарску обраду исправа о најважнијим правним актима које доноси скупштина. Статут свакако спада у акте посебне важности за пословање привредног друштва. Нотарском об-радом исправа постиже се већи ниво правне сигурности, пот-пунија примена законске регулативе и тачност, поузданост и правовременост у вези са регистрацијом битних чињеница у регистар привредних друштава. Уколико би нотар само по-тврђивао одлуке донете на скупштини друштва, не би посто-јала контрола правилности и законитости одлука и поступака који претходе доношењу одлука. Сама потврда статута и од-лука на скупштини, не повлачи аутоматски одговорност но-тара за исправност потврђеног акта у вези са његовом садржином и поступком његовог доношења. Код облигаторних надлежности нотара, прописује се обавезна форма нотарски обрађене исправе, заједно са поступком и правним дејством таквих исправа. Такође и измена статута на скупштини пов-лачи обавезу нотара да претходно, у складу са намерама чла-

нова друштва и релевантном правном регулативом, сачини нацрт измена и достави га друштву. Пре одржавања скупштине нотар ће остварити детаљан увид у одговарајуће прописе и обавезан је да присуствује седници скупштине. Када спроведе све неопходне претходне радње и текст измене или допуне акта унесе у изворник нотарски обрађене исправе, дужан је да у завршном делу исправе унесе поуке и упозорења, констатацију коме се достављају отправци и преписи, констатацију да је акт прочитан, да је са прописаном потребном већином изгласан и време завршетка седнице. Наравно, исправу треба да потпише и председавајући скупштине, а након њега и поступајући нотар.

Конечно, да ли је поступак у случају, рецимо, сазивања скупштине или пуноважних одлука на скупштини законит – о томе одлучује надлежни суд. Евентуално упозорење нотара у случају необавезне нотарске обраде приликом доношења одлука на скупштини може се сагледати и са становишта правилног утврђивања чињеничног стања. Уколико је улога нотара у потврди и изменама статута сведена само на домен нотарске потврде, таква активност не би могла да има својство пуне доказне снаге. Супротно, уколико би се захтевала нотарска обрада, то би представљало веродостојну доказну снагу.

Сматрамо да је у интересу постизања већег нивоа правне сигурности целисходније приклонити се тумачењу које приhvата обавезну нотарску обраду у свим оним поступцима који претходе доношењу аката од посебног значаја за пословање друштва и у односу на које постоји обавеза регистрације у надлежни регистар привредних друштава.

Могуће дилеме у примени Закона о јавним бележницима

Свакако је тешко говорити о примени закона који за право још није заживео. Ипак на бази упоредноправног искуства можемо закључити да ће се поједина питања отворити као могуће спорна.

Наш Закон о јавним бележницима предвиђа јавно бележништво као јавну службу од јавног поверења. Дакле, јавни бележник обавља делатност коју искључиво и стално оба-

вља као занимање док му не престане делатност у складу са законом. Он је према законској дефиницији стручњак из области права, именован од стране министра надлежног за правосуђе који на основу јавних овлашћења прихвата од странака изјаву воље и даје им потребну писмену форму и о томе издаје исправе које имају карактер јавних исправа, чува оригинале тих исправа и друге поверене документе, издаје преписе исправа, јавно потврђује чињенице, даје странкама савете о питањима која су предмет његове делатности и предузима друге радње и врши друге послове одређене законом.

У упоредном праву јављала се дилема око тога каква је ингеренција јавног бележника када на скупштини акционарског друштва констатује да је нека одлука супротна закону. У пракси се поставило питање да ли је он “пуки записивач онога што се десило на седници скупштине акционара“ или он има ингеренција попут оних ингеренција које има када сачињава друга нормативна акта (да констатује незаконитост). У том смислу је заузето становиште у упоредном праву да је овлашћење јавног бележника ограничено само на ниво да упозори скупштину акционара на евентуални законски пропис, али да је дужан да сачини записник и констатује одлуке онакве какве су донете. Он није суд и не може пресуђивати о некој од правно спорних чињеница.

Овакво становиште се и нама чини сасвим разумљиво јер уколико би дошло до спорне одлуке скупштине оснивача она би сасвим сигурно завршила на суду по нечијој тужби. Било би веома опасно да јавни бележник заузима становишта о нечemu за шта није надлежан, а што је у надлежности суда (утврђивање законитости или незаконитости одлука привредних друштава).

Друго потенцијално спорно питање односило би се на неспојивост јавнобележничке делатности са другим пословима. Закон предвиђа да је делатност јавног бележника неспојива са обављањем адвокатуре, било ког другог плаћеног занимања односно функције као и послова који нису у складу са угледом, независношћу, самосталношћу и јавним поверењем јавног бележника. Дакле, јавни бележник сасвим сигурно не може да буде члан управних или надзорних одбора привред-

них друштава, да обавља функцију директора, менаџера или било коју другу плаћену функцију. То и јесте проблем приликом сачињавања записника код, на пример седнице скупштине акционара, јер је овај посао предвиђен законом и он се изузима из делатности коју бисмо могли означити као неспроведивом делатношћу. Дакле, с обзиром да је законодавац овде изричito предвидео овлаšћење јавног бележника да помаже у раду привредних друштава, то искључује његову недостојност нити може довести у питање самосталност и достојност за вршење јавнобележничке функције.

Као спорно питање свакако може бити и примена одредбе члана 8. Закона о јавним бележницима. Наиме, она предвиђа да стране јавнобележничке исправе имају под условом узајамности исто правно дејство као јавнобележничке исправе сачињене по овом закону. Стране јавнобележничке исправе не могу у Републици Србији имати правна дејства која немају по закону државе по коме су издате. Потврђеним међународним уговорима могу се предвидети и друга правна дејства стране јавнобележничке исправе.

Ако су јавнобележнички запис саставили домаћи и страни јавни бележник, јавнобележнички запис се сматра домаћом јавном исправом ако је оверен печатом и штамбиљем домаћег јавног бележника. Ова ситуација може нам бити изузетно значајна када се ради о акционарским друштвима која имају мешовито власништво, чији су оснивачи странци а делатност се обавља на подручју Републике Србије или у некој другој мешовитој ситуацији. Сасвим је сигурно да ће пракса морати да разреши питање да ли је доволно присуство домаћег јавног бележника приликом сачињавања записа, познавање језика на коме се води скupштина акционара, пуноважност одлука страних скupштина акционарских друштава које су оверили страни јавни бележници на нашем подручју и сл.

Свакако најважније питање које се односи на рад јавних бележника је његова дужност законитог и савесног поступања. Закон предвиђа да је јавни бележник дужан да обавља своју делатност у складу са прописима и начелом савесности и поштења. Јавни бележник може да одбије обављање посло-

ва у оквиру делатности одређених овим законом из разлога који су управо одређени у складу са законом. Он одговара за свој рад у складу са законом. Дилема се јављала у упоредном праву у ситуацији када јавни бележник, по свом уверењу или на основу недовољног знања прописа, сматра да нека од одлука која се треба донети на седницама привредних друштава није у складу са законом или он није могао да разуме значај такве одлуке. Одбијање, на пример сачињавања записника за једно привредно друштво може имати изузетан значај. Таква одлука може имати далекосежне последице у финансијском смислу речи те је одговорност јавних бележника у том смислу изузетно велика и наглашена. Упутства која су давале коморе јавних бележника у региону, углавном су се односила на упут да јавни бележници не "улазе у законитост одлука привредних друштава" већ да то препусте судовима. Улога јавних бележника углавном се dakле своди на присуство седницама, сачињавање и оверавање записника, констатацију о присуству, утврђивање права гласова код акционара и сл. Нама се такође чини да је ово решење много прихватљивије и рационалније поготово у периоду прве фазе конституисања јавнобележничке службе.

Са становишта привредног права сигурно да ће најважнија улога јавних бележника бити у сачињавању јавнобележничких аката са снагом извршних исправа. Ово право које закон даје јавним бележницима је од огромног значаја за привредна друштва. Наиме, у случају да дође до одређеног спора, привредна друштва нису, као до сада, принуђена да воде судске поступке. Они могу постићи споразум и исти споразум оверити у форми која је једнака судском поравнању код јавног бележника. На овај начин јавни бележник растерећује судове, смањује буџетске трошкове пословања судова али и помаже странкама да у краћем, једноставнијем, јефтинијем и неформалнијем поступку могу уредити своје односе. Дакле, јавнобележнички акт који је сачињен у посебној форми, ако садржи све елементе који су неопходни за судско поравнање, има снагу извршне исправе. Таквим нотаријалним актом, на пример две фирмe које су биле у дугогодишњој сарадњи, па је у одређеном тренутку дошло до неспоразума око поједи-

чних потраживања, на једноставан начин постизањем споразума и његовом овером код јавног бележника могу наставити успешну сарадњу. Јавнобележнички акт обезбеђује непосредну извршност тако што се испуњењем одређеног услова, протеком рока или на неки други начин који је предвиђен у јавнобележничком акту, може директно ићи на спровођење извршења а не морају се водити дуготрајни парнични поступци.

Јавни бележник ће наравно имати и велику улогу код привредних друштава у оверавању различитих потврда, депозита за накнаду новчаних средстава у случају одложног рока за плаћање, споразума са запосленима око њиховог статуса или на други начин уређивања одређених спорних питања.

Према нашем Закону, јавни бележник има значајну улогу и у погледу поједињих пренетих овлашћења од стране суда које обавља по судском налогу.

На основу свега изнетог, можемо очекивати да ће јавни бележник-нотар умногоме допринести подизању нивоа правне свести и правне културе те помоћи у бољој заштити права грађана, њихове имовине као и остваривању права правних субјеката.

Закључак

Увођењем јавнобележничке службе у правни поредак Републике Србије, створене су претпоставке да се *de lege ferenda* дефинише улога јавног бележника - нотара у функционисању привредних друштава, посебно приликом оснивања и њиховог правног деловања.

Уместо да сами привредни субјекти својим интерним актима уређују поступак закључивања уговора о оснивању друштва, уговора о уступању удела, статусних промена, потребно је дефинисати поступак који би гарантовао веродостојност и садржајну исправност исправа на основу којих би се у надлежни регистар уписивале битне правне чињенице од значаја за делатност привредних друштава. У наредном периоду, полазећи од упоредноправних решења, требало би - *mutatis mutandis* - у оквиру одредаба Закона о привредним друштви-

ма дефинисати поступак доношења одлука и закључивање правних послова у циљу осигурања поверења и поузданости у истинитост навода садржаних у исправама које састави јавни бележник. Због тога је значајно за одлуке, правне радње и правне послове на основу којих настаје или престаје привредни субјект, одредити јасан поступак и обавезну форму као претпоставку ваљаности. То је од значаја не само за особе које улажу капитал у привредна друштва, него и за све оне који ступају у правне односе са привредним субјектима. У пракси су постојали, неретко, случајеви да су се записници са скupштина друштава накнадно исправљали, а делови текста брисали. Да би се елиминисали судски спорови у вези са таквим недоследностима, потребно је несумњиво одредити строгост у погледу поступка - увођењем обавезног присуства јавног бележника у правни живот привредних субјеката од оснивања друштва па до доношења одлука на скupштини. Суспински значај таквих измена огледао би се у осигурању поштовања и примене одредаба којима се уређује начин доношења одлука или закључивање правних послова, што би имало за последицу и садржајну исправност и потпуност исправа на основу којих се остварује упис битних података у надлежни регистар.

С тим у вези, јавни бележник би преузео одговорност за исправност јавнобележничких исправа, усаглашеност исправа са принудним прописима и озбиљност и веродостојност изјава воље датих у његовом присуству. Истовремено би се учешћем јавног бележника остварио пуни правни значај радњи које су предузете у његовом присуству и отклониле дилеме о садржајном недостатку, недостатку воље и могуће колизије са императивним нормама.

Када се ради о привредним друштвима, сматрамо потребним да у перспективи услов правне важности и ваљаности правних радњи и послова, који имају за последицу обавезни упис у надлежни регистар, буде нотарска обрада са потпуно и јасно дефинисаном улогом јавног бележника у вези са тим активностима. У светлу важећег Закона о привредним друштвима (“Сл. гласник РС”, бр. 36/2011 и 99/2011), мишљења смо да у делу измена оснивачких аката, поступака

смањења и повећања основног капитала, преноса удела и регистрација наведених промена, посебно када се ради о акционарским и друштвима с ограниченој одговорношћу, постоји простор за учешће нотара.

Претходно је потребно јасно одредити овлашћења и искључиву надлежност јавног бележника у одређеним правним пословима привредних друштава и тако отклонити дилеме око учешћа других лица правног образовања. Када се недвосмислено определи таква улога, потребно је на исти начин нормирати правне радње које би предузимао јавни бележник и њихов значај у поступку деловања привредних друштава и заштите других учесника који ступају у правне односе са привредним друштвима. У сваком случају, требало би назначити коју врсту јавнобележничких исправа закон признаје у различитим областима деловања привредних субјеката, како би се остварила правна сигурност и смањила употреба правне аналогије у зависности од сваког појединог случаја. То је од нарочитог значаја у правним системима у којима не постоји традиција јавнобележничке службе, како би се ојачало поверење у значај института јавног бележника.

Потпуно, прецизно и несумњиво уређен садржај исправа, као и улога јавног бележника у правним пословима који се заснивају на таквим исправама, сигурно ће значајно смањити настанак евентуалних спорова. Чињеница да се на основу јавнобележничких исправа посебне садржине и облика може остварити непосредан поступак принудног извршења, битно ће оснажити положај поверилаца и олакшати утврђивање чињеница у поступцима који буду неопходни пред надлежним судовима. Коначно, јавнобележнички запис, и са њим изједначен запис о потврди приватних исправа, као и јавнобележнички записник у правном саобраћају ће имати третман пуне доказне снаге, како у погледу формалне тако и у погледу материјалне доказне снаге, која се односи на претпоставку истинитости њихове садржине.

На тај начин би се Србија свакако приближила стандардима земаља Европске уније и њихове правне традиције, што би могло да има утицај и на примену бројних међунаро-

дних конвенција на основу којих се јавнобележничке исправе признају као јавне исправе у већем броју земаља.

Коришћена литература:

М. Дика, Јавнобиљежничко право, Загреб, 2006.
Н. Шаркић, Јавни бележник, ПЖ 1998.

С. Спасић, Н. Шаркић, Ђ. Сибиновић, Правосудне професије, Службени гласник, Београд, 2011.

Сефедин Суљевић, Енес Бикић, Улога нотара на Скупштини привредног друштва, Зборник радова са регионалних конференција о нотаријату, Београд 15/16. 4. 2010., Тирана 4/5. 11. 2010.

Мелиха Повлакић, Christoph Schalast, Весна Софтић, Коментар Закона о нотарима у Босни и Херцеговини, Сарајево 2009.

М. Дика, Јавно биљежништво и заштита вјеровника, Право у господарству, часопис за господарско-правну праксу, 1995.

Параћ, Зоран, Јавни биљежник и трговачко друштво, Полагање јавнобиљежничког испита, Зборник радова, Загреб, 1994.

Јурић, Маријан, Улога јавног биљежника у примјени Закона о трговачким друштвима, Стручне информације за подuzeћа и друге правне особе, 1995.

Трговчевић-Прокић, Милена, Јавни бележник и компанијско право, Право и привреда, 9-12/05.

Јакобовић, Гордана, Улога јавног биљежника приликом припајања и спајања друштава капитала, Хрватска господарска ревија, часопис за економију и право, инжињерски биро, д. о. о., 1998.

Матко-Ружјак, Јожица, Јавни биљежник и друштво с ограниченом одговорношћу (од оснивања до ликвидације), Право у господарству, часопис за господарско правну теорију и праксу, 1998.

Д. Михајло: Јавно бележничка служба у Републици Србији, право и порези 12/2001, Загреб

Д. Михајло, Оврха на темељу веродостојне исправе Јавни бележник бр. 2/05, Загреб

Д. Михајло, Црнић Ивица, Закон о јавном биљежништву, Загреб, 1994.

М. Повлакић: Извршност јавнобележничког акта, Правна мисао 3/2000, Сарајево.

З. Ријалет, Непосредна овршност јавнобележничког акта, Положај нотара у Словенском правном систему, Дело бр. 5/94.

Н. Шаркић, Докази у поступку пред јавним бележништвом, Глосаријум, Београд, 2003.

Н. Шаркић, М. Николић, Грађански извршни поступак, Коментар Закона о извршном поступку.

Трговчевић Прокић Милене, Преношење овлашћења са важећих прописа на јавног бележника, Правни живот 11/11.

Трговчевић Прокић Милене, Преношење овлашћења из оставинског поступка на јавног бележника, Правни живот 12/02.

Трговчевић Прокић Милене, Наставак историјат нотаријата, Зборник радова, Београд, 2004. године.

Трговчевић Прокић Милене, Грађанска одговорност јавних бележника и преношење овлашћења са јавног бележника, Правни живот бр. 12/04.

Н. Шаркић П. Ђорђевић, Јавно бележништво да или не, Правни живот бр. 12/96.

Н. Шаркић, М. Николић, В. Црњански, Овлашћење јавних бележника-нотара у трговинским и извршним стварима, Стешај и приватизација, V традиционално саветовање правосуђа, Вршац, 2008, ПС 2008.

Др Драгиша Б. СЛИЈЕПЧЕВИЋ*

ДОПУШТЕНОСТ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ ПО УНАПРЕД ПРИПРЕМЉЕНОМ ПЛАНУ НАКОН ПОДНОШЕЊА ПОВЕРИЛАЧКОГ ПРЕДЛОГА ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА СТЕЧАЈА

У В О Д

Циљ стечајног поступка је најповољније колективно намирење стечајних поверилаца остварењем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине.¹⁾ Овако определјен циљ стечајног поступка представља руководну идеју његовог вођења без обзира да ли се стечај спроводи банкротством или реорганизацијом стечајног дужника.²⁾

* Др Драгиша Слијепчевић, судија Уставног суда.

1) Овакав циљ стечајног поступка изричito је прописан одредбом члана 2. Закона о стечају ("Службени гласник РС", број 104/2009).

2) Стечај се сагласно одредби члана 1. Закона о стечају спроводи банкротством или реорганизацијом стечајног дужника. Под банкротством се подразумева намирење потраживања продајом целокупне имовине стечајног дужника, односно стечајног дужника као правног лица, а под реорганизацијом намирење потраживања према усвојеном плану реорганизације.

И један и други вид стечајног поступка су са аспекта законске допуштености и могућности вођења апсолутно равноправни. То значи да се Законом о стечају допушта могућност спровођења стечаја и путем банкротства и путем реорганизације стечајног дужника. Међутим, без обзира на вид конкретне реализације стечајног поступка он се увек мора спровести у складу са његовим законом опредељеним циљем, а то је најповољније колективно намирење стечајних поверилаца. То је законом прописан циљ због кога се покреће поступак стечаја, али се одређење шта представља најповољнији вид колективног намирења стечајних поверилаца опредељује искључиво вольом самих поверилаца стечајних дужника. Они су једино власни да својим гласом одреде да ли ће се стечај спровести путем банкротства или реорганизацијом стечајног дужника.

Воља стечајних поверилаца се мора поштовати у свим фазама стечајног поступка. Она се првенствено исказује опредељењем стечајних поверилаца да ли ће се поступак стечаја спровести кроз банкротство или реорганизацијом стечајног дужника. Стечајни повериоци су формално-правно и материјално-правно у позицији да својом вольом определе вид спровођења поступка стечаја. Они то чине подношењем предлога плана реорганизације,³⁾ односно гласањем о предложеном плану реорганизације и његовом усвајању.⁴⁾

Међутим, упркос законом утврђеном циљу стечајног поступка и законском одређењу да се он опредељује вольом стечајних поверилаца, у пракси привредних судова је спорно да ли су испуњене процесне претпоставке за спровођење поступка стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације поднетом након већ примљеног поверилачког предлога за покретање стечајног поступка над истим стечајним дужником. Спорно је да ли се у том случају одлучивање о поднетом предлогу за реорганизацију по унапред припремљеном плану може спровести пре или након одлучивања о претходно под-

3) Стечајни повериоци са 30% необезбеђених потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику су на темељу одредбe члана 61. став 1. Закона о стечају овлашћени предлагачи плана реорганизације.

4) План реорганизације се, сагласно одредби члана 165. став 10. Закона о стечају, сматра усвојеним ако га на прописани начин прихвате све класе поверилаца.

нетом предлогу неког од поверилаца за покретање стечајног поступка над истим стечајним дужником због његове трајне неспособности за плаћање. Одговором на питање опредељује се не само допуштеност, већ и могућност вођења поступка реорганизације након подношења поверилачког предлога за покретање стечајног поступка. Последице тог одговора су далекосежне, јер се условљавањем доношења решења о претходно поднетом предлогу за покретање стечаја искључује право стечајног дужника на спровођење реорганизације по унапред припремљеном плану. Тиме се доводи у питање и сам циљ стечајног поступка. Зато овај реферат представља покушај изналажења правно утемељеног одговора на ово спорно питање.

Конкуренција предлога за покретање стечајног поступка и унапред припремљеног плана реорганизације

Предлог за покретање стечајног поступка може се поднети у случају постојања једног Законом о стечају прописаног стечајног разлога.⁵⁾ То могу учинити повериоци стечајног дужника због његове трајније неспособности плаћања.⁶⁾ Подношењем предлога за покретање стечајног поступка настаје обавеза стечајног судије да у року од три дана од дана његовог пријема донесе решење о покретању претходног стечајног поступка.⁷⁾ Изузетно, претходни стечајни поступак се неће спроводити ако постоји законом прописана претпоставка трајније неспособности плаћања.⁸⁾ У том случају стечајни судија заказује рочиште ради расправљања о постојању разлога за отварање стечајног поступка, које се мора одржати у

5) Када постоји и шта се сматра стечајним разлогом прописано је одредбом члана 11. Закона о стечају.

6) Одредбом члана 11. став 2. Закона о стечају прописано је да трајнија неспособност плаћања постоји ако стечајни дужник не може да одговори својим обавезама у року од 45 дана од дана доспелости обавезе, или ако потпуно обустави сва плаћања у непрекидном трајању од 30 дана.

7) Види одредбу члана 60. Закона о стечају.

8) Одредбом члана 12. Закона о стечају прописано је да трајнија неспособност плаћања постоји у случају када се ни у судском или пореском извршном поступку није могло намирити потраживање које је било предмет тог поступка.

року од 10 дана од дана пријема предлога за покретање поступка стечаја.⁹⁾ Међутим, и у једном и у другом случају и практично и теоретски постоји могућност да се до дана доношења решења о отварању стечајног поступка истовремено поднесе и предлог стечајног дужника за покретање стечајног поступка заједно са унапред припремљеним планом реорганизације. Тиме се у пракси отвара спорно питање да ли постоји и у чему се састоји конкуренција поднетих предлога од стране поверилаца и стечајног дужника. Конкретно, спорно је да ли се подношењем предлога за покретање стечајног поступка од стране стечајног повериоца искључује могућност поступања стечајног судије по доцније поднетом предлогу за спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације поднетим од стране истог стечајног дужника.

У судској пракси Апелационог привредног суда заузето је становиште да претходно поднети предлог стечајног повериоца искључује могућност вођења поступка по доцније поднетом предлогу стечајног дужника за реорганизацију по унапред припремљеном плану.¹⁰⁾ Изузетно, и по том становишту се допушта могућност вођења поступка по предлогу стечајног

9) Такав поступак стечајног судије изричito је прописан одредбом члана 68. став 2. Закона о стечају.

10) Такво становиште је заузето у одговору на питање привредних судова који је утврђен на седницама Одељења Привредног апелационог суда одржаним 9. и 10. 11. 2010. године – Судска пракса привредних судова – Билтен број 3/2010. У том одговору изнета је следећа аргументација: “Стечајни судија ће из садржине предлога унапред припремљеног плана реорганизације утврдити да ли је истим обухваћен и поверилац који је поднео предлог за покретање стечајног поступка над дужником и по чијем предлогу је заказано рочиште ради расправљања о постојању стечајног разлога, па ће истом поверионцу наложити да се изјасни да ли остаје при поднетом предлогу за покретање стечајног поступка над дужником. Ако поверилац остане при свом предлогу, стечајни судија ће решењем одбацити предлог стечајног дужника за покретање стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације и наставити поступак по раније поднетом предлогу повериоца за отварање стечајног поступка над дужником. Ако исти поверилац искористи овлашћења из члана 58. Закона о стечају и повуче предлог за покретање стечајног поступка над дужником, суд ће обуставити поступак по предлогу повериоца и затим би по предлогу стечајног дужника спровео поступак по одредбама чл. 159-160. Закона (уз примену општих одредаба које се односе на поступак реорганизације из чл. 155-166, осим чл. 161-164. Закона).“

дужника за реорганизацију по унапред припремљеном плану, али само под условом да се са тиме изричito сагласи поверилац који је претходно већ поднео предлог за покретање стечајног поступка, по коме је већ заказано рочиште за расправљање о постојању стечајног разлога.

Мишљења смо да је наведено решење овог спорног питања правно неутемељено и из формално-правних и из материјално-правних разлога. То је, најпре, последица чињенице да се искључење могућности поступања стечајног судије по поднетом предлогу стечајног дужника за спровођење стечајног поступка по унапред припремљеном плану реорганизације формално-правно коси са законом прописаним овлашћењем стечајног дужника за подношење таквог предлога. Осим тога, ово становиште је и у директној супротности са императивно одређеним условима за спровођење поступка реорганизације.¹¹⁾

Допуштеност предлога за реорганизацију по унапред припремљеном плану

Реорганизација се може спровести само ако се њоме обезбеђује повољније намирење поверилаца у односу на банкротство и посебно, ако постоје економски оправдани услови за настављање дужниковог пословања. Постојање тих услова исказује се као законом прописана материјално-правна претпоставка за спровођење поступка реорганизације. У исто време ти услови су и директна потврда остварења законом прописаног циља вођења стечајног поступка, а то је најповољније колективно намирење свих стечајних поверилаца. С тим у вези, треба приметити да се реорганизација може спровести само ако се њоме постиже повољније намирење потраживања стечајних поверилаца од оног које се може остварити у поступку банкротства. Уз то, законом се спровођење реорганизације посебно условљава и постојањем економски оправданих услова за наставак дужниковог пословања. Стога не-

11) Када се спроводи реорганизација, односно под којим условима се то чини прописано је императивном одредбом члана 155. став 1. Закона о стечају.

двојсмислено произлази да реорганизација представља посебан вид стечајног поступка у коме се мора остварити повољније намирење стечајних поверилаца од оног које се постиже спровођењем банкротства. То су најважније законом прописане претпоставке за спровођење реорганизације стечајног дужника. Тиме се практично одређује да реорганизација представља вид окончања стечајног поступка у коме се подједнако могу остварити правно-економски интереси и стечајних поверилаца и стечајног дужника. Интерес стечајног поверилаца се реализује испуњењем законског услова да се реорганизацијом може остварити повољније намирење његових потраживања од оног које би се постигло у случају банкротства. Реорганизацијом се остварује и интерес стечајног дужника, јер се њеним спровођењем по унапред припремљеном плану ствара могућност несметаног наставка пословања и очувања његовог правног субјективитета.

Према томе, подношење унапред припремљеног плана реорганизације има за циљ повољније намирење потраживања свих поверилаца уз очување правног субјективитета и пословања стечајног дужника. Отуда је такав поступак подједнако у интересу и стечајног повериоца који је пре подношења предлога стечајног дужника за реорганизацију по унапред припремљеном плану већ поднео предлог да се над њиме отвори поступак стечаја. Ово тим пре што повериоци стечајног дужника немају законско овлашћење да заједно са предлогом за покретање стечајног поступка поднесу и унапред припремљен план реорганизације стечајног дужника. Они су лишени такве могућности без обзира што би се спровођењем реорганизације остварило повољније намирење њихових потраживања и без спровођења стечајног поступка. То је логична последица Законом о стечају прописаног услова да се реорганизација по унапред припремљеном плану може спровести само по предлогу стечајног дужника. Овакво законско решење је утемељено на чињеници да су само стечајном дужнику, а не и његовим повериоцима, позната укупна дуговања која он има по основу неизмирених потраживања, као и вредност његове имовине којом се обезбеђује њихово извршење. Повериоци стечајног дужника стичу статус овлашће-

ног предlagача плана reорганизације тек по отварању стечаја.¹²⁾ Међутим, то не значи да и поверилац који је већ поднео предлог за покретање стечајног поступка нема правног и економског интереса да се и његово потраживање, као и потраживање свих осталих поверилаца стечајног дужника, измири у складу са унапред припремљеним планом reорганизације. Напротив, у случају подношења унапред припремљеног плана reорганизације постојање таквог интереса стечајног повериоца мора се и формално-правно потврдити потписивањем изјаве већинских поверилаца по вредности потраживања сваке планом предвиђене класе да су сагласни са његовом садржином и да ће гласати за његово усвајање.¹³⁾ Стога нема сумње да се без обзира на претходно поднети предлог неког од поверилаца стечајног дужника за покретање стечаја пре одлуке о том предлогу мора испитати постојање законом прописаних услова за спровођење reорганизације по унапред припремљеном плану. Шта више, то је обавеза стечајног судије, јер у том случају могућност спровођења reорганизације по унапред припремљеном плану представља претходно питање чијим се решењем опредељује да ли се reорганизацијом може остварити повољније намирење стечајних поверилаца. Отуда се ово питање мора разрешити пре доношења формално-правне одлуке стечајног судије о претходно поднетом предлогу неког од поверилаца за покретање стечајног поступка.¹⁴⁾ Осим тога, Законом о стечају није прописано начело приоритета решавања раније поднетог предлога за покретање стечајног поступка у односу на доцније поднети предлог

12) Одредбом члана 158. став 1. Закона о стечају прописано је да само стечајни дужник може поднети унапред припремљени план reорганизације, док је одредбом члана 161. став 1. повериоцима стечајног дужника допуштено само подношење плана reорганизације након отварања стечајног поступка, под условом да имају најмање 30% необезбеђених потраживања у односу на укупна потраживања према стечајном дужнику.

13) То је једна од одредбом члана 156. став 3. тачка 2. Закона о стечају изричito прописаних посебних мера за подношење унапред припремљеног плана reорганизације.

14) Такав поступак стечајног судије има правно утемељење у одредби члана 12. ЗПП-а, која се сагласно одредби члана 7. Закона о стечају сходно примењује и у поступку стечаја.

стечајног дужника да се реорганизација спроведе по унапред припремљеном плану. С тим у вези, треба истаћи и да у Закону о стечају нема одредбе којом се искључује право стечајног дужника да након претходно поднетог предлога за покретање стечајног поступка поднесе и свој предлог за реорганизацију по унапред припремљеном плану. Законом о стечају ограничава се реализација овог права стечајног дужника само на фазу претходног стечајног поступка, односно до времена доношења решења о отварању стечаја. Зато се унапред припремљени план реорганизације може поднети све до доношења решења о отварању стечаја и у случају када се по сили закона претходни стечајни поступак не спроводи. Истина, то Законом о стечају није изричito прописана могућност, али се такво становиште несумњиво може извести из законског наређења да се и по поднетом предлогу за покретање стечаја и по предлогу за покретање стечаја са којим је истовремено поднет и унапред припремљен план реорганизације, као и по поднетом предлогу за покретање стечаја по коме се претходни поступак не спроводи увек мора испитати постојање стечајног разлога.¹⁵⁾ Разлика је само што се у тим случајевима одређују различити временски интервали за заказивање рочишта на коме се испитује постојање стечајног разлога. Када се по поднетом предлогу мора спровести претходни поступак онда тај рок износи најдуже 30 дана од дана доношења предлога за покретање стечајног поступка.¹⁶⁾ У противном, ако стечајни судија не доноси решење за покретање претходног стечајног поступка тада се рочиште за расправљање о постојању стечајног разлога мора заказати у року од 10 дана од дана пријема предлога за покретање поступка стечаја.¹⁷⁾ То су уједно и рокови до чијег истека стечајни дужник може поднети и свој предлог за покретање стечајног поступка заједно са унапред припремљеним планом реорганизације. У случају подношења таквог предлога стечајног дужника стечајни судија је дужан да у року од три дана од његовог пријема донесе

15) То су изричита законска наређења прописана одредбом члана 68. ст. 1. и 2. и члана 159. став 1. Закона о стечају.

16) Види одредбу члана 68. став 1. Закона о стечају.

17) Види одредбу члана 68. став 2. Закона о стечају.

решење о покретању претходног поступка за испитивање услова за отварање поступка стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације. Истим решењем стечајни судија мора одредити и датум одржавања рочишта за одлучивање о таквом предлогу и гласање о предложеном унапред припремљеном плану реорганизације.¹⁸⁾

Према томе, ако се предлог стечајног дужника за реорганизацију по унапред припремљеном плану поднесе пре истека законом прописаних рокова за покретање претходног стечајног поступка по предлогу неког од стечајних поверилаца, или пре истека рока за одлучивање о предлогу стечајног повериоца по коме се претходни стечајни поступак не спроводи, онда се о предлогу стечајног дужника мора покренути претходни поступак у року од три дана од дана његовог подношења. Покретањем претходног стечајног поступка за спровођање о испуњености услова за спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације искључује се могућност доношења решења о отварању стечаја по претходно већ поднетим предлозима стечајних поверилаца, без обзира да ли се о њима одлучује у претходном поступку или без спровођења претходног стечајног поступка. Такво поступање стечајног судије условљено је законским одређењем да се реорганизација може спровести само ако се њоме остварује повољније намирење стечајних поверилаца у односу на поступак банкротства. То је уједно и циљ спровођења стечајног поступка чије се постојање потврђује потписаним писаним изјавама већинских поверилаца у свим класама предвиђеним унапред припремљеним планом реорганизације. Осим тога, реорганизација се и тада може спровести само ако је испуњен неки од законом прописаних разлога за покретање поступка стечаја. Усвајањем плана реорганизације искључује се могућност да се поступак стечаја оконча банкротством стечајног дужника. То је, уједно, и једна од најважнијих правних последица усвојеног плана реорганизације. Она наступа без обзира да ли се реорганизација спроводи по унапред припремљеном плану, или по плану реорганизације поднетом после

¹⁸⁾ Обавеза оваквог поступања стечајног дужника прописана је императивном одредбом члана 159. став 1. Закона о стечају.

отварања стечаја. Јер, и у случају усвајања унапред припремљеног плана реорганизације стечајни судија доноси решење којим се истовремено отвара стечајни поступак, потврђује усвојени план реорганизације и поступак стечаја обуставља.¹⁹⁾ И обратно, у случају да нису испуњени законом прописани услови за спровођење поступка стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације, стечајни судија ће најкасније пет дана пре одржавања рочишта за гласање донети решење о одбацивању предлога за покретање стечајног поступка.²⁰⁾ Један од законом прописаних услова за спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације јесте и постојање неког од законом прописаних стечајних разлога.²¹⁾ Непостојањем ни једног стечајног разлога искључује се могућност покретања стечајног поступка, а тиме и могућност реорганизације стечајног дужника по унапред припремљеном плану. Одбацивањем предлога за спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације због непостојања стечајног разлога отпада и свака могућност даљег вођења поступка стечаја по претходно поднетим предлогима стечајних поверилаца. Ово из разлога што је последица неспорно утврђене чињенице непостојања било ког стечајног разлога за отварање стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације, обавеза стечајног судије да донесе решење којим ће одбити претходно поднете предлоге стечајних поверилаца за покретање поступка стечаја.²²⁾

Из реченог следи да поднети предлог за спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорган-

19) Обавеза доношења таквог решења од стране стечајног судије прописана је императивном одредбом члана 160. став 3. Закона о стечају.

20) Види одредбу члана 159. став 12. Закона о стечају.

21) Постојање неког од стечајних разлога за покретање стечаја представља претходни услов за подношење унапред припремљеног плана реорганизације, чије се постојање сходно одредби члана 158. став 2. Закона о стечају мора посебно доказати у тренутку подношења предлога.

22) Стечајни судија је у обавези да донесе такво решење на темељу одредбе члана 69. став 2. Закона о стечају.

изације представља претходни услов чијим испуњењем се опредељује и правна судбина претходно поднетих поверилачким предлога за покретање стечајног поступка над истим стечајним дужником. Овакав статус доцније поднетог предлога за спровођење стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације не може се искључити ни позивом на формално-правне – процесне разлоге. Решавање по претходно поднетим поверилачким предлозима за покретање стечајног поступка мора се и формално-правно одложити до времена доношења решења о потврђивању усвојеног унапред припремљеног плана реорганизације, односно до доношења решења о одбацувању таквог предлога. То је и правно утемељено поступање стечајног судије, без обзира што су пре предлога стечајног дужника за реорганизацију по унапред припремљеном плану већ поднети предлози поверилаца за покретање стечајног поступка над тим истим стечајним дужником. Такав поступак стечајног судије опредељује се с циљем вођења стечајног поступка, односно обавезом његовог спровођења као најповољнијег начина намирења потраживања стечајних поверилаца. Неспорно је да реорганизација увек представља израз волje стечајних поверилаца којом се потврђује и њихово определење у односу на могућност повољнијег намирења. Испуњењем тог материјално-правног разлога искључује се формално-правна обавеза приоритетног поступања суда по раније поднетим иницијалним процесним актима за покретање поступка стечаја. Ово тим пре што се подношењем предлога неког од стечајних поверилаца за покретање стечаја ствара само обавеза стечајног суда да расправи његову основаност са становишта постојања њиме определеног стечајног разлога. Шта више, подношењем предлога за покретање стечајног поступка формално-правно се не покреће ни претходни стечајни поступак. То се сходно одредби члана 60. став 1. Закона о стечају чини тек доношењем посебног решења стечајног судије. Истина, такво решење се мора донети у року од три дана од дана пријема предлога за покретање стечајног поступка. Међутим, и када се такво решење донесе њиме се стварају само законске претпоставке за испитивање постојања или не-постојања стечајног разлога. Стечајни поступак се може по-

кренути тек након неспорног утврђења постојања стечајног разлога. То се чини доношењем решења о отварању стечајног поступка, од ког тренутка се и даљи поступак стечаја спроводи по службеној дужности.²³⁾ До доношења тог решења стечајни судија је у обавези само да у претходном поступку, као и у случају његовог изостанка, испита да ли је испуњен неки од законом прописаних услова за отварање стечаја. Он то чини и у претходном поступку по предлогу стечајног повериоца за покретање стечаја, као и у претходном поступку по предлогу стечајног дужника за спровођење стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације. Ти поступци се међусобно не искључују. Напротив, они су и чињенично и правно међусобно повезани. Зато се без обзира на раније време подношења предлога стечајног повериоца у односу на предлог стечајног дужника не може условити, а још мање искључити могућност одлучивања о доцније поднетом предлогу стечајног дужника. Напротив, усвајањем предлога стечајног дужника за спровођење стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације непосредно се остварује основни циљ вођења стечаја. Он се исказује у конституисању материјално-правног основа за повољније намирење потраживања свих стечајних поверилаца, укључујући и потраживање стечајног повериоца који је претходно поднео предлог за покретање стечајног поступка. Због тога се и процесно-правно захтев стечајног дужника за спровођење стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације мора решити пре доношења одлуке о предлогу стечајног повериоца за покретање стечаја.

Подношењем предлога за отварање стечајног поступка стечајни дужник стиче својство странке. Стечајни дужник има својство странке у поступку без обзира да ли је он сам поднео захтев за покретање стечаја, или је то учинио неки други овлашћени предлагач. Као странка у поступку стечајни дужник је овлашћен на предузимање свих процесних радњи које му допушта Закон о стечају. Једна од тих радњи је свакако и мо-

²³⁾ Спровођење стечајног поступка по службеној дужности тек од тренутка отварања стечаја изричито је прописана одредбом члана 6. Закона о стечају.

гућност подношења унапред припремљеног плана реорганизације. За предузимање такве процесне радње од стране стечајног дужника Законом о стечају није прописана ни претходна ни накнадна сагласност повериоца по чијем предлогу је стечајни дужник претходно већ стекао статус странке у поступку. Осим тога, и претходно поднети предлог стечајног повериоца и накнадни предлог стечајног дужника за спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације заснивају се на истом законском основу. То је неспорно постојање једног од законом прописаних стечајних разлога. Зато је и у једном и у другом случају предмет поступка који се тим предлозима покреће, управо, утврђење постојања стечајног разлога као претходног питања за отварање стечаја без обзира да ли ће се исти спровести банкротством или реорганизацијом стечајног дужника. Постојањем стечајног разлога омогућује се окончање стечаја банкротством, али се истовремено и конституише могућност његовог окончања реорганизацијом. Реорганизација ће се спровести ако се њоме остварује повољније намирење стечајних поверилаца. Да ли се тај циљ остварује потврђује се гласовима стечајних поверилаца. До реорганизације може доћи усвајањем унапред припремљеног плана реорганизације, или усвајањем плана реорганизације поднетог након отварања поступка стечаја. И у једном и у другом случају реорганизација се може спровести само ако је претходно неспорно утврђено постојање стечајног разлога. Постојање стечајног разлога је услов за отварање стечаја и када се он покреће по предлогу стечајног повериоца, али исто тако и када то чини сам стечајни дужник. Претходним подношењем предлога стечајних поверилаца не може се искључити право стечајног дужника да се у истом поступку расправи и основаност његовог предлога за спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације. Шта више о тим предлозима се може спровести јединствен поступак, али се одлука о предлогу стечајног дужника за спровођење стечајног поступка у складу са унапред припремљеним планом реорганизације мора донети пре одлуке о захтеву стечајног повериоца за покретање поступка стечаја. Зато се у таквим материјално-правним и процесним околностима не може спречити ни расправљање о доцнијем поднетом

предлогу стечајног дужника позивом на приговор да по истом захтеву поступак већ тече. Из истих разлога нема места ни условљавању вођења поступка по предлогу стечајног дужника за спровођење стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације прибављањем сагласности од стране повериоца који је претходно поднео предлог за покретање стечаја над истим стечајним дужником.

ЗАКЉУЧАК

На тему изнетих аргумента у овом раду може се закључити да подношење предлога стечајног повериоца за покретање поступка стечаја није од утицаја на право стечајног дужника да својим предлогом иницира спровођење стечаја у складу са унапред припремљеним планом реорганизације. Стечајни дужник је овлашћен да иницира такав поступак и у случају када је по претходно поднетом предлогу стечајног повериоца већ заказано рочиште за расправљање о постојању стечајног разлога. Постојање стечајног разлога је претходно питање чијим се решењем опредељује исход одлуке стечајног судије и о предлогу стечајног повериоца за покретање стечаја и о предлогу стечајног дужника за спровођење стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације. То и истакнуте захтеве у овим предлозима доводи у непосредну међусобну повезаност. Међутим, усвајањем захтева стечајног дужника за спровођење стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације конституише се материјално правни основ за повољније намирење потраживања свих стечајних поверилаца, укључујући и повериоца који је претходно већ поднео предлог за покретање стечаја. Зато се доношење одлуке о том захтеву не може условљавати сагласношћу стечајног повериоца који је претходно поднео предлог за покретање поступка стечаја. Напротив, усвајањем предлога стечајног дужника за спровођење стечаја по унапред припремљеном плану реорганизације остварује се циљ стечајног поступка. Због тога се и процесно-правно такав захтев стечајног дужника мора решити пре доношења одлуке о предлогу стечајног повериоца за покретање поступка стечаја.

Младен НИКОЛИЋ*

ПОЛОЖАЈ И ПРАВА ХИПОТЕКАРНИХ ПОВЕРИЛАЦА У ПОСТУПКУ СТЕЧАЈА

Уводно разматрање

Уколико поверилац према дужнику на адекватан начин обезбеди своје новчано потраживање, тиме је створио услове да о доспелости потраживања са великим извесношћу може очекивати и да наплати своје потраживање. Ово би био најједноставнији опис значаја који обезбеђење новчаног потраживања има у дужничкој поверилачком односу. Закон о извршењу и обезбеђењу¹⁾ таксативно набраја средства обезбеђења, прописујући одредбом члана 261. да се могу одредити следећа: заложно право на стварима и правима на основу извршне исправе, стицање заложног права на непокретним и покретним стварима на основу споразума странака, претходне мере и привремене мере. Свакако да изузетан значај, као

* Младен Николић, судија Привредног апелационог суда.

1) „Службени гласник РСрбије”, бр. 31/11 и 99/11.

средство обезбеђења новчаног потраживања имају заложно право на непокретности на основу извршне исправе, те стицање заложног права на непокретности на основу споразума странака. С обзиром да се ради о заложном праву на непокретности, после уписа у одговарајућу јавну књигу, на непокретности се конституише хипотека.

Према Закону о хипотеци,²⁾ хипотека настаје уписом у надлежни регистар непокретности, а између осталог на основу: уговора или судског поравнања (Уговорна хипотека), заложне изјаве (Једнострана хипотека). Новина је да извршни поверилац стиче право уписа заложног права на основу решења, односно закључка извршитеља о извршењу на непокретности извршног дужника и да се по захтеву извршног повериоца у јавној књизи врши упис заложног права на основу решења о извршењу, односно закључка извршитеља о спровођењу извршења, као и забележба јавне продаје.³⁾ На овај начин се такође конституише хипотека.

Указали смо на поједине правне послове и одлуке суда, који претходе хипотеци, а на основу којих се иста уписује у одговарајућу јавну књигу. Чини нам се да је реч о правним пословима и одлукама суда који се најчешће појављују код нас и зато су посебно издвојени.

Обезбеђење на стварима и то пре свега на непокретности, представља најбољи вид обезбеђења новчаног потраживања, под условом да је вредност непокретности таква да се њеном продајом може у целисти намирити новчано потраживање повериоца. Такође је најповољније за повериоца да се обезбеђење на непокретности (било дужника, било трећег лица, које тиме што се на његовој ствари обезбеђује новчано потраживање према дужнику постаје залогодавац и јемчи својом ствари да ће дужник испунити своју обавезу) установи истовремено са заснивањем дужничко поверилачког односа. Ово је важно из разлога јер је пракса показала да дужник након што му поверилац додели новчана средства (по основу кредита, зајма) или испуни своју обавезу, пре него што дужник изврши плаћање, своју имовину укључујући и покретну

2) „Службени гласник РСрбије”, бр. 115/2005.

3) Види одредбу члана 107. Закона о извршењу и обезбеђењу.

и непокретну отуђује, прикрива или оптерећује, односно, уопште избегава испуњење обавезе према повериоцу. За повериоца је веома важно да пре него што новчана обавеза дужника буде доспела, односно, пре него што дође до било каквог спора између њега и дужника у вези новчаног потраживања, обезбеди потраживање и не само то, него да стекне и извршну исправу.

Уколико поверилац кроз средство обезбеђења има из чега да намири своје новчано потраживање, те ако истовремено поседује и извршну исправу, онда не само да је извесно да ће намирити своје потраживање него је и поштеђен вођења парничног поступка у коме би морао стећи извршну исправу. Наведено поједина средства обезбеђења чини поузданим и ефикасним, а ове две карактеристике су и најважније за повериоца.

Чињеница, за коју готово можемо рећи да је опште позната, јесте, да је у Републици Србији у последњих неколико година, над великим бројем привредних друштава отворен поступак стечаја. Од тога, са коликом и каквом имовином располажу та привредна друштва, те колика су потраживања поверилаца према њима, зависи и да ли ће и у којој мери, повериоци наплатити своја потраживања. У овим ситуацијама, повериоци који су своје потраживање обезбедили хипотеком, схватају који је значај хипотеке и којих потешкоћа и неизвесности бивају поштеђени у поступку стечаја.

У овом тренутку поступци стечаја, који се воде пред надлежним привредним судовима у Републици Србији, спроводе се по одредбама три закона,⁴⁾ у зависности од чињенице када је поступак започет и који проценат имовине стечајног дужника је уновчен. Ова ситуација свакако није повољна за странке и учеснике у поступку, а посебно отежава поступање судија, које имају додатни проблем, јер ће бити у прилици да примењују различите законске одредбе на идентичне чињеничне случајеве.

⁴⁾ Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96), Закон о стечајном поступку (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 84/04 и 85/05), Закон о стечају (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 104/09).

Појам хипотеке и разлучно право

Под заложним правом на непокретности - хипотеком подразумева се право повериоца да о доспелости намири своје новчано потраживање из цене добијене продајом непокретности на којој је конституисана хипотека. Реч је о стварном праву, што значи да се исто остварује и не гаси без обзира на промену власника непокретности, а истовремено хипотекарни поверилац има приоритет у односу на остале повериоце у погледу намирења из цене добијене продајом непокретности. Лица која имају заложно право на непокретности – хипотеку, на основу тог права стичу статус разлучног повериоца у стечају и тиме као најзначајнију последицу, право одвојеног намирења. Управо због права одвојеног намирења, реч је о лицима која имају привилегован положај (привилеговани повериоци) у стечају.

Како стечај подразумева генерално извршење над стечајним дужником (када је у питању банкротство) у коме вишеверилаца претендује да оствари своја права, која се тичу пре свега намирења новчаног потраживања и то у што већем проценту, то се поставља питање да ли сви повериоци имају исти положај и права и од чега зависи њихов положај и права у поступку стечаја. У овом реферату говорићемо о повериоцима који су пре отварања стечаја стекли заложно право на непокретности - хипотеку, али које је стечено пре вишевише од 60 дана од дана отварања стечаја.⁵⁾ Положај и права хипотекарних поверилаца, на сличан начин је регулисан у сва три поменута закона али постоје и одређене разлике, па је потребно дати приказ и сличности, као и разлика, осврћујући се на поједине одредбе из сва три закона, с тим што ће се претежни део односити на актуелни Закон о стечају.

Хипотекарни повериоци у стечају

Хипотекарни повериоци су она лица која су благовремено обезбедила своје новчано потраживање према стечајном дужнику заложним правом на непокретности и на тај начин

⁵⁾ Разлучни повериоци - повериоци који имају обезбеђено новчано потраживање.

стекла статус привилегованих поверилаца, тј. право на одвојено намирење. Када кажемо благовремено, онда та права која се у стечају називају разлучна права, морају бити стечена 60 дана пре отварања стечајног поступка. Заложно право на непокретности - хипотека, као и право намирења на стварима о којима се воде јавне књиге или регистри, стечена унутар 60 дана пре отварања стечајног поступка престају да важе и такви повериоци немају статус разлучног поверица. Овде треба указати на могућност да поверилац стекне статус разлучног повериоца, на основу одлуке стечајног судије, у ситуацији када су услови за упис заложног права на непокретности наступили пре дана покретања стечајног поступка.⁶⁾ Наиме, у случају испуњености наведеног услова, стечајни судија и после покретања стечајног поступка, може одобрити упис заложног права на непокретности, који се спроводи у одговарајуће јавне књиге.

У даљем тексту, када помињемо разлучног повериоца, повериоца који има заложно право, право одвојеног намирења или разлучно право подразумевамо да је реч о хипотекарном повериоцу.

Повериоци који имају заложно право на непокретности дужни су да као и сви остали повериоци пријаве своје потраживање у стечајном поступку. Да би била у потпуности уредна и на тај начин повериоцу који пријаву подноси, обезбедила статус разлучног повериоца, онда у тој пријави, мора бити назначена и непокретност на којој је поверилац стекао заложно право – хипотеку, али независно од напред наведеног и износ његовог потраживања који није обезбеђен, ако његово потраживање није у целини обезбеђено.⁷⁾ У случају да поверилац који има обезбеђено потраживање хипотеком, пропусти да у пријави назначи непокретност на којој је стекао заложно право, биће од стране стечајног управника третиран

6) Види одредбу члана 73. став 3. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 84/04 и 85/05).

7) Види одредбе члана 121. став 4. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96), члан 90. став 1. тачка 4. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 84/04 и 85/05) и члан 111. став 1. тачка 6. Закона о стечају (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 104/09).

као поверилац са необезбеђеним потраживањем, дакле, као стечајни поверилац. Хипотека се у сваком случају доказује изводом из земљишних књига, односно изводом из листа неопретности када је катастар упитању.

Према одредбама Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији⁸⁾ одбор поверилаца није био орган стечајног поступка, него само саветодавно тело чије формирање и није било обавезно. Уколико се одбор поверилаца формирао онда су у њега могли ући и хипотекарни повериоци као разлучни повериоци и учествовати у раду тог тела. Када су скупштина поверилаца и одбор поверилаца Законом о стечајном поступку и касније Законом о стечају, предвиђени као обавезни органи стечајног поступка, установљене су одредбе које на другачији начин регулишу права разлучних, тиме и хипотекарних поверилаца у погледу права на учешће у тим органима. Само стечајни повериоци чине скупштину поверилаца и из те скупштине могу бити бирани у одбор поверилаца, а хипотекарни повериоци могу учествовати у скупштини поверилаца само до висине потраживања за коју учине вероватном да ће се појавити као стечајни повериоци.⁹⁾ Ово је логично, имајући у виду право ових поверилаца на одвојено и приоритетно намирење свог обезбеђеног потраживања. “Разлучним повериоцима није дата могућност да гласају о банкротству дужника, јер су њихови интереси и начин њиховог намирења битно другачији у односу на интересе и начин намирења стечајних поверилаца. Првенствени разлог постојања стечајног законодавства је обезбеђење равномерног, колективног намирења стечајних поверилаца. Зато разлучним повериоцима није дата могућност да својим гласом одређују судбину коју не деле са стечајним повериоцима у овом поступку.”¹⁰⁾

8) Види чл. 53. и 65. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96).

9) Види одредбе члана 22. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 84/04 и 85/05) и члан 35. Закона о стечају (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 104/09).

10) Драгиша Слијепчевић, Слободан Спасић, Коментар закона о стечајном поступку, CES MECON, 2006. год, стр. 85.

Уколико се хипотекарни поверилац, из било ког разлога одрекне свог разлучног права (хипотеке), он своје потраживање намирује као стечајни поверилац (одрицање се чини у писменој форми), а исто важи и у случају да без своје кривице не може намирити своје разлучно потраживање (нпр. пропаст непокретности услед вишег силе након покретања стечајног поступка).

Хипотекарни повериоци чије потраживање није у целини покривено вредношћу непокретности на којој је конституисана хипотека, су, као што је то већ речено, дужни да назначе висину потраживања која није обезбеђена и за тај износ потраживања имају статус стечајног повериоца. Уколико то не би учинили, не би могли да остваре право на намирење за износ потраживања који превазилази вредност непокретности.

Потраживање хипотекарног повериоца (под овим подразумевамо и разлучно право) може такође бити предмет оспоравања, с обзиром да ниједан од три поменута закона ту могућност не искључује. Уколико се ради о потраживању, за које хипотекарни поверилац поседује извршну исправу, онда важи све оно што закон прописује за оспоравање потраживања стечајног повериоца који поседује извршну исправу за необезбеђено потраживање, само што ће у покренутој парничкој предмет доказивања бити и постојање, односно непостојање заложног права - хипотеке.¹¹⁾ Уколико се оспорава потраживање хипотекарног повериоца за које не поседује извршну исправу, онда се на парницу ради утврђивања оспореног разлучног права упућује разлучни поверилац. Логичније би било да стечајни управник не оспорава разлучна права него да тужбом побија правну радњу или посао који је био основ за конситуисање заложног права, имајући у виду да је неко лице уписом у јавну књигу стекло то право, тиме и право одвојеног намирења, односно статус разлучног повериоца. Ово само у случају да нису истекли рокови за подношење тужбе за побијање правних радњи стечајног дужника. У оваквим парничца-

¹¹⁾ Види одредбе чл. 113. став 3. и 117. став 5. Закона о стечају, те одредбе члана 96. Закона о стечајном поступку ("Сл. гласник РСрбије", бр. 84/04).

ма најчешће су међу странкама спорна правна питања која се односе на правну ваљаност посла или законитост радње суда која је била основ за стицање заложног права. Због наведеног ове парнице не би смеле да трају дуже.

Једна од најзначајнијих процесноправних последица отварања стечајног поступка јесте забрана одређивања извршења против стечајног дужника, односно над његовом имовином¹²⁾ (изузетак су трошкови стечајног поступка). Према Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији одредбе ст. 1. и 2. члана 99 (забрана извршења) не односе се на излучне и разлучне повериоце који су право одвојеног намирења стекли 60 дана пре дана отварања стечајног поступка. То значи да су разлучни повериоци са извршном исправом који су то право (разлучно) стекли 60 дана пре дана отварања стечајног поступка своје право на намирење остваривали у извршном поступку. Забрана према одредбама Закона о стечајном поступку и Закона о стечају важи и за разлучне повериоце са извршном исправом, што значи да они своје разлучно право по правилу остварују у стечајном поступку. Услов је да је обезбеђена имовина адекватно заштићена (није физички угрожена), да њена вредност не опада или да њена вредност није мања од укупног износа обезбеђених потраживања, а није реч о имовини која је од кључног значаја за реорганизацију. Ако наведени услови нису испуњени онда се на писмени захтев разлучног повериоца може укинути или изменити забрана извршења.¹³⁾

Разлика постоји и другачије су регулисане процесноправне последице и за поступке извршења који су у току, у зависности који од три поменута закона се примењује. Према Закону о принудном поравнању, стечају и ликвидацији и Закону о стечајном поступку, поступци извршења који су у току,

12) Види одредбе члана 99. ст. 1. и 4. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96), члан 73. став 1. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 84/04 и 85/05) и члан 93. став 1. Закона о стечају (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 104/09).

13) Види одредбе чл. 48. и 73. став 4. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 84/04 и 85/05) и члан 93. став 4. Закона о стечају (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 104/09).

прекидају се и то важи и за разлучне повериоце.¹⁴⁾ Овде треба указати на посебну одредбу из Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији која је омогућавала под одређеним условима, да разлучни повериоци буду намирени и ван стечајног поступка тј. да се извршни поступак настави на предлог разлучног повериоца.¹⁵⁾ Ради се о разлучним правима стеченим у извршном поступку која су на снази и то су, пре свега, заложно право стечено пописом ствари стечајног дужника у извршном поступку и право на намирење на непокретности након забележбе решења о извршењу. Када је у питању Закон о стечају, процесноправна последица отварања стечајног поступка јесте обустава извршења које је у току.¹⁶⁾ Треба приметити да, иако Закон о стечају прописује да се и разлучно право остварује искључиво у поступку стечаја и овај закон, као што је то већ истакнуто прави изузетак од овог правила у ситуацији када се укине забрана извршења и намирења. Пошто наведени закон наређује обуставу извршења које је у току у тренутку отварања стечајног поступка онда се може извући закључак, да уколико на захтев разлучног повериоца буде укинута забрана извршења, а поступак извршења који је раније вођен је већ правноснажно обустављен, на предлог разлучног повериоца (као извршног повериоца) надлежни суд би требао поново одредити извршење. Стога је значајно да обустава извршног поступка коју наређује Закон о стечају, нема за последицу и укидање спроведених извршних радњи, тиме и брисање заложног права извршеног у јавној књизи, те овај упис остаје на снази и након што је извршни поступак обустављен, што пружа гаранцију хипотекарном повериоцу, да сва права која има у односу на непокретност на којој је стекао заложно право, неће бити угрожена.

14) Види одредбу члана 99. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96) и члан 73. став 2. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 84/04 и 85/05).

15) Види одредбу члана 117. став 4. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96).

16) Види одредбу члана 93. став 2. Закона о стечају (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 104/09).

Свакако најзначајније право које произлази из статуса разлучног повериоца, јесте право на одвојено и приоритетно намирење у односу на стечајне повериоце.“Разлучни повериоци искључују од намирења стечајне повериоце до висине вр-иједности ствари или права на којима постоји разлучно право и висина тог права. Они намирују своја потраживања у износима који би им припадали према правилима која би се примењивала и да дужник није стављен под стечај.“¹⁷⁾ Наведено право разлучних поверилаца егзистира у сва три закона која су на овим просторима регулисала поступак стечаја. То значи да би хипотекарни повериоци у сваком случају требало да буду намирени бар у висини (вредности) цене која се постигне продајом непокретности на којој имају разлучно право.

Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији прописивао је формирање посебне стечајне масе у коју су улазила средства добијена продајом имовине стечајног дужника на којој су постојала разлучна права и која је служила искључиво за намирење разлучних поверилаца.¹⁸⁾ Овде је реч о оним разлучним повериоцима који нису имали извршну исправу. “Тек по намирењу разлучних поверилаца намирују се повериоци трошкова стечајног поступка из члана 140. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, у које трошкове спадају и гарантоване односно минималне зараде запослених код дужника до дана отварања поступка стечаја са утврђеним и припадајућим доприносима за пензијско и инвалидско осигурање на те зараде.“¹⁹⁾ Хипотекарни повериоци са извршном исправом који су право одвојеног намирења стекли 60 дана пре отварања стечајног поступка, право на намирење су остваривали у извршном поступку. Уколико би се

17) Проф. др Михаило Велимировић, Излучно и разлучно право, Актуелна питања стечајног права, Удружење правника Републике Српске, 2008. год, стр.75, 76.

18) Види одредбу члана 118. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ” бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96).

19) Решење Вишег трговинског суда, Пж. 3459/2004 од 8. 7. 2004. године - Судска пракса трговинских судова - Часопис за привредно право, бр. 4/2004 - стр. 87.

вршила продаја стечајног дужника као правног лица и у тој ситуацији ова продаја на би утицала на право ових поверилаца. Они задржавају право да се намире из непокретности на којој су стекли разлучно право и то у износу за који се нису намирили из стечајне масе која је формирана и из цене добијене продајом стечајног дужника као правног лица.²⁰⁾ Нека посебна права у корист разлучних поверилаца нису била установљена у фази поступка уновчења имовине стечајног дужника и они су таква права (да би утицали на начин продаје) могли користити кроз одбор поверилаца, под условом да је ово тело било образовано.²¹⁾

Када су у питању Закон о стечајном поступку и Закон о стечају, онда су решења нешто другачија. У фази уновчења имовине стечајног дужника разлучни, а тиме и хипотекарни повериоци имају посебна права када је у питању имовина која је предмет обезбеђења потраживања ових поверилаца. Осим што је стечајни управник у обавези да их обавести о намери, плану продаје, начину и роковима продаје²²⁾ те имовине, разлучни повериоци у року од 10 дана од дана пријема поменутог обавештења могу да предложе повољнији начин уновчења имовине. Свакако да би стечајни судија у случају неслагања између стечајног управника и разлучног повериоца око начина продаје, на предлог разлучног повериоца морао одлучити о евентуалном приговору који би уложио разлучни поверилац.

Уколико стечајни управник одлучи да се изврши продаја имовине стечајног дужника, тако да се врши и појединачна продаја непокретности на којима постоји хипотека, продаја се врши на начин који ће обезбедити најповољнију цену, а у складу са националним стандардима за управљање стечај-

20) Види одредбе члана 130. ст. 1. и 5. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96).

21) Види одредбу члана 131. став 2. Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији (“Сл. лист СФРЈ”, бр. 84/89, “Сл. лист СРЈ”, бр. 37/93 и 28/96).

22) Види одредбу члана 111. став 1. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 84/04 и 85/05) и члана 133. став 1. Закона о стечају (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 104/09).

ном масом.²³⁾ Када је у питању продаја непокретности, свакако да је јавно надметање начин који ће омогућити да се постигне најповољнија цена, али истовремено и начин, који омогућава потпун увид хипотекарним повериоцима у цео поступак продаје непокретности. Ово и из разлога јер се продаја оглашава у најмање два високотиражна листа, која се дистрибуирају на целој територији Републике Србије, осим ако би трошкови оглашавања били несразмерно високи у односу на вредност предмета продаје, што је код непокретности реткост. Исти услови важе и за продају која се врши путем јавног прикупљања понуда, а које се достављају у писменој форми.

Уколико се продаја непокретности на којој постоји зајло право врши непосредном погодбом, што се у пракси догађа након што више продаја путем усменог надметања или јавног прикупљања понуда није резултирало успешном продајом, тада је за овакав начин продаје, неопходна претходна сагласност одбора поверилаца. И у овом случају хипотекарни повериоци могу стечајном управнику предложити повољнији начин уновчења.

Када се успешно обави продаја непокретности на којој постоји хипотека, из цене остварене продајом (ова средства не улазе у стечајну масу) намирују се трошкови продаје, а потом хипотекарни повериоци чије је потраживање било обезбеђено продатом непокретности, према приоритету, који зависи од времена стицања конкретног заложног права. Рок за исплату потраживања хипотекарних поверилаца је веома кратак и износи три дана од дана када је стечајни управник примио средства по основу продате непокретности. У случају да после подмирења трошкова продаје и намирења разлучних поверилаца преостане део средства иста улазе у стечајну масу и служе за намирење стечајних поверилаца.²⁴⁾ Хипотека која је постојала на непокретности која је продата се гаси

²³⁾ Види одредбу члана 132. Закона о стечају (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 104/09)

²⁴⁾ Види одредбу члана 111. став 10. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 84/04 и 85/05) и члан 133. став 10. Закона о стечају (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 104/09).

(брише) и купац стиче право својине (без терета), а све на основу одлуке стечајног судије.

Хипотекарни повериоци уживају још једну посебну привилегију, која директно може да утиче на висину њиховог укупног обезбеђеног потраживања, а то је да на њихова потраживања не престаје обрачун уговорене камате (за разлику од необезбеђених потраживања) с тим да се обрачун врши до висине вредности непокретности на којој је стечено заложно право.

Неопходан услов за продају стечајног дужника као правног лица јесте сагласност одбора поверилаца, али и претходно обавештавање разлучних, дакле и хипотекарних поверилаца и то најкасније 30 дана пре предложене продаје, наравно под условом да је у имовини стечајног дужника непокретност која је оптерећена хипотеком. Стечајни судија, закључком одлучује о предлогу хипотекарног повериоца о повољнијем начину уновчења, уколико претходно тај предлог не усвоји стечајни управник. С обзиром да се одлучује закључком, то значи да против ове одлуке стечајног судије није дозвољен правни лек.

Одлучно је, да се у случају продаје стечајног дужника као правног лица, хипотекарним повериоцима пружи гаранција, да се таквом продајом неће постићи очигледно неповољније намирање њихових обезбеђених потраживања, у односу на одвојену продају. То подразумева претходну савесну и стручну процену стечајног управника, углавном уз помоћ стручних лица. Из ове процене треба да произлази да се у оквиру цене која се постиже продајом стечајног дужника као правног лица, у односу на непокретност на којој постоји хипотека, остварује новчани износ, који се издваја за хипотекарног повериоца, а који је приближан цени те непокретности, који би се остварио њеном продајом, као дела имовине стечајног дужника.

“Отуда је од изузетног значаја да се правилно утврди колико износи вредност предмета обезбеђења који је отуђен у склопу целокупне имовине продатог стечајног дужника као правног лица. То је разлог због кога се и одредбом члана 111. став 5 (Закона о стечајном поступку - оп. аут.) разлучним повериоцима признаје право да у року од 10 дана од дана при-

мљеног обавештења о предложеној продаји предложе стечајном управнику повољнији начин продаје. Успех по приговору од изузетног је значаја јер представља основ за намирење евентуалне штете која је причињена разлучним повериоцима продајом стечајног дужника као правног лица. У сваком случају, продаја стечајног дужника као правног лица захтева и да се посебно утврди вредност предмета обезбеђења који је у том поступку отуђен. То ствара обавезу стечајном управнику да у посебном поступку процене вредности стечајног дужника као правног лица посебно процени вредност предмета обезбеђења потраживања разлучних поверилаца.²⁵⁾

Могуће је да по предлогу хипотекарног повериоца, стечајни судија одложи продају стечајног дужника као правног лица или да предузме друге мере и то: вршење нове процене целисходности продаје стечајног дужника као правног лица, односно непокретности на којој постоји хипотека или да наложи издвајање непокретности на којој постоји хипотека из имовине стечајног дужника, а ради њене одвојене продаје.²⁶⁾

Уколико се стечајни дужник прода као правно лице или се прода део стечајног дужника, намирење хипотекарних поверилаца је нешто другачије, али се не дија у њихово право приоритетног намирења. Новац добијен оваквом продајом улази у стечајну масу али хипотекарни повериоци који су имали заложно право на било којој непокретности стечајног дужника се намирују пре свих стечајних поверилаца и то према рангу приоритета који су стекли у складу са законом, а све сразмерно проценом учешћу вредности непокретности на којој постоји хипотека у односу на процену вредности правног лица.²⁷⁾

Треба приметити, да је Закон о стечају детаљније уредио права разлучних поверилаца у случају продаје стечајног

25) Драгиша Слијепчевић, Слободан Спасић, Коментар закона о стечајном поступку, CES MECON, 2006. год, стр. 415, 416.

26) Види одредбу члана 135. став 1. Закона о стечају (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 104/09).

27) Види одредбе члана 113. Закона о стечајном поступку (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 84/04 и 85/05) те члан 136. став 6. Закона о стечају (“Сл. гласник РСрбије”, бр. 104/09).

дужника као правног лица, посебно када је у питању (уопште) повољнији начин уновчења имовине, али и процена вредности имовине која је предмет разлучног права.

Када је у питању положај хипотекарних поверилаца у случају спровођења стечаја реорганизацијом, онда је гаранција заштите права која по основу разлучног права имају ови повериоци, обавезно формирање посебне класе поверилаца по основу њихових разлучних права. Додатно, права хипотекарних поверилаца су заштићена тиме што је неопходно да је план реорганизације усвојен и у овој класи, како би се сматрао прихваћеним, а у случају да су га усвојиле и остале класе поверилаца.²⁸⁾ Наведено је битно, посебно из разлога јер је могуће да као једна од мера у плану реорганизације буде предвиђена измена или одрицање од заложног права.

Треба указати да је законодавац, прописујући одредбе које регулишу “Посебан поступак стечаја у случају дуготрајне неспособности плаћања“ у Закону о стечају, водио рачуна о заштити и очувању права хипотекарних поверилаца стечајног дужника, над којим је, због непостојања правног интереса поверилаца и стечајног дужника за спровођење стечаја, отворен и одмах закључен поступак стечаја, а имовина стечајног дужника прешла у својину Републике Србије. Наиме, преласком непокретне имовине на којој постоји хипотека, у својину Републике Србије, не дира се у раније стечена права обезбеђења и приоритетног намирења, што за последицу има право и могућност хипотекарног повериоца да своје потраживање намири из вредности те непокретности у поступку њене продаје. Ово је логична правна последица хипотеке као стварног права, јер право хипотекарног повериоца на намирење из непокретности не зависи од промене власника, која је уследила, након успостављања хипотеке. У поступку продаје непокретности, ради намирења обезбеђеног потраживања хипотекарног повериоца, друга страна ће бити Република Србија, с тим да Република Србија не одговара за потраживање у оној висини у којој се није могло намирити из цене добијене продајом непокретности.

²⁸⁾ Види одредбе члана 165. ст. 3, 9, 10. и 11. Закона о стечају (“Сл. гласник Р. Србије”, бр. 104/09).

Закључак

Стечај, као последица стања у коме дужник није у могућности да извршава обавезе према повериоцима, које за њега проистичу било из закона или уговора које је закључио, подразумева по правилу такав поступак пред судом, у коме се повериоци колективно и равномерно намирују. Када кажемо “колективно и равномерно” онда имамо у виду стечајне повериоце, а када кажемо “по правилу” онда имамо у виду изузетке. Изузетак су хипотекарни повериоци.

Хипотекарни повериоци који стекну статус разлучних поверилаца, не деле судбину стечајних поверилаца. Они имају право одвојеног и приоритетног намирења свог потраживања из вредности непокретности на којој су стекли заложно право. Због наведеног, њихов положај, када је у питању намирење, није битно другачији од положаја који би имали као извршни повериоци у поступку извршења ради наплате свог обезбеђеног потраживања. Ово је логична последица сврхе обезбеђења једног потраживања и сваки другачији положај хипотекарних поверилаца, као разлучних поверилаца у поступку стечаја би обесmisлио институт обезбеђења. Стога је на почетку овог реферата и указано на значај адекватног и блатовременог обезбеђења новчаног потраживања према дужнику.

Мирољуб НИКОЛИЋ*

ТУЖБА ЗА ПОНИШТАЈ АРБИТРАЖНЕ ОДЛУКЕ И ПРИНУДНА АРБИТРАЖА

Увод

Окончање арбитражног поступка доношењем арбитражне одлуке не значи увек и окончање спорног односа међу странкама. Уобичајено је да против арбитражне одлуке није дозвољена жалба, но незадовољна странка ипак може под законом одређеним условима пред државним судом покренuti поступак за поништај арбитражне одлуке.

Поништај одлуке у суштини значи одлуку суда у земљи порекла да правни акт квалификован као арбитражна одлука нема правну снагу и дејство арбитражне одлуке.

У принципу ако је арбитражна одлука поништена у земљи порекла она престаје да важи.

Ако је покренут поступак за поништај, суд који одлучује о признању арбитражне одлуке може да одложи доношење

* Мирољуб Николић, судија Привредног апелационог суда.

своје одлуке, док се поступак за поништај те одлуке који се води у држави порекла одлуке мериторно не оконча. Арбитражна одлука која је поништена у земљи порекла по правилу неће бити призната и извршена у другим земљама.

Извори норми

Поништај арбитражне одлуке у позитивном праву Републике Србије уређен је унутрашњим и међународним изворима норми.

Унутрашњи извор норми којим се уређује могућност поништаја арбитражне одлуке је Закон о арбитражи (“Службени гласник РС”, бр. 46/06) који је ступио на снагу 10. 6. 2006. године.

Закон у основи почива на UNCITRALOVOM MODELУ закона, Њујоршкој конвенцији, као и упоредним искуствима.

Пре његовог доношења ова материја била је регулисана Законом о парничном поступку.

Закон о арбитражи прописује тужбу за поништај, као једино могуће допуштено правно средство против арбитражне одлуке.

Тужба за поништај може се поднети само против домаће арбитражне одлуке.

Домаћа арбитражна одлука је одлука која је донета у унутрашњој или међународној арбитражи у Републици.

За одлучивање о тужби за поништај месно је надлежан суд места арбитраже.

Тужба за поништај је конститутивне природе – њоме се тражи поништај арбитражне одлуке са учинком ex tunc, а не доношење пресуде којом ће се надоместити поништена одлука.

Подношење тужбе нема непосредно суспензивно дејство.

Тужбу за поништај могуће је поднети како против коначних, тако и против међу и делнимичних арбитражних одлука.

Тужбом за поништај не мора да се захтева поништај арбитражне одлуке у целини. Она може да се односи и на само

један део арбитражне одлуке под условом да је он правно одвојив од целине.

Суд ће усвојити тужбени захтев за поништај само ако тужилац докаже да:

1. споразум о арбитражи није пуноважан по праву које су странке споразумно одредиле или по праву Републике ако се странке нису другачије споразумеле;

2. странка против које је арбитражна одлука донета није била уредно обавештена о именовању арбитара или о арбитражном поступку или из неког другог разлога није могла да изнесе своје ставове;

3. је арбитражном одлуком решен спор који није био обухваћен споразумом о арбитражи или су одлуком прекорачене границе тог споразума. Ако се утврди да се део одлуке којом су прекорачене границе споразума о арбитражи може одвојити од осталог дела одлуке, може да се поништи само тај део одлуке;

4. састав арбитражног суда или арбитражни поступак нису били у складу са споразумом о арбитражи, односно са правилима сталне арбитражне институције којој је поверена организација арбитраже, осим ако тај споразум није у супротности са неким одредбама овог закона од чије примене странке не могу одустати или, ако таквог споразума нема, да састав арбитражног суда или арбитражни поступак нису били у складу са одредбама овог закона, или

5. се арбитражна одлука заснива на лажном исказу свједока или вештака или се заснива на фалсификованој исправи или је до одлуке дошло услед кривичног дела арбитара или странке, ако се ови разлози докажу правноснажном пресудом.

Поништај одлуке суд ће изрећи и ако утврди да:

1. по праву Републике предмет спора није подобан за арбитражу, или

2. су дејства одлуке у супротности са јавним поретком Републике.

Тужба за поништај арбитражне одлуке може да се поднесе у року од три месеца од дана када је тужилац примио арбитражну одлуку.

Ако је странка поднела захтев за исправку, тумачење или допуну одлуке, тужба за поништај може да се поднесе у року од три месеца од дана када је одлука о овим захтевима достављена странкама.

Суд пред којим је поднета тужба за поништај може да на захтев странке, застане са поступком да би омогућио арбитражном суду да предузима радње које оцени као потребне да би се отклонили разлози за поништај.

На поступак по тужби за поништај арбитражне одлуке примењују се одредбе закона који уређује парнични поступак.

Странке не могу унапред да се одрекну права на тужбу за поништај арбитражне одлуке.

Поред законских одредби поништај арбитражне одлуке регулисан је и одредбама међународног уговора и то: Европске конвенције о међународној трговини и арбитражи од 1961. године. Наша земља је уговорница ове конвенције од 1963. године са прекидом од 27. 4. 1992. до 12. 3. 2001. године. Разлози за поништај по конвенцији су:

1. ненадлежност арбитраже – ништавост арбитражног споразума и прекорачење надлежности,
2. састав арбитраже који није у сагласности са арбитражним споразумом,
3. повреда права одбране,
4. арбитражни поступак није био у сагласности са споразумом странака или ако нема таквог споразума са чланом IV ове Конвенције.

Како су разлози за поништај по Закону о арбитражи шири (јер обухватају и супротност са јавним поретком и арбитабилност), то у случају да буде затражено признање поништене одлуке у некој другој држави, чињеница да је одлука поништена од стране нашег суда неће имати уобичајено дејство односно неће спречити признање, уколико разлог за поништај не спада у оне који су наведени по означеном Конвенцији. Одлука о поништају тада ће задржати локално дејство.

Поред ове Конвенције најважнији међународни извор норми којим се уређује питање поништаја арбитражне одлуке је Модел закона UNCITRAL-а о међународној трговинској арбитражи од 1985. године – он је био основ за доношење нашег Закона о арбитражи.

Надлежни суд дате државе који је одређен на основу члана 6. Модела закона може поништити арбитражну одлуку из следећих разлога:

1. поништај по захтеву странке
 - ненадлежност арбитража
 - састав арбитража
 - повреда права одбране
 - арбитражни поступак није био у складу са споразумом
2. разлози на које суд пази по службеној дужности
 - арбитабилност
 - јавни поредак

Поступак по тужби за поништај

У поступку по тужби за поништај арбитражне одлуке суд се по правилу не упушта у испитивање арбитражне одлуке у меритуму спора, већ само одлучује о питању њеног поништаја. Због тога се оваква судска контрола назива ограничена судском контролом. Стога се поништај арбитражне одлуке не може захтевати из општег разлога погрешне примене материјалног права, као ни због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Када суд правноснажном пресудом поништи арбитражну одлуку поставља се питање даље правне судбине уговора о арбитражи. Другим речима, да ли ће за ново суђење о истом спору бити надлежна арбитража или државни суд и уколико је арбитража надлежна да ли ће судити исти или нови арбитри.

У теорији о томе постоје два опречна мишљења. По једном уговор о арбитражи није исцрпљен доношењем арбитражне одлуке и у случају њеног поништења за ново суђење у истом спору надлежна је арбитража. По другом, у моменту арбитражне одлуке кауза арбитражног уговора је постигнута и уговор престаје да постоји.

Наш Закон о арбитражи у члану 63. садржи следеће одредбе:

Ако је суд поништио арбитражну одлуку из разлога који се не односе на постојање и пуноважност споразума о арбитражи у коме нису била наведена имена арбитара, тај спо-

разум и даље обавезује странке, док се другачије не споразумеју.

Нови арбитражни поступак између истих странака и у вези са истом ствари може се водити само на основу новог споразума о арбитражи.

Ако између странака постоји сумња о разлогу поништаваја арбитражне одлуке, суд о томе може да одлучи на захтев странке.

На овом месту ваља само указати да је у новом арбитражном праву уочљив тренд смањења значаја тужбе за поништавај арбитражне одлуке.

Донета арбитражна одлука има ауторитет правноснажне одлуке, а која делује *inter partes*, те се убудуће у односу на завршени спор сматра *res iudicata*. Ни арбитража ни суд не могу поново да разматрају пресуђену ствар. Смисао дејства *res iudicata* је и у обавези странака да добровољно изврше одлуку коју су арбитри донели на њихов захтев. Ту обавезу су странке преузеле и у самом арбитражном споразуму, но у пракси начело добровољности често затаји.

Принудна арбитража

Надлежност арбитраже заснована је на уговору странака којим јој оне поверају доношење мериторне одлуке у свом спору. Арбитража је dakле, уговорна по свом извору, а јурисдикциона по својој функцији.

Међутим, поред вольне арбитраже постоје и невольне – принудне арбитраже, наметнуте арбитраже које су по правилу основане законом.

Тако је Законом о изменама и допунама Закона о приватизацији (“Службени гласник РС”, бр. 45/05) у одредбама члана 20а прописано да ако се субјекат приватизације не сагласи са висином пријављеног потраживања државног повериоца то потраживање може да оспори приговором арбитражном већу.

Члан 20б прописује да арбитражно веће има три члана. Састав арбитражног већа одређују странке тако што једног арбитра предлаже државни поверилац, другог субјект прива-

тизације, а председник већа је представник Привредне коморе.

У члану 20в прописано је да одлуку о висини потраживања државног повериоца арбитражно веће доноси у року од 15 дана од дана подношења приговора на висину потраживања, а да се на поступак пред арбитражним већем сходно примењују одредбе Закона о парничном поступку.

Чланом 20ђ прописано је да Влада Републике Србије ближе прописује поступак и начин реструктуирања субјекта приватизације.

У члану 23. стоји да се програм реструктуирања сматра донетим када Агенција донесе одлуку о прихваташњу тог програма, а члан 23а прописује да програм реструктуирања има снагу извршне исправе.

Против одлука арбитражног већа из Закона о приватизацији није прописано право на подношење правног лека – жалбе.

Домаћа судска пракса

У домаћој судској пракси за све време битисања арбитражног већа по Закону о приватизацији незадовољна страна одлуком арбитражног већа подноси суду тужбу за поништај арбитражне одлуке. По тим тужбама државни судови поступају све време. Наводимо пример неких одлука:

Пресуда Вишег трговинског суда у Београду, Пж. 3415/08 од 7. 5. 2008.

Пресуда Врховног касационог суда, Прев. 5/10 од 10. 6. 2010.

Пресудом Трговинског суда у Београду, П. 8424/07 од 21. 2. 2008. године у ставу првом изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да се делимично поништи арбитражна одлука број 49-2009/2570 од 24. 9. 2007. године. У ставу два изреке одбијен је предлог тужиоца да се одреди привремена мера којом није тражио да се туженом забрани да арбитражну одлуку број 49-2009/2570 од 24. 9. 2007. године уврсти у програм реструктуирања као коначну до окончања спора. Ставом трећим изреке обавезан је тужилац да туженом накнади износ од 1.300,00 динара, а друготу-

женом износ од 72.500,00 динара на име трошкова парничног поступка.

Пресудом Вишег трговинског суда у Београду, Пж. 3415/08 од 7. 5. 2008. године одбијена је жалба тужиоца као неоснована и потврђена првостепена пресуда Трговинског суда у Београду.

Виши трговински суд налази да је првостепени суд на утврђено чињенично стање правилно применио материјално право, када је тужбени захтев са предложеном привременом мером одбио.

Другостепени суд у оцени жалбених навода између осталог наводи да је неоснована тврдња тужиоца да се на ове одлуке које доноси арбитража мора применити Закон о арбитражи, с обзиром да је ова арбитража установљена Законом о приватизацији и да је поступак као и надлежност арбитраже регулисана тим законом, а да Привредна комора Србије учествује само у организовању арбитражног већа дајући председника већа.

Против другостепене пресуде ревизију је изјавио тужилац побијајући је у целости. Ревизију изјављује због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Одлучујући по ревизији Врховни касациони суд доноси пресуду којом у ставу један одбације као недозвољену ревизију тужиоца изјављену против решења којим је правноснажно одбијен предлог тужиоца за одређивање привремене мере, садржано у пресуди Вишег трговинског суда у Београду, 1 Пж. 3415/08 од 7. 5. 2008. године. У ставу два делимично се усваја ревизија тужиоца и преиначују пресуде Трговинског суда у Београду П. 8424/07 од 21. 2. 2008. године и пресуда Вишег трговинског суда у Београду Пж. 3415/08 од 7. 5. 2008. године у делу којим је правноснажно одбијен тужбени захтев у односу на друготужену и тужилац обавезан да друготуженој плати трошкове спора у износу од 72.500,00 динара и пресуђује:

Усваја се тужбени захтев и ПОНИШТАВА одлука арбитражног већа број 49-2009/2570 од 24. 9. 2007. године, у ставу другом изреке.

У ставу три ОБАВЕЗУЈЕ се друготужена да тужиоцу на име парничних трошкова исплати износ од 355.100,00 динара.

У ставу четири у преосталом делу ревизија тужиоца изјављена против означене пресуде Вишег трговинског суда у Београду којом је правноснажно одбијен тужбени захтев према првотуженој и тужилац обавезан да првотуженој накнади трошкове поступка у износу од 72.500,00 динара одбија се као неоснована.

У свом образложењу Врховни касациони суд наводи да из списка предмета прозилази да је тужилац у реструктуирању оспорио пријављено потраживање државног повериоца друготуженог у износу од 10.251.411.640,29 динара подношењем приговора арбитражном већу како у погледу основа, јер се исто не односи на тужиоца, тако и у погледу висине пријављеног потраживања; да арбитражно веће одлучујући о приговору тужиоца субјекта приватизације у ставу првом изреке делимично усваја приговор и утврђује да потраживање друготуженог није основано у износу од 2.671.056.738,75 динара са стањем на дан 31. 12. 2004. године, док ставом другим изреке одлуке у осталом делу приговор тужиоца субјекта приватизације одбија и утврђује као основано потраживање друготуженог – државног повериоца у стечају, у износу од 7.580.354.901,54 динара са стањем на дан 31. 12. 2004. године.

Врховни касациони суд налази да се из садржине одлуке арбитражног већа не може са сигурношћу испитати правилна примена материјалног права, јер одлука не садржи јасне разлоге о одлучној чињеници да ли је тужилац у реструктуирању уопште дужник друготуженог што одлуку чини неразумљивом, а што представља битну повреду из члана 361. став 2. тачка 12. Закона о парничном поступку, а који се сходно примењује на поступак пред арбитражним већем у смислу члана 20б став 4. Закона о приватизацији. Надаље наводи, да би арбитражно веће одлучивало према одредбама ст. 3, 4. и 5. члана 20а Закона о приватизацији о висини пријављеног потраживања, мора бити неспоран основ потраживања. У конкретном случају тужилац и у арбитражном поступку и у поступку пред нижестепеним судовима оспорава основ, конкретно указујући да није изворни дужник, због чега друготужени није могао у својим пословним књигама да евидентира тужиоца као дужника. По расправљеном спорном основу потраживања тужиоца арбитражно веће може да одлучује о висини

потраживања државног повериоца. Надаље, Врховни касациони суд наводи да се у конкретном случају ради о поништају арбитражне одлуке коју је донело арбитражно веће по одредби Закона о приватизацији. Према одредби члана 20б арбитражно веће има три члана, а састав арбитражног већа одређују супротстављене стране, тако што једног арбитра предлаже државни поверилац, другог субјекат приватизације а председник већа је представник Привредне коморе Србије. Стoga, не може се успоставити одговорност Привредне коморе Србије за доношење одлуке арбитражног већа, чији се поништај тражи. Не ради се одлуци коју је донела Арбитража Привредне коморе Србије, као сталног тела, већ о *ad hoc* арбитражи по Закону о приватизацији, те са тог разлога је одлучено као у ставу четири изреке.

О наведеном поступку за поништај одлуке арбитражног већа по Закону о приватизацији говори и пресуда Вишег трговинског суда у Београду ПЖ. 7402/08 од 3. 12. 2009. године, те пресуда Врховног касационог суда Прев. 416/10 од 1. 9. 2011. године којом је одлучивано по ревизији на означену другостепену пресуду.

Закључна разматрања

Наиме, из анализираних судских одлука неспорно је да наведене арбитражне одлуке није донела арбитраж при Привредној комори као сталног тела, већ да их је донела *ad hoc* Арбитража по Закону о приватизацији (што у својој одлуци констатује и Врховни касациони суд, Прев. 5/10).

Наведено тело – Арбитражно веће по Закону о приватизацији несумњиво представља облике принудне арбитраже.

Основано је по сили закона, са прописаним поступком и надлежношћу, нема арбитражног споразума – арбитражне клаузуле – дакле, сагласности волја уговорних страна да њихов спор буде решен од стране арбитраже, а када сагласности волја о томе нема онда нема ни вольне арбитраже.

Законом о приватизацији одређен је састав арбитражног већа, њега чине три члана, два предложена од стране супротстављених страна, а председник већа је представник Привредне коморе Србије.

Одлуке које доноси арбитражно веће од битне су важности за повериоце, како оне који принудно учествују тако и за остале повериоце у поступку реструктуирања, јер те одлуке о висини утврђеног њиховог потраживања улазе у програм реструктуирања који има снагу извршиле исправе.

Право жалбе на наведене одлуке је искључен, јер ниједан правни лек против наведених одлука није прописан. Иако се на поступак пред арбитражним већем сходно примењују одредбе закона којим се уређује парнични поступак то сходна примена Закона о парничном поступку у делу правних лекова против одлука арбитражног већа по Закону о приватизацији не само да није могућа, већ је и недозвољена, јер Закон о уређењу судова ниједном суду није ставио у надлежност одлучивање о одлукама неизабраних судова – принудне арбитраже.

У пракси, као што је изложено, страна незадовољна одлуком арбитражног већа подноси тужбу за поништај арбитражне одлуке државном суду који по таквим тужбама све време поступа, а Закон о парничном поступку који је такву тужбу прописивао од 1976. године до 2004. године са продолженим важењем главе 31 престао је да важи ступањем на снагу Закона о арбитражи 2006. године.

Како је материја арбитраже целовито регулисана Законом о арбитражи из 2006. године, а чл. 4. и 5. прописано да се спор може да решава путем арбитраже само на основу споразума странака и да се арбитража може уговорити само за решавање имовинског спора о правима којима странке слободно располажу, то је несумњиво да се Закон о арбитражи не може применити на поступање арбитражног већа по Закону о приватизацији.

Како нема примене Закона о арбитражи, то нема ни тужбе за поништај арбитражне одлуке (која је прописана Законом о арбитражи), па се таква тужба има одбацити као недозвољена.

Како нема обезбеђене друге правне заштите, то је незадовољној страни против одлука арбитражног већа по Закону о приватизацији остала на располагању само уставна жалба из члана 170. Устава Републике Србије.

Дакле, како се у конкретном случају ради о принудној арбитражи, телу које је основано за потребе поступка реструктуирања у поступку приватизације без обезбеђења одговарајућих гаранција као институције, која мора обезбедити омогућавање расправљања о свим чињеничним и правним питањима, укључујући и право на жалбу, то по мишљењу аутора овог реферата доношењем одлука арбитражног већа по Закону о приватизацији нездадовљна страна трпи директну повреду права на делотворни правни лек, као и права на правично суђење, гарантованих одредбама члана 13. и члана 6. Европске конвенције за људска права.

Литература:

Међународна трговинска арбитража, проф. др Александар Јакшић

Jurnal of International arbitration number 2/2007 Wolters kluwer

Уговор о међународној трговинској арбитражи, проф. др Јелсна Перовић

Међународна трговинска арбитража, Александар Голдштајн, Синиша Трива

Закон о арбитражи

Закон о приватизацији

Пресуде Вишег трговинског суда у Београду, Пж. 7402/08 и Пж. 3415/08

Пресуде Врховног касационог суда, Прев. 416/10 и Прев. 5/10

Проф. др Небојша ШАРКИЋ*
Младен НИКОЛИЋ**

ИЗВРШЕЊЕ У ПРИВРЕДНИМ СТВАРИМА

I Уводно разматрање

1. *Нови Закон о извршењу и обезбеђењу*

У Краљевини Југославији 1930. године донет је први Закон о извршењу и обезбеђењу, на овим подручјима, као самостални закон који регулише ову материју. Због правног партикуларизма који је у то време постојао овај закон није у свим својим сегментима одмах почeo да се примењујe јер су различити делови територије тадашње Краљевине Југославије имали различите правне режиме као реликт претходног правног регионализма. Из тог периода остала су нам два значајна споменика правне културе и то коментар Закона о из-

* Проф. др Небојша Шаркић, Правни факултет Универзитета “Унион”.

** Младен Николић, судија Привредног апелационог суда.

вршењу и обезбеђењу Ферда Чулиновића и Иве Матијевића и Систем извршења и обезбеђења, Борислава Благојевића.¹⁾

Након завршетка Другог светског рата, 1946. год. донет је Закон о престанку важења Закона из ранијег периода те је дошло до потпуног правног дисконтинуитета. Од тог периода па до 1978. год. коришћена су такозвана правна правила која су се углавном по својој садржини ослањала на решења из Закона о извршењу и обезбеђењу Краљевине Југославије. Први нови закон у послератној федеративној Југославији донет је 1978. год.²⁾ Овај закон је по својој структури представљао савремен и веома свеобухватан текст који се у базичној структури ослањао на предратни Закон о извршењу и обезбеђењу. Као реална примедба овоме закону могло се ставити да је претерано штитио дужнике као и да је имао пре-наглашено заштитну улогу према друштвеној својини. И једна и друга примедба могле су се правдати идеолошким концептом самоуправног социјализма. Најпре сматрало се да је друштвена својина примарна и да треба да има заштиту над приватном својином док је дужник третиран као слабији у процесном положају па су му давана већа овлашћења и већа заштита што се пак даље идеолошки објашњавало хуманим системом поступања у самоуправном социјализму.

Иако је закон критикован у самом доношењу, важио је све до 2000. год. када је донет у новоформиранију СРЈ, Закон³⁾ који је у жељи да се отклоне недостаци закона из 1978. год. отишао у другу крајност. У намери да убрза поступак закон је увео нека решења која су била у самом старту веома критикована. Искључена је могућност сваког одлагања, о правном леку (приговор) одлучивао је исти суд који је донео првостепено решење, уведена је обавеза извршног дужника да предујмљује трошкове, изостављен приговор трећег лица. Иако је закон од стручне јавности био критикован он је био на снази све до 2004. год. када је донет први Закон о извршном посту-

1) И. Матијевић-Ф. Чулиновић, *Коментар Закона о извршењу и обезбеђењу*, Београд, 1938. године, Б. Благојевић, *Систем извршења и обезбеђења*, Београд, 1938. године.

2) "Службени лист СФРЈ", број 20/1978.

3) "Службени лист СРЈ", број 28/2000.

пку у Републици Србији.⁴⁾ Овај Закон, имајући у виду наш правни систем и могућности, по нашем мишљењу, имао је уравнотежен однос између права извршног повериоца и извршног дужника, а увео је и читав низ квалитетних решења која се односе на нека нова средства извршења.

Нови Закон о извршењу и обезбеђењу донет је 2011. године⁵⁾ с тим што је предвиђено да ће се читав низ веома значајних одредаба примењивати од 2012. године.⁶⁾

По нашем мишљењу нови Закон о извршењу и обезбеђењу има одређених, озбиљних недостатака.⁷⁾ Као најзначајнију новину Закона о извршењу и обезбеђењу можемо означити увођење извршитеља. Приватни извршитељ или “бејлиф” представља институт англосаксонског права који је настао као судски послужитељ. Касније обавља одређене послове и ван седишта суда те се осамосталује и постаје приватна професија.⁸⁾

2. Подела надлежности

Закон о извршењу и обезбеђењу уводи “приватног” извршитеља кога означава као “извршитељ” са циљем да се убрза извршни поступак, пре свега у фази спровођења извршења, да се судови растерете бројним предмета извршења, да покуша да смањи потенцијалну коруптивност те да појефтини сам поступак. Закон се определио за неколико основних решења. Наиме постоји такозвана искључива надлежност, то јест одређена извршења која су остала у надлежности суда. Постоји искључива надлежност која је поверена извршитељима док је највећи део надлежности алтернативан што значи да извршни повериоци могу да бирају да ли ће се предлагати да извршење спроводи суд или извршитељ.

4) “Службени гласник Р. Србије”, број 125/2004

5) “Службени гласник Р. Србије”, број 99/2011

6) Види одредбу члана 363. Закона о извршењу и обезбеђењу.

7) Н. Шаркић-М. Николић, *Критички приказ Закона о извршењу и обезбеђењу*, Правни живот, 2011. година.

8) О приватним извршитељима види: Н. Шаркић-М. Николић, *Коментар Закона о извршном поступку*, Службени гласник, 2009. година.

Наравно ово се све односи на она средства и начине извршења који подразумевају спровођење извршења путем судског или приватног извршитеља. Знамо да се углавном на овај начин врши: продаја покретних ствари, продаја непокретности, различите чинидбе попут: уселења или исељења из стана или пословних просторија, одузимање и предаја покретних ствари, рушење или чинидбе на пословним објектима, спровођење других извршења која су прикладна за извршење путем извршитеља.

Закон предвиђа да је за одлучивање у поступку извршења и обезбеђења стварно надлежан основни или привредни суд у складу са законом који одређује надлежност судова.⁹⁾ Изузетно за одлучивање по ванредним правним лековима надлежност суда одређена је у складу са законом. Суд је искључиво надлежан за спровођење извршења одлука у вези са породичним односима и за извршење одлука ради враћања запосленог на рад. Можемо приметити да је овде законодавац оставио искључиву надлежност суда за најделикатнији облик извршавања одлука из области породичних односа и радних спорова које се односе на враћање запосленог на рад.

Суд надлежан за одређивање извршења или обезбеђења је по правилу суд на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште или боравиште односно седиште.

Закон је као искључиву надлежност ставио извршитељима да могу одређивати и спроводити извршење у случајевима наплате потраживања комуналних или њима сличних услуга. Ово је скраћени поступак који представља новину у нашем закону. Он највише подсећа на платни налог с тим што је при доношењу Закона о извршењу и обезбеђењу стављена, по нама, оправдана примедба да исти орган - извршитељ и одлучује о дозволи извршења и спроводи извршење. Наравно ситуација се нешто поправља чињеницом да је предвиђена могућност улагања правног лека - приговора о чијој основности коначну одлуку доноси суд.¹⁰⁾

Закон предвиђа да су средства извршења радње којима се по закону потраживање принудно остварује. Као средства

9) Види одредбу члана 3. Закона о извршењу и обезбеђењу.

10) Види одредбе чл. 251-256. Закона о извршењу и обезбеђењу.

извршења ради остваривања новчаног потраживања предвиђени су: продаја покретних ствари, продаја непокретности, пренос новчаног потраживања, пренос потраживања за предају покретних ствари или непокретности, уновчење других имовинских права, пренос средстава која се воде на рачуну код банке, продаја акција и продаја удела у приватним субјектима.

Средства извршења ради остваривања и новчаног потраживања се први пут предвиђају законом и то су: предаја покретних ствари, испражњење и предаја непокретности, извршење обавезе чињењем, нечињењем или трпљењем, извршење одлука из породичних односа, извршење ради враћања запосленог на рад, извршење одлука о деоби ствари, упис у јавне књиге и издејствовање изјаве воље.

Оно што представља свакако значајну новину и то, по нашем мишљењу, веома добру јесте могућност, да извршни поверилац предложи извршење на целокупној имовини извршног дужника, то јест да не назначи у предлогу за извршење средство извршења, а да суд или касније извршитељ по службеној дужности спроводе извршење најпогоднијим средством.

Предмет извршења су ствари и права на којима се по закону може спровести извршна радња остваривања потраживања док предмет извршења не могу бити ствари изван промета као ни друге ствари које закон искључује. Предмет извршења не могу бити објекти, оружје и опрема намењени одбрани и безбедности државе.

3. Извршне исправе

Закон о извршењу и обезбеђењу предвиђа веома разноврсне могуће извршне исправе. То су, пре свега, правоснажне одлуке суда или судска поравнања. Под судском одлуком у смислу овог закона сматра се пресуда, решење као и друга одлука донета у поступку пред судом, арбитражним судом и судом части Привредне коморе а судским поравнањем сматра се поравнање закључено пред судом, арбитражним судом или судом части Привредне коморе. Одлуком у управном посту-

пку у смислу Закона о извршењу и обезбеђењу сматра се решење или закључак који се у управном поступку доноси од стране органа или организације службе или правних лица која врше јавна овлашћења а управним поравнањем сматра се поравнање закључено у управном поступку.

Занимљиво је да Закон о извршењу и обезбеђењу уводи и категорију поравнања или аката које странке могу да закључе ако су она изједначена са судским поравнањем. Овде пре свега мислим на нотаријални акт - посебан правни акт који странке могу да закључе пред јавним бележником.¹¹⁾ Извршина исправа је такође правоснажна односно коначна одлука која је донета у управним и прекршајним поступцима те поравнање у управном поступку ако гласи на испуњење новчане обавезе и ако се посебним законом није друкчије уредило. Дакле када се ради о управним или прекршајним одлукама које не гласе на новчана потраживања оне се спроводе према посебним правилима у тзв. административном поступку, прекршајне казне које се односе на затворске казне према одредбама Закона о извршењу кривичних санкција а управне према одредбама Закона о управном поступку.

Такође извод из регистра заложних права на покретним стварима и правима и извод из регистра финансијског лизинга који садржи податке о уговору о финансијском лизингу и предмету финансијског лизинга представља извршину исправу.

Уговор о хипотеци односно заложна изјава сачињена сагласно прописима којима се уређује хипотека третира се као извршина исправа.

Осим наведених, као извршина исправа може се узети и усвојени план реорганизације у стечајном поступку чије је усвајање потврђено одлуком суда.

Извршина исправа је извршина одлука која је потврђена као Европска извршина исправа, али ће она бити актуелна, ако и када Србија буде чланица ЕУ.

¹¹⁾ Види детаљније М. Николић, Ђ. Сибиновић, С. Спасић, Н. Шаркић, *Право правосудних професија*, Службени гласник, 2012.

Закон предвиђа и друге исправе које закон одређује као извршну исправу. То могу бити већ поменуте јавнобележничке исправе, поравнања која су постигнута у поступку миришења пред миритељима или специфичним арбитражним поступцима, али под условом да су посебним законима те исправе означене као извршне исправе и да им је дата снага извршног наслова.

II Привредне ствари

1. Појам

Закон о уређењу судова прописује стварну надлежност привредних судова,¹²⁾ везујући ову надлежност за субјективни критеријум, што подразумева својство странака које се појављују у споровима пред овим судовима, али и објективни, што подразумева предмет спора. Када су у питању извршења привредни суд одређује и спроводи извршење на основу веродостојних исправа када се односе на привредне субјекте, правна лица и предузетнике, у складу са чланом 25. став 1. тачка 1. поменутог закона, одређује и спроводи извршење и обезбеђење одлука привредних судова, а одлука изабраних судова само кад су донете у привредним споровима; одлучује о признању и извршењу страних судских и арбитражних одлука донетих у привредним споровима те одређује и спроводи извршење и обезбеђење на бродовима и ваздухопловима. Сvakако да је најзначајнија новина коју је донео Закон о уређењу судова, да ови судови одређују и спроводе сва извршења када се као извршна исправа појављује одлука привредног суда. Наведено не искључује надлежност извршитеља, коју он има у складу са Законом о извршењу и обезбеђењу, о чему смо већ говорили. Последица наведене новине јесте да привредни судови сада први пут одређују и спроводе извршење на непокретностима, када је основ за извршење извршна исправа привредног суда.

Закон о извршењу и обезбеђењу, за разлику од Закона о извршном поступку из 2004. године не садржи посебне одре-

¹²⁾ Види одредбе члана 25. Закона о уређењу судова, Службени гласник Р. Србије бр. 116/08; 104/09; 101/10; 31, 78 и 111/11.

дбе, које регулишу поступање у привредним стварима. То значи да се на поступак извршења у привредним стварима, примењују све одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу, а у зависности о ком средству извршења се ради.

2. Садржина предлога за извршење и прилози

Закон о извршењу и обезбеђењу, само у одредби члана 35. у погледу садржине предлога за извршење, у ставу 2. тог члана, прописујући додатне податке, користи израз “привредне ствари”, када је у питању извршни дужник који је правно лице, предузетник или физичко лице које обавља делатност ради стицања добити и има отворен рачун у складу са прописима о платном промету. У овом случају, осим обавезних података, назива и имена странака, адресе, при чему адреса извршног дужника мора бити она која је регистрована у АПР или другом јавном регистру, морају се навести и подаци о матичном броју странака, ПИБ, а за страна лица одговарајући идентификациони број, као и број рачуна који странке имају код пословне банке са називом банака. Обавезан прилог је извршна исправа у оригиналу или овереној фотокопији или препису са потврdom правноснажности, односно веродостојна исправа, такође у оригиналу или овереној фотокопији. Од тренутка када почну са радом извршитељ, обавезни, саставни део предлога, биће и назнака да ли извршни поверилац предлаже да се извршење спроведе од стране суда или од стране извршитеља. У погледу додатних података (матични број, ПИБ, број рачуна код банке и назив банке), извршни поверилац може предлог за извршење предати и без назначења ових података, али уз доказ да је наведене податке безуспешно затражио од извршног дужника. У том случају предлог ће бити уредан иако се ради о привредној ствари, те ће суд или извршитељ у зависности ко спроводи извршење, да ове податке затражи од организације за принудну наплату.¹³⁾

Одсуство било ког од горе наведених додатних података, када су у питању привредне ствари, без доказа да их је извршни поверилац безуспешно тражио од извршног дужника,

¹³⁾ Види одредбу члана 184. ст. 2. и 3. Закона о извршењу и обезбеђењу.

чини предлог за извршење неуредним, те ће га надлежни привредни суд поступајући по таквом предлогу вратити подносиоцу на уређење, а у ситуацији уколико је заступан од стране пуномоћника - адвоката, јавног правобраниоца или пуномоћника из члана 85. став 2. Закона о парничном поступку (“Службени гласник Републике Србије”, бр. 72/11), предлог ће одмах одбацити, примењујући одредбе члана 101. став 1. у вези става 5. Закона о парничном поступку у вези са чланом 10. Закона о извршењу и обезбеђењу.

3. Достављање, добијање изјаве о имовини извршног дужника

Иако Закон о извршењу и обезбеђењу, као што је то већ наглашено, не садржи посебне одредбе о поступању у привредним стварима, у закону постоји низ одредби, које су по својој садржини такве да ће њихова примена бити неопходна у извршењима која се тичу привредних ствари.

Достављање извршном дужнику, који је правно лице или предузетник (ова лица се углавном појављују у привредним стварима), врши се на адресу седишта које је уписано у АПР. Ако достављање на овој адреси, није било могуће, у року од пет радних дана од дана упућивања писмена примаоцу, достава се врши истицањем на огласној табли надлежног суда и достављање се сматра извршеним, по протеку пет радних дана од дана истицања на огласној табли суда. Изузетак је достављање решења о извршењу на основу веродостојне исправе, јер је обавеза суда, да се након безуспешне прве доставе, а на начин како је то описано, покуша поновна достава, након 15 дана од истека рока од пет дана, који је протекао од прве безуспешне доставе.

Имајући наведено у виду, можемо констатовати да се претпоставка тачности података уписаных у АПР, доследно поштује у извршном поступку, а да последице непријављивања промене података у погледу адресе седишта, АПР-у, падају на терет извршног дужника.

У поступку за добијање изјаве о имовини извршног дужника, када је у питању извршни дужник - привредно дру-

штво, изјаву даје заступник привредног друштва¹⁴⁾ и према том лицу, се могу примењивати све радње, укључујући и новчано кажњавање, као и изрицање казне затвора.¹⁵⁾

Значајно је указати да је успостављен јединствени регистар правних субјеката уписаных у књигу извршних дужника за територију Републике Србије, који се води у електронском облику и доступан је путем интернета. На овај начин је омогућено да привредни субјекти, пре него што закључе одређени уговор или уђу у било какав пословни однос, са другим привредним субјектом, провере да ли је друга страна, са којом намеравају да ступе у уговорни, односно, пословни однос, можда већ уписана у регистар извршних дужника, што значи да своје обавезе а које су утврђене правноснажним судским одлукама не извршава уредно.

4. Извршење на основу веродостојне исправе

У Закону о извршењу и обезбеђењу, изостављен је та-ковани скраћени извршни поступак, који је био прописан посебним одредбама Закона о извршном поступку из 2004. године, а који се спроводио на основу поједињих веродостојних исправа. Скраћени извршни поступак, који је углавном био резервисан за привредне субјекте, сада је на одређен начин инкорпориран у поступак за извршење на основу веродостојне исправе.

Када је реч о привредним стварима, код овог поступка, треба издвојити неколико новина које прописује Закон о извршењу и обезбеђењу. Пре свега то је могућност да се извршење одреди и на основу веродостојне исправе страног лица, при чему је Закон предвидео, да су то меница, чек и фактура страног лица. У погледу осталих веродостојних исправа наведена могућност није предвиђена, а круг веродостојних исправа је остао готово идентичан оном, који је био предвиђен и ранијим законима који су уређивали извршни поступак.

14) Види одредбе чл. 31. и 32. Закона о привредним друштвима, Службени гласник Р. Србије бр. 36/11 и 99/2011, као и члана 77. Закона о парничном поступку, Службени гласник Р. Србије бр. 72/11.

15) Види одредбе члана 56. став 1. чл. 59. и 60. Закона о извршењу и обезбеђењу.

Новина су привремена или окончана ситуација, у вези са извршеним грађевинским радовима, што је од значаја за привредне ствари, у којима ће се углавном и појављивати као основ за извршење. Оно што је посебно значајно јесте, да као прилог, фактуру мора пратити отпремница или други писмени доказ да је извршили дужник обавештен о насталој обавези. Треба нагласити да одсуство овог прилога уз фактуру, чини неуредним предлог за извршење на основу веродостојне исправе – фактуре. Као доказ да је извршили дужник обавештен о насталој обавези, доволно је писмено, сачињено од стране извршног повериоца, којим (по својој садржини) обавештава извршног дужника о насталој обавези, али са доказом – повратницом о уручењу тог писмена извршном дужнику.

Када смо навели да је некадашњи скраћени извршни поступак на одређен начин инкорпорисан у поступак за извршење на основу веродостојне исправе у актуелном Закону о извршењу и обезбеђењу, имали смо у виду, пре свега, разлоге прописане за приговор у овом поступку и доказе које извршни дужник мора поднети у вези са изнетим разлозима у приговору.

Извршни дужник је сада лишен лагодне позиције у којој је раније био и када је било доволно да благовременим и дозвољеним приговором који је образложен, наведе само једну реченицу којом оспорава потраживање извршног повериоца, на пример, да није био у пословном односу са извршним повериоцем. Сада је то недовољно, да би приговор произвео последицу да се о истом расправља у парничном поступку. Наме, извршни дужник мора у приговору истаћи таксативно предвиђене разлоге и за наводе из приговора доставити таксативно предвиђене писмене исправе.¹⁶⁾ У супротном, ако то не учини, судија појединац надлежног суда ће приговор одбити, с тим што извршни дужник против ове одлуке има право приговора већу од троје судија истог суда. Али не само наведено, него уколико из приложених доказа, не произлази вероватност основаности навода из приговора извршног дужника, судија појединац ће такође одбити приговор. Имајући

¹⁶⁾ Види одредбe чл. 46, 47. и 48. Закона о извршењу и обезбеђењу.

ова законска решења у виду, можемо закључити да је извршном суду дато у надлежност, да у поступку по приговору извршног дужника, мериторно одлучи о основаности новчаног потраживања извршног повериоца које се заснива на веродостојној исправи.

Уколико из доказа приложених уз приговор извршног дужника, судија појединац, надлежног суда нађе да је извршни дужник учинио вероватним наводе из приговора, ставиће ван снаге део решења о извршењу у коме је одређено извршење и поступак ће се наставити у парници као поводом приговора на платни налог.

Изузетак од свега горе наведеног јесте меница као веродостојна исправа, јер Закон о извршењу и обезбеђењу предвиђа да приговор изјављен против решења о извршењу које је донето на основу ове веродостојне исправе не одлаже извршење. Можемо закључити да је меница по снази, а којом се доказује основаност новчаног потраживања извршног повериоца у овом случају, изједначена са извршном исправом.

5. Извршење на новчаним средствима на рачуну извршног дужника

Најчешће се извршење ради остварења новчаног потраживања, у привредним стварима, спроводи на рачуну извршног дужника. Реч је свакако о најефикаснијем средству извршења, под условом да на својим рачунима извршни дужник поседује новчана средства. Начин спровођења извршења је познат и у основи једноставан, те га нећемо ближе објашњавати у овом реферату.¹⁷⁾

Новина коју предвиђа Закон о извршењу, у овом случају јесте да предлог за извршење, осим оних додатних података на које смо већ указали у овом реферату, када смо говорили о предлогу за извршење у привредним стварима, мора садржати и друге додатне податке. То су: врста камате, висина камате и начин обрачуна за период за који се камата обрачунава, а уколико је извршни дужник Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, такође се

¹⁷⁾ Види одредбе члана 185. Закона о извршењу и обезбеђењу.

у предлогу за извршење мора назначити корисник буџетских средстава, због чијег је рада настало потраживање. (На пример, Република Србија – Министарство правде, Основни суд у ...)

Када је у питању камата (врста те камате) као додатни садржај предлога за извршење које се спроводи на рачуну извршног дужника, треба назначити, да ли је у питању на пример, камата у складу са Законом о висини стопе затезне камате (потраживање у динарима) или домицилна камата или камата коју прописује Централна европска банка на еуро (потраживање девизног порекла). Осим наведеног извршни поверилац треба да приложи свој обрачун камате у погледу висине, те начина, тј. да се из овог прилога може утврдити да ли је на пример у питању комфорни метод или прост каматни рачун. Чини нам се да је уношење ових података, у погледу камате, у Закон о извршењу и обезбеђењу, било непотребно и сувишино, с обзиром да извршење када је у питању рачун извршног дужника, спроводи организација за принудну наплату, која као стручна организација располаже са свим наведеним подацима. Новина када је у питању извршење на рачуну извршног дужника јесте и обавеза извештавања, коју има организација за принудну наплату и она се састоји у томе да ОПН има дужност да свакодневно извештава суд односно извршитеља о спроведеним извршењима. Такође, ова организација је дужна да обавести суд ако у року од 15 дана од дана пријема решења односно закључка извршитеља није спроведено извршење. У овом случају, суд након пријема извештаја ОПН, да извршење није спроведено, позива извршног повериоца да се у року од пет радних дана изјасни о даљем току поступка, и одређује му рок у коме се мора изјаснити. Последица неизјашњавања извршног повериоца у року који му одреди суд јесте да се поступак извршења обуставља.

О исправности наведеног законског решења, можемо полемисати, у ситуацији, када је по предлогу извршног повериоца донето решење о извршењу које садржи виште средстава извршења, односно у ситуацији када је извршни поверилац предложио спровођење извршења на целокупној имовини извршног дужника. Чини нам се, да је у тој ситуацији суд, однос-

но извршитељ и после извештаја ОПН, дужан да настави извршење по службеној дужности против извршног дужника било назначеним средствима извршења, било на некој другој имовини извршног дужника.

Када је у питању месна надлежност, код извршења на рачуну извршног дужника код банке, надлежан је суд, на чијем подручју извршни дужник има седиште, што значи да се месна надлежност у овом случају више не заснива, по седишту банке или организационог дела банке извршног дужника.

6. Извршење на акцијама и уделима у привредном друштву

Остварење новчаног потраживања које се заснива на извршној или веродостојној исправи у извршном поступку, подразумева процедуру која претходи самом чину намирења лица које је као извршни поверилац иницирало поступак пред надлежним судом. Када се као извршни дужници појављују правна лица у пракси се као најчешће средство извршења појављује пренос новчаних средстава која се воде на рачуну код банке, о чему је горе било речи. Уколико је реч о привредном друштву које послује без потешкоћа (не показује знакове неспособности за плаћање својих обавеза), што подразумева да поседује новчана средства на свом рачуну код банке, извршење се спроводи ефикасно.

Блокада рачуна правног лица, најчешће привредног друштва у ситуацији када се оно појављује као извршни дужник, односно немогућност остварења новчаног потраживања према физичком лицу на покретним стварима, заради или непокретности, приморава извршног повериоца да изнађе други начин на који би остварио своје новчано потраживање. Када су у питању извршења која су карактеристична за привредне ствари, онда ту свакако морамо сврстати и извршења на акцијама и уделима у привредном друштву. У последње време, ово средство извршења се све чешће предлаже од стране извршних поверилаца и то нарочито у друштву са ограниченом одговорношћу, које код нас представља најчешће заступљену правну форму. Закон о извршењу и обезбеђењу, ова

средства извршења регулише на начин веома сличан оном који је био предвиђен ранијим Законом о извршном поступку из 2004. године.

Док је поменути Закон из 2004. године предвиђао само извршење на уделу у друштву са ограниченој одговорношћу, сада предвиђа извршење и на уделима у ортачком и командитном друштву. Извршне радње су исте као код извршења на акцијама, с тим што се упис заложног права врши у АПР – Регистар заложних права на покретним стварима и правима која се уписују у регистар.

Иако раније, закони који су регулисали извршни поступак,¹⁸⁾ нису таксативно предвиђали извршење на акцијама и уделима, ипак је било могуће спровести извршење на акцијама и уделима јер је и у ранијим законима као и Закону о извршном поступку из 2004. године, те актуелном Закону о извршењу и обезбеђењу, било предвиђено као средство извршења, уновчење других имовинских права дужника.

Приватизација која је у Републици Србији готово окончана, учинила је такође да се извршење на акцијама и уделима појављује чешће као средство извршења. Ово је логична последица, јер је велики број друштвених предузећа у поступку приватизације за титуларе својине на капиталу, до тада друштвеном, добило физичка лица или правна лица најчешће привредна друштва са приватним капиталом. Због наведеног, као и због чињенице да је у нашој држави у последњих двадесетак година основан велики број предузећа односно привредних друштава, законодавац је у поменута два закона унео и посебне одредбе које регулишу извршење на акцијама и уделима.

Месна надлежност за дозволу и спровођење извршења на акцијама и уделима заснива се према суду на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште или боравиште, односно седиште.

У предлогу за извршење на акцијама или уделима извршни поверилац мора да назначи: име, односно назив извршења

¹⁸⁾ "Службени лист СФРЈ", бр. 20/1978; "Службени лист СРЈ", број 28/2000.

вршног повериоца и извршног дужника, те адресу односно седиште, извршну или веродостојну исправу, обавезу извршног дужника, средство и предмет извршења, а када је реч о поступку који се спроводи у привредним стварима потребно је навести и додатне податке. То су матични број извршног дужника, ПИБ број извршног дужника и број рачуна извршног дужника. Уз предлог је неопходно доставити извршну исправу у изворнику или овереној копији са потврдом правноснажности. Када се предлаже извршење на основу веродостојне исправе иста мора бити приложена у изворнику или овереној копији. Додатно, уколико је у могућности да то учини, извршни поверилац ће уз предлог приложити и доказ да је извршни дужник законити ималац акција односно да је власник удела, на којима је предложио извршење. Када су у питању акције то ће бити потврда – извештај Централног регистра хартија од вредности, да су акције уписане на рачуну извршног дужника код централног регистра. Када је у питању удео, то ће бити извод из Агенције за привредне регистре који потврђује да је извршни дужник власник удела на којем је предложено извршење. Осим наведеног у самом предлогу за извршење пожељно је, али није неопходно, што ближе идентификовати акције (број акција, емитент, ЦСИ код, ИСИН број) или удела (назив привредног друштва, висина удела).

Уколико извршни поверилац није у могућности да прибави горе наведене доказе о својини на акцијама или уделу, односно податке, предлог за извршење био би уредан и без наведених прилога или података, јер може предложити извршење на целокупној имовини извршног дужника и само назначити да извршни дужник поседује акције или удео. Суд или извршитељ ће на бази оваквог предлога затражити од Централног регистра за хартије од вредности односно Агенције за привредне регистре податке за извршног дужника пре спровођења извршења.

Извршне радње које прописује Закон о извршењу и обезбеђењу су идентичне како за извршење на акцијама тако и за извршење на уделима у д.о.о. То су: упис и стицање заложног права, пленидба, процена и продаја те намирење извршног повериоца. У спровођењу поменутих извршних радњи по-

стоје разлике у зависности да ли је реч о извршењу на акцијама или уделима.

Акције - Решење о извршењу на акцијама суд доставља странкама и Централном регистру хартија од вредности. Кључни моменат јесте достава решења о извршењу Централном регистру хартија од вредности. Ово стога што уписом решења о извршењу или закључка о спровођењу извршења на акцијама у Централни регистар хартија од вредности се врши пленидба акција које су предмет извршења, истовремено од тог момента извршни дужник не може располагати заплењеним акцијама, а извршни поверилац стиче заложно право на заплењеним акцијама.

Предмет извршења могу бити обичне и преференцијалне акције. Важно је указати да је потребно ефикасно поступање суда или извршитеља, у погледу доставе решења о извршењу односно закључка о спровођењу извршења, Централном регистру хартија од вредности. Ово је значајно због брзине уписа заложног права и значаја стицања заложног права.

Одмах након дозволе извршења и доставе решења о извршењу странкама и Централном регистру хартија од вредности, суд, односно извршитељ ће приступити процени (утврђивању вредности) акција и то без посебног предлога странке. Вредност акција суд утврђује закључком с обзиром да се примењују правила која важе за процену покретних ствари. Уколико је реч о акцијама које се котирају на берзи, њихова вредност се утврђује као просечна цена акција на берзи у последњих 30 дана, а на основу берзанског извештаја. То значи да берза извештај доставља имајући у виду последњих 30 дана пре захтева суда или извршитеља за доставу тог извештаја. Уколико је реч о акцијама акционарског друштва које се не котирају на берзи, суд или извршитељ може да ангажује стручно лице ради процене вредности таквих акција. Акције које су предмет берзанске трговине уновчавају се (продају) на берзи. Продаја се врши преко овлашћеног учесника тржишта хартијама од вредности којег одреди извршни поверилац или извршитељ.

Акције које нису предмет трговине на организованом тржишту (берзанско или ванберзанско) могу се уновчiti односно прdatи и ван овог тржишта, у складу са Законом о тржишту капитала.

Намирење извршног повериоца врши се у складу са одредбом члана 100. Закона о извршењу и обезбеђењу (када се врши намирење једног извршног повериоца), односно члана 101. када се намирује више извршних поверилаца. То даље значи да се у трошкове извршног поступка који се првенствено намирују, урачунају и трошкови (провизија) овлашћеног учесника тржишта хартијама од вредности као и други трошкови неопходни у поступку уновчења – продаје акција. Потом се намирује потраживање извршног повериоца. У складу са чланом 20. став 8. Закона о извршењу и обезбеђењу извршиће се продаја оноликог броја акција од броја који је предложио извршни поверилац или који је одређен закључком извршитеља, који је потребан за намирење потраживања извршног повериоца и трошкова поступка. Број акција који преостане након продаје и намирења извршног повериоца враћа се извршном дужнику, а заложно право се на њима брише.

Предмет продаје може бити сувласнички удео извршног дужника на акцији уколико је реч о акцији са више власника.¹⁹⁾ У том случају у поступку принудне продаје треба водити рачуна о праву прече куповине других сувласника на акцији.

Удели - Решење о извршењу на уделу доставља се странкама и Агенцији за привредне регистре у којој је уписано привредно друштво. Поступак пленидбе и последице спроведене пленидбе исте су као у случају када су предмет извршења односно продаје акције, с тим што се упис заложног права врши у регистар Агенције за привредне регистре. Последица конституисања заложног права (а то је упис заложног права у регистар) јесте да извршни дужник не може располагати уделом чиме се у потпуности обезбеђује потраживање извршног повериоца.

¹⁹⁾ Види одредбе члана 256. Закона о привредним друштвима, „Службени гласник РС”, бр. 36/2011.

Процена вредности удела врши се у складу са одредбом члана 92. Закона о извршењу и обезбеђењу, а која се примењује у поступку извршења ради наплате новчаних потраживања на покретним стварима. То значи да ће судски извршитељ или извршитељ у зависности ко спроводи извршење и извршити процену удела. Чини нам се да због специфичности и сложености процене удела у привредном друштву, ипак треба у овом случају затражити писмену информацију од одговарајуће организације или физичког лица, које се бави проценом вредности капитала привредних друштава.

Начин продаје одређује суд закључком водећи рачуна да се постигне што боља цена. Саму продају обавља извршитељ, односно судски извршитељ у складу са одредбама чл. 95, 96. и 97. Закона о извршењу и обезбеђењу, које се примењују у поступку продаје покретних ствари ради наплате новчаних потраживања.

Предмет продаје тј. извршења може бити и сувласнички део извршног дужника на уделу у д.о.о. и остварује у складу са чланом 120. Закона о извршењу и обезбеђењу.²⁰⁾

У погледу намирења важе иста правила као и у поступку намирења која се примењују у извршењу на покретним стварима.

Можемо уочити да се у поступку извршења и на акцијама и на уделима сходно примењују одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу које важе у поступку извршења на покретним стварима. Због правне природе акција које спадају у хартије од вредности, упис заложног права врши Централни регистар хартија од вредности, а на уделима упис заложног права врши Агенција за привредне регистре. Из истих разлога уновчење – продаја акција врши се у складу са одредбама Закона о тржишту капитала који регулише трговину акцијама, док се продаја удела врши на идентичан начин као продаја покретних ствари. Правила намирења извршног повериоца су идентична и у поступку продаје акција и у поступку продаје удела.

²⁰⁾ Види одредбе члана 153. Закона о привредним друштвима “Службени гласник РС”, бр. 36/2011.

Када је у питању извршење на уделу у ортачком друштву и командитном друштву, због специфичности организовања тих форми привредних друштава, овде нисмо посебно указивали на могуће специфичне ситуације које се могу појавити код продаје ових удела, јер то заслужује посебан реферат.

Последице продаје акција и удела у извршном поступку - У претходном делу реферата дат је приказ поступка који се спроводи пред судом или извршитељем ради намирења новчаног потраживања продајом акција или удела. Намирењем извршног повериоца из новчаног износа који је купац акција или удела уплатио на име цене окончава се спорни однос између извршног повериоца и извршног дужника. На другој страни успоставља се један нови правни однос, имајући у виду да један део капитала (некада можда и цео капитал) привредног друштва мења власника, тј. прелази из својине извршног дужника у својину купца, и то као резултат принудне продаје у извршном поступку.

Какве су последице промене власника акција или удела, када је у питању друштво са ограниченом одговорношћу, које нам је најинтересантније, због заступљености ове правне форме?

По само привредне друштво, а у питању је друштво капитала, нема последица у смислу очувања вредности основног капитала. Тада капитал остаје исти, он се не смањује нити повећава. Статус друштва је исти као и пре продаје акција или удела.

Чињеница да је једно (ново) лице стекло акције акционарског друштва или удела у д.о.о. и тиме постало акционар односно члан д.о.о. може проузроковати последице које се могу директно одразити на управљање друштвом. Последице зависе од тога колико је акција или колики је удео стекао нови акционар односно члан друштва. Већи број акција или већи удео даје и већа права акционару односно члану друштва у одлучивању у органима друштва (пре свега скupštini), а тиме и у управљању друштвом. Осим права, стицање акција или удела у д.о.о доноси новом акционару, односно члану и одређене обавезе тј. дужности према друштву. Одговоран вла-

сник капитала једног привредног друштва ће првенствено поштовати дужности, те ћемо навести у чemu се оне састоје.

Уколико је нови акционар, односно члан стекао број акција односно удео (по висини) који га чини контролним акционаром или контролним чланом д.о.о.²¹⁾ осим права имаће и посебне дужности према друштву. Дужности су таксативно предвиђене одредбама Закона о привредним друштвима и регулисане су чл. 61. до 39. тог закона. То су дужности: пажње, пријављивања послова и радњи у којима постоји лични интерес, избегавања сукоба интереса, чувања пословне тајне.

Анализирајући могуће последице продаје акција у извршном поступку, имамо у виду ситуацију у којој су предмет продаје биле обичне акције акционарског друштва које има више акционара.

Уколико је нови акционар или члан стекао акције или удео који представљају најмање 5% основног капитала друштва моћи ће подносити деривативну тужбу против лица која имају дужност према друштву, ради накнаде штете под условима прописаним чланом 79. Закона о привредним друштвима.²²⁾

Сваки члан или акционар има право да буде информисан о пословању и финансијском стању друштва, као и да има приступ информацијама и документима који се у складу са одредбама Закона о привредним друштвима, оснивачким актом или статутом морају учинити доступним тим лицима. У случају да надлежни орган друштва пропусти да члану или акционару омогући остварење наведеног права он ће исто моћи да оствари у ванпарничном поступку пред надлежним привредним судом.²³⁾

21) Види одредбе члана 62. Закона о привредним друштвима “Службени гласник РС”, бр. 36/2011.

22) Види одредбе члана 79. Закона о привредним друштвима “Службени гласник РС”, бр. 36/2011.

23) Види одредбе члана 81. Закона о привредним друштвима “Службени гласник РС”, бр. 36/2011.

7. Утицај ликвидације привредног друштва на поступак извршења

Указаћемо на још једну новину, која је значајна, када су у питању извршења у привредним стварима. Она се односи на ликвидацију привредног друштва, која се спроводи у складу са Законом о привредним друштвима и директно је повезана са правом извршног повериоца да оствари своје потраживање у извршном поступку према привредном друштву у ликвидацији. За разлику од раније, сада покретање ликвидације не спречава одређивање и спровођење извршења, што је изричito регулисано одредбом члана 327. став 1. Закона о привредним друштвима, а и Закон о парничном поступку,²⁴⁾ који се сходно примењује у извршном поступку више не предвиђа, да ликвидација има за правну последицу прекид поступка.

III Уместо закључка

У овом реферату, нисмо увек посебно наглашавали поступање извршитеља, али се подразумева, да када извршитељ спроводи извршење било којим средством извршења или на неком предмету извршења, то чини спроводећи исте оне извршне радње које спроводи и суд. Подразумева се да је реч о врстама извршења, за чије спровођење је Закон о извршењу и обезбеђењу успоставио надлежност и суда и извршитеља.

Иако Закон о извршењу и обезбеђењу, не садржи посебне одредбе, које би посебно, на свеобухватан начин регулисале извршење у привредним стварима, ипак је законодавац у појединим одредбама, прописујући додатну садржину у погледу предлога за извршење, начина доставе правним лицима и предузетницима, те посебно начин спровођења извршења на акцијама и уделима, тиме истакао, како посебне карактеристике, тако и посебан значај извршења у привредним стварима. Може се уочити да је Закон о извршењу и обезбеђењу, када је у питању спровођење извршења уопште, али и спровођење извршења у привредним стварима, тај поступак на-

²⁴⁾ Види одредбе члана 222. Закона о парничном поступку, “Службени гласник Републике Србије”, бр. 72/11.

тојао учинити што ефикаснијим. Из наведеног разлога у неким законским решењима, која се тичу спровођења извршења, изостале су одредбе, које би могле успорити поступак и ту мислимо, пре свега на могућност одлагања извршења, као и могућност изјављивања правног лека у фази предузимања појединих извршних радњи. Може се закључити да је потреба за ефикасношћу поступка, пре свега у фази спровођења извршења, превагнула у односу на потребу за заштиту одређених права странака.

Др Владимир КОЗАР*

КОМЕНТАР СУДСКЕ ПРАКСЕ ПО ЗАКОНУ О СТЕЧАЈУ

Разлучни повериоци и врсте разлучних права (чл. 49. и 80. став 2)

*Разлика између хијотекарног дужника и дужника
из основног правног посла и пријава разлучног права*

Да ли поверилац који има само уписано право залоџе или хијотеке на имовини или делу имовине стечајног дужника, као средство обезбеђења својог претраживања према трећем лицу (најчешће кадишалом повезаном са стечајним дужником) мора да **пријави** своје претраживање у стечају својог заложног, хијотекарног дужника?

Поверилац који има право приоритетног намирења на делу имовине стечајног дужника, а исто није уписано као обезбеђење потраживања према самом стечајном дужнику, већ потраживање према трећем лицу, *нема обавезу да подноси пр*

* Др Владимир Козар, доцент на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду.

ијаву иоштраживања у стечају свог заложног дужника, јер он и нема новчано потраживање према њему. Такав поверилац има права да се наплати из дела имовине стечајног дужника и то приоритетно као заложни односно хипотекарни поверилац. Та су права стварно-правног карактера. Како овакав поверилац *нема обавезу пријављивања* то не могу наступити ни последице пропуштања доношења пријаве односно подношења благовремене пријаве.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска тракса приједних судова - Билтен бр. 4/2011)

КОМЕНТАР: Наведени став у супротности је са одредбом из члана 111. став 1. тачка 6. Закона о стечају у коме је прописано: "Повериоци подносе пријаве потраживања писмено стечајном суду. У пријави се нарочито мора назначити: "ствар на којој је поверилац стекао разлучно право уколико се ради о обезбеђеном потраживању и износ његовог потраживања који није обезбеђен, ако његово потраживање није у целини обезбеђено." Такође, одредбом члана 80. став 2. Закона о стечају прописано је: "Отварањем стечајног поступка разлучно право се остварује искључиво у стечајном истишку, осим у случају доношења одлуке о укидању забране извршења и намирења у складу са овим законом." На исти закључак указује и одредба из члана 90. Закона о стечају, која као услов за наставак прекинутог парничног поступка у којем је стечајни дужник тужени, захтева да је тужилац као стечајни или разлучни поверилац поднео благовремену и уредну *пријаву иоштраживања*; да је на испитном рочишту стечајни управник оспорио пријаву потраживања; да је тужилац као стечајни или разлучни поверилац закључком стечајног судије утврђен на наставак прекинутог парничног поступка ради утврђивања оспореног потраживања; и на крају да је тужилац као стечајни или разлучни поверилац предложио наставак прекинутог поступка у року од осам дана од дана пријема закључка стечајног судије о упуту на наставак прекинутог парничног поступка.

Када се цитиране одредбе повезано тумаче следи закључак да разлучни поверилац своје право остварује *искључиво* у

стечајном постујку, и то подношењем пријаве потраживања у којој је назначена "ствар на којој је поверилац стекао разлучно право..." Закон за пријаву прописује *преклузивни рок* из члана 111. став 4. Закона о стечају, од 120 дана од дана објављивања огласа у "Службеном гласнику Републике Србије", а све пријаве поднете по истеку рока од 120 дана биће одбачене као неблаговремене. При томе, закон не прави разлику између разлучних и обичних – стечајних поверилаца, а међу разлучним повериоцима не разликује оне који су истовремено и повериоци обезбеђеног потраживања према стечајном дужнику, од оних који према стечајном дужнику немају потраживање које је обезбеђено хипотеком или залогом, већ је њихов дужник из основног правног посла неко треће лице, које није у стечају.

С друге стране, може се закључити да описана спорна правна ситуација *уопште није регулисана* Законом о стечају. Наиме, закон увек полази од претпоставке да су дужник из основног правног посла и хипотекарни дужник једно *исто* лице и томе прилагођавају читав механизам наплате потраживања у стечају. То значи да отварање стечаја над хипотекарним дужником уопште не би смело да утиче на постојање и пуноважност хипотеке на имовини, нити би могло да доведе до брисања хипотеке, све док постоји обезбеђено потраживање према дужнику из основног правног посла, који није у стечају. У том смислу, одредба из члана 111. став 1. тачка 6. Закона о стечају, о обавези подношења пријаве разлучног права, могла би се протумачити и тако да се иста односи само на хипотекарне повериоце, који су истовремено и обични – стечајни повериоци стечајног дужника, који је, dakле, и њихов дужник из основног правног посла. Јер, тачно је да према члану 111. став 1. тачка 6. "Повериоци подносе пријаве потраживања писмено стечајном суду", а "у пријави се нарочито мора назначити: "ствар на којој је поверилац стекао разлучно право...", али закон у наставку обавезу назначавања ствари која је предмет разлучног права у пријави, прописује само "уколико се ради о обезбеђеном потраживању" dakле ако је хипотеком на ствари која је предмет разлучног права, *обезбеђено постуђивање*. А појам "обезбеђено потраживање" посматра се, са

аспекта Закона о стечају, увек у односу на стечајног дужника који је истовремено дужник тог потраживања из основног правног посла, а не у односу на неко треће лице над којим није отворен и против кога се не води стечајни поступак. У прилог таквом тумачењу говори и даљи текст члана 111. став 1. тачка 6. – јер закон предвиђа могућност да поверилац у пријави назначи "...и износ његовог потраживања који није обезбеђен, ако његово потраживање није у целини обезбеђено." То доказује да је законодавац, прописујући обавезу подношења пријаве разлучног права и њену садржину, имао у виду *потраживање време стечајном дужнику*, које може бити у целини или делимично обезбеђено, а не и ситуацију када разлучни поверилац (хипотекарни или заложни поверилац) има потраживање из основног правног посла према неком трећем лицу, које је обезбеђено залогом на имовини стечајног дужника. Ако се прихвати изложено тумачење, онда је и наведени правни став судске праксе прихватљив.

Међутим, таква правна празнина не би смела да постоји у процесном праву, а свако тумачење којем се мора прићи ради њеног попуњавања, у себи неминовно крије разне опасности по правну сигурност и правни поредак.

Заложно право на имовини стечајног дужника који није дужник из основног правног посла и стапајус разлучног повериоца

Да ли повериоци који имају само уписану заложну права на имовини стечајног дужника, а да при том иста нису уписане као обезбеђење постраживања време стечајном дужнику, имају стапајус разлучног повериоца?

Појам разлучног повериоца дефинисан је чланом 49. Закона о стечају. Као разлучни поверилац сматра се поверилац који има заложно право, законско право задржавања или право намирења на стварима и правима о којима се воде јавне књиге или регистри и они имају право на првенствено намирење из средстава остварених продајом имовине на којој су стекли то право. Повериоци који имају уписану заложну права на имовини стечајног дужника, а немају новчано потраживање према њему, су заложни хипотекарни повериоци сте-

чајног дужника, али нису истовремено и његови повериоци новчаних потраживања. Према члану 49. став 3. Закона о стечају уписана заложна права престају ако су стечена у последњих 60 дана пре отварања поступка стечаја и о томе стечајни судија доноси решења. Ако нису испуњени наведени услови (ако су права стечена пре више од 60 дана пре отварања стечаја) ови повериоци имају право приоритетног намирења из средстава остварених продајом имовине на којој је уписано то право. Овакви повериоци имају стварна права која нису престала на законом предвиђен начин (ни према Закону о залози на покретним стварима уписаним у регистар, ни према Закону о хипотеци, ни по цитираном члану 49. став 3. Закона о стечају) па се стога моду приоритетно намириши по продаји имовине на којој су имали уписана наведена права у току стечајног поступка.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска практика привредних судова - Билтен бр. 4/2011)

КОМЕНТАР: Остало је отворено питање доспелости новчаних потраживања хипотекарних поверилаца, који нису истовремено и повериоци стечајног дужника из основног правног послра, а тиме и могућности намирења из вредности заложене ствари. Наиме, треће лице – дужник из основног правног послра можда уредно отплаћује рате кредита, па поверилац нема неизмирених недоспелих новчаних обавеза, које су обезбеђене разлучним правом, а доспелост потраживања као правна последица стечаја не односи се на хипотекарног повериоца, јер он није стечајни поверилац. Иако дужник из основног правног послра за сада уредно отплаћује кредит, то не значи да ће га уредно отплаћивати и у будућности, односно по окончању стечајног поступка над хипотекарним дужником.

Разлика између хипотекарног дужника и дужника из основног правног посла

Заснивањем хипотеке на имовини ради обезбеђења потраживања повериоца време прећем лицу, постаје се хипотекарни дужник, али не и солидарни дужник новчане обавезе из

основног посла повериоца и трећег лица, за чије обезбеђење је уписан хипотека.

Из образложења:

Погрешно је становиште првостепеног суда да је банка тужени према наведеном уговору, односно цитираним одредбама истог, постала јемац за обавезу "М" за враћање наведених средстава тужиоцу. Према изричитим одредбама чл. 1. и 2. уговора, банка се обавезала да изврши послове финансијског инжењеринга и да као банка гарант обезбеди гаранције "К" за уложене средства дајући адекватну гаранцију за иста. Чланом 3. истог уговора изричito је предвиђено коју гаранцију странке сматрају "адекватном" тако што је предвиђено да ће се пред судом закључити споразум о заснивању заложног права и то хипотеке првенственог реда намирења у корист "К" као залогопримца хипотекарног повериоца, а на име обезбеђења његовог потраживања према уговарачима "М" и банци у износу од 1.000.000,00 ЕУР и гарантованој добити од 4,75% на годишњем нивоу на пословном објекту банке у власништву банке у Г. бр. 14. Стога уговорна обавеза банке је била да изврши послове финансијског инжењеринга и да у складу са цитираним одредбама да *одговарајућу гаранцију* а то значи закључи споразум о заснивању заложног права, односно *установи заложно право* на својој непокретности у ул. Г. бр. 14 као средство обезбеђења обавезе "М." на враћање уложенih средстава тужиоцу. Према становишту овог суда, банка је своје обавезе, обезбеђења гаранције за тужиоца, а на име враћања уложенih средстава могла испунити на више начина, нпр. закључујући уговор о јемству, у ком случају би она постала јемац, па у складу са одредбама члана 1004. Закона о облигационим односима постала би и јемац платац (с обзиром да се ради о привредном односу) а тиме и солидарни дужник обавезе, могла је такође издати и банкарску гаранцију у ком случају би постала дужник по основу банкарске гаранције, а могла је и успоставити стварно правно средство обезбеђења заснивањем заложног права на својој непокретности. Како су се странке, сходно изнетом, изричito чланом 3. уговора определиле које средство гаранције сматрају адекватним, а то је *установљавање заложног права* на непокретности у вла-

сништувачу банке, то је *појединачно становиште* првостепеног суда да је закључењем наведеног споразума пред судом и усостављањем заложног права банка *постала јемац* а тиме и солидарно одговорна као јемац платилац, јер је усостављањем наведеног заложног права према споразуму закљученим пред судом, *банка постала хипотекарни дужник*, а не јемац и стога се и не може утврдити новчано потраживање из облигационо правног односа према банци, јер је она своју обавезу из уговора извршила усостављањем стварно правног средства обезбеђења, и надаље постала је само хипотекарни дужник ради обезбеђења новчане обавезе трећег лица "М." (које је иначе према увиду у извод из АПР, правно лице активни привредни субјект са значајним уписаним оснивачким капиталом). Стога, основано се у жалби наводи да је погрешио првостепени суд када је банку сматрао јемцем платицем и када је с обзиром на то утврдио новчано потраживање тужиоца према банци која је у ликвидацији.

(Из пресуде Привредног апелационог суда, Пж. 2419/2010 од 25. 3. 2010. године - Судска прракса привредних судова - Билешен бр. 4/2010)

Поверилац поштраживања обезбеђено заложним правом на имовини трећег лица као обичан стечајни поверилац и посебна класа за ћасање о плану реорганизације

Да ли се поверилац чије је поштраживање према стечајном дужнику обезбеђено заложним правом на имовини трећег лица сматра разлучним или обичним стечајним повериоцем?

Чланом 49. Закона о стечају дефинисан је појам *разлучног повериоца*. Према одредбама цитираног члана то су повериоци који имају заложно право, законско право задржавања или право намирења на стварима и правима о којима се воде јавне књиге или регистри и они имају право на првенствено намирење из средстава остварених продајом имовине на којој су стекли то право. Одредбама члана 80. став 2. Закона о стечају предвиђено је да разлучни повериоци своје разлучно право остварују искључиво у стечајном поступку, осим у случају доношења одлуке о укидању забране извршења и

намирења у складу са Законом о стечају. Из цитираних одредаба евидентно је да *тровериоци морају имати новчано тог прашавање време стечајном дужнику* као и права првенственог намирења на средствима оствареним продајом имовине стечајног дужника или њеног дела, да би стекли статус разлучног повериоца у стечају који се спроводи над дужником. Повериоци који имају новчано потраживање према стечајном дужнику, али је исто *обезбеђено заложним правима на имовину трећег лица* нису разлучни повериоци у наведеном стечајном поступку који се спроводи над дужником, јер немају и право првенственог намирења из средстава остварених продајом дела или целе његове имовине. Овакви повериоци су у односу на стечајног дужника стечајни повериоци, јер се средства обезбеђења која имају не односе на његову имовину. Стога ће у стечају свог дужника они пријавити и остварити права као стечајни повериоци. Специфичност њихове позиције је у томе што у случају предлагања и гласања *о ћелану реорганизације, исписи не може бити у истој класи са другим стечајним тровериоцима* који нису ни на који начин обезбеђени заложним правима на имовини трећих лица, јер је управо због извесности њихове наплате реализацијом заложних права на имовини трећег лица, њихова позиција знатно другачија од других стечајних необезбеђених поверилаца, па стога они морају бити *издвојени у посебну класу* управо због специфичног положаја и интереса.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска тракса привредних судова - Билтен бр. 4/2011)

Решење о покретању претходног стечајног поступка члан 60.

Спечајни ћосићућак нај приједним друштвом у ликвидацији

Нај правним лицем њокренути је прећходни стечајни ћо-
сностујак. Пре доношења решења о њокрећивању прећходног ћо-
сностујка правно лице је донело одлуку о ликвидацији, а у Агенцији

за привредне регистре је донето решење да је правно лице у постујку ликвидације после донетог решења о покретању претходног постујка. Како сугестуја у наведеној ситуацији?

Ни Закон о регистрацији привредних субјеката, ни Закон о стечају, не дају конкретан одговор на постављено питање. Закон о регистрацији привредних субјеката не предвиђа могућност брисања тако спроведеног уписа по службеној дужности од стране регистратора, јер је решење донето након донетог решења о покретању стечајног поступка, нити се то може спровести по захтеву неког другог лица. По том закону управни поступак може водити само подносилац регистрационе пријаве, у смислу члана 27. Закона. Донето решење Агенције за привредне регистре о упису ове промене се може побијати само у редовном парничном поступку за утврђење нишавости уписа, у складу са чланом 69. закона. Зато одговор треба тражити у општим одредбама Закона о привредним друштвима о ликвидацији привредног друштва и одредбама Закона о стечају о покретању претходног стечајног поступка. Стечајни поступак се покреће предлогом овлашћених предлагача, уз дужност суда да по поднетом предлогу у року од три дана донесе решење о покретању претходног стечајног поступка. Против овог решења није дозвољена жалба. Решење о покретању претходног стечајног постујка се не региструје код Агенције за привредне регистре, изузев у случају изречених мера обезбеђења, које се достављају одговарајућем регистру ради уписа, нити се врши забележба, услед чега и може доћи до оваквих процесних ситуација. Према Закону о привредним друштвима, ликвидација привредног друштва се покреће на основу одлуке скупштине тог друштва, на који начин је тим законом регулисана вансудска тзв. "добровољна" ликвидација привредног друштва. Стога, нема сметњи за вођење стечајног постујка, јер је стечајни поступак судски поступак, у коме се утвђује постојање или непостојање стечајног разлога, а поступак ликвидације је вансудски, покренут на основу одлуке скупштине самог друштва, након донетог решења о покретању претходног стечајног поступка. Ако се утврди постојање стечајног разлога, онда се аутоматски искључује могућност спровођења ликвидационог поступка, с

ним што привредно друштво, сада као стечајни дужник, може поднети *план реорганизације*, на основу сачињеног почетног ликвидационог биланса.

(*Одговор утврђен на седницама Одељења Привредног апелационог суда од 9. и 10.11.2010. године - Судска тракса привредних судова - Билтен бр. 3/2010*)

КОМЕНТАР: Нови Закон о привредним друштвима ("Службени гласник РС", бр. 36/2011 и 99/2011), који се примењује од 1. фебруара 2012. године, наведено питање у члану 527. став 2. решио је на следећи начин: "Покретање ликвидације нема утицаја на поднети предлог за покрећивање стечаја поднет у складу са законом којим се уређује стечај, а повериоци друштва у ликвидацији могу поднети предлог за покретање стечаја и током трајања ликвидације из разлога прописаних законом којим се уређује стечај. Дакле, новим законом је извршена рецепција изложених ставова досадашње судске практике.

Управљање имовином и правима – чл. 105-110.

Стечај оснивача привредног друштва, оснивачка право и продаја удела

Када стечајни дужник има оснивачки улог у другом предузећу, које користи оснивачка право у случају отварања стечајног поступка над стечајним дужником као оснивачем предузећа у току стечаја и након закључења стечајног поступка над оснивачем, и ко се уписује у регистар као оснивач када стечајни дужник престане да постоји?

Оснивачки улог стечајног дужника у другом привредном друштву представља имовинско право и у случају уновчења имовине стечајног дужника ради намирења стечајних поверилаца предмет продаје морају да буду и имовинска права, односно узози стечајног дужника у другим привредним субјектима, па у таквој ситуацији, након продаје улога стечајног дужника у другом привредном субјекту, кућај тог улога се уписује као оснивач уместо стечајног дужника. До уновчења улога у другом привредном друштву стечајни уп-

равник у име и за рачун стечајног дужника врши оснивачка права у том привредном друштву.

(*Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска тракса привредних судова - Билтен бр. 4/2011*)

КОМЕНТАР: У одговору се погрешно користи реч „улог“, а треба „удео“. Улог је имовина основаног привредног друштва, а удео је право оснивача, које може бити предмет продаје. Члан 47. Закона о привредним друштвима ("Службени гласник РС" бр. 36/2011 и 99/2011) гласи: По основу преузете обавезе лица из члана 46. став 1. овог закона сличу удео у друштву, односно акције друштва. Улози који су уплаћени, односно унети у друштво постају имовина друштва.

Поступак продаје - члан 133.

Обавештавање стечајног дужника о намеравању продаји имовине као редакцијска грешка и оснивачи

Чланом 17. Закона о стечају је прописано да су органи стечајног поступка стечајни судија, стечајни управник, склопотина поверилаца и одбор поверилаца. Чланом 74. став 1. Закона о стечају је прописано да даном отварања стечајног поступка пресетају заскупничка и управљачка права директора, заступника и дуномоћника, као и органа управљања и надзорних органа стечајног дужника и па права прелазе на стечајног управника. Чланом 133. став 1. Закона о стечају је прописано да пре продаје имовине стечајни управник је дужан да стечајном дужнику, стечајном судији, одбору поверилаца, повериоцима који имају обезбеђено поштраживање на имовини која се продаје и свим оним лицима која су исказала интерес за ту имовину, без обзира по ком основу, достави обавештење о намери, плану продаје, начину продаје, роковима продаје и обавештење о процени целиснодоступи из члана 132. став 2. закона. Ко ће за стечајног дужника примити обавештење из члана 133. став 1. Закона о стечају?

У погледу обавезе стечајног управника да стечајном дужнику достави обавештење о намеравању продаји имовине стечајног дужника прописане одредбом члана 133. став 1. Закона о стечају, очигледно се ради о *редакцијској грешци* у изради текста Закона о стечају, будући да је одредбом члана 74. став 1. Закона о стечају прописано да даном отварања стечаја престају заступничка и управљачка права директора, заступника и пуномоћника, као и органа управљања и надзорних органа стечајног дужника и та права прелазе на стечајног управника, а *бесмислено* је да сагласно одредби члана 133. став 1. Закона о стечају стечајни управник *обавештава самог себе* о намеравању продаји имовине стечајног дужника, већ се наведена одредба односи на осниваче стечајног дужника, будући да оснивачи независно од правне форме стечајног дужника могу имати интерес да се продаја изврши на такав начин којим ће се постићи најбоља цена, па самим тим и могућност да се након главне деобе појави вишак новчаних средстава.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска тракса привредних судова - Билтен бр. 4/2011)

КОМЕНТАР: Наведени став о редакцијској грешци је прихватљив. Спорна одредба о обавештавању стечајног дужника о намеравању продаји имовине стечајног дужника, преузета је, некритички, вероватно из правних система у којима постоји *стечај физичког лица*, јер тада има смисла обавештавање стечајног дужника – физичко лице. Што се тиче обавештавања оснивача стечајног дужника и то "независно од правне форме стечајног дужника", који нису изричito наведени у закону, сматрамо да није прихватљиво тумачење о обавезному обавештавању свих оснивача, јер такве норме нема у закону, поготово што у неким правним лицима може бити више хиљада "оснивача", нпр. малих акционара. С друге стране, Закон о стечају у члану 133. став 1. прописује обавезу обавештавања о намери и другим појединостима продаје свих оних лица "која су *исказала интерес* за ту имовину, без обзира по ком основу", што наравно могу бити и оснивачи, као резидуални повериоци. Међутим, да би постојала обавеза стечај-

ног управника да обавести осниваче о продаји, потребно је да они претходно *искажу интерес* за имовину која је предмет продаје, дакле да одређеном активном радњом дају одговарајућу изјаву волje, односно правни посао којом исказују интерес. Тек тада је управник у обавези да обавести осниваче, и то само оне који су *исказали интерес* за имовину која је предмет продаје, дакле не све осниваче, јер не постоји законска претпоставка постојања интереса свих оснивача за имовину, већ је потребна њихова активна правна радња.

Правне последице продаје стечајног дужника као правног лица (члан 136. ст. 1, 3. и 7)

Продаја више стечајних дужника као правних лица као јединствен пакет и деоба стечајне масе

Да ли је могућа продаја више правних лица као јединствен пакет, шако да се сва та правна лица могу купити једино и искључиво као јединствен пакет (10 правних лица), ако постоји сајласност одбора поверилаца сваког правног лица? Ради се о томе да није извршено разграничење имовине и права правних лица у саслабу бивше холдинг компаније и да сва правна лица стечајни дужници функционално и инфраструктурно чине јединствену целину са заједничком инфраструктуром, објектима и инсталационим мрежама, при чему обим права појединачних правних лица у наведеним заједничким објектима, те постојећој инфраструктуре није регулисан и дефинисан. Процена сваког правног лица је извршена појединачно од стране стечајног управника.

Закон о стечају не искључује ниједном од својих одредаба, могућност да се изврши продаја више правних лица у стечају заједно као јединствен пакет, а реалност условљава потребу за таквим поступањем. Закон о стечају предвиђа могућност продаје стечајног дужника као правног лица, па би се правила која важе у том случају могла сходно применити и приликом продаје више правних лица заједно као јединствен пакет. На тај начин би се остварила најбоља заштита поверилаца, а купац би преuzeо целокупну имовину без терета, коју би потом могао да на-

тави да користи сходно одредбама члана 136. ст. 6. и 7. Закона о стечају, па би се и рад односно обављање делатности привредних друштава стечајних дужника који су функционално и инфраструктурно повезани могао наставити. Новац добијен продајом наведених стечајних дужника улази у стечајну масу и стечајни поступци се настављају у односу на исту. У оквиру ове стечајне масе, с обзиром на процентуално учешће имовине појединачних стечајних дужника који су били продати у оквиру заједничке продаје, формирале би се стечајне масе сваког од стечајних дужника из које би се његови повериоци намирили у даљем току стечајног поступка према стечајној маси. Уколико је међу стечајним дужницима споран проценат учешћа свакога од њих у укупној имовини, деоба сваке појединачне стечајне масе повериоцима одређеног стечајног дужника извршила би се по окончању парница између стечајних дужника око права својине и других права, односно учешћа у имовини која је продата у пакету. Продајом виште стечајних дужника као правних лица, као јединствен пакет било би омогућено да се обављање делатности правних лица, по обустави стечајног поступка према њима, несметано настави, без обзира на трајање и исход парница којима би се решило питање процента учешћа сваког од њих у деобној маси.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска практика привредних судова - Билтен бр. 4/2011)

КОМЕНТАР: Уколико је међу стечајним дужницима био споран проценат учешћа у укупној имовини, деоба сваке појединачне стечајне масе повериоцима одређеног стечајног дужника требало би да се изврши по окончању парница између стечајних маса о проценту учешћа у продајној цени, с тим што би тај проценат зависио од права својине и других права, односно учешћа у имовини правних лица – стечајних дужника који су продати у пакету. Сматрамо да после продаје виште стечајних дужника као правних лица "у пакету" једном купцу, односно новом власнику, ранији имовинско-правни спорови између правних лица губе смисао, јер што једно лице изгуби друго ће добити, а купац – њихов нови власник има

исту количину, односно вредност оснивачких права, без обзира на исход спорова.

Посебан поступак у случају дуготрајне неспособности плаћања (чл. 150-155)

*Обавештење и Јокређање
Претходног стечајног постапка - члан 150.*

Достављање решења о Јокређању претходног постапка стечајном дужнику

Објављивање решења о Јокређању претходног стечајног постапка на огласној табли суда, у посебном постапку у случају дуготрајне неспособности за плаћање, не искључује обавезу достављања стечајном дужнику како би му се омогућило да учествује у постапку.

Из образложења:

Решењем од 6. 7. 2010. године првостепени суд Јокрену је претходни стечајни постапак над стечајним дужником и одредио предујам трошка стечајног поступка у износу од 50.000,00 динара. Такође, позвани су повериоци и стечајни дужник да у року од 60 дана од објављивања овог решења на огласној табли суда затраже спровођење стечајног поступка и положе предујам одређен у ставу 2. решења. Наведено решење објављено је на огласној табли суда и достављено је Агенцији за привредне регистре. Како ни поверилац ни стечајни дужник нису у остављеном року платили предујам за вођење стечајног поступка, првостепени суд је донео решење којим је отворио и закључио поступак стечаја над стечајним дужником са образложењем да не постоји правни интерес поверилаца и стечајног дужника за спровођење стечајног поступка. Овакви разлози првостепеног суда за сада се не могу прихватити јер стечајном дужнику није дати могоћност да учествује у постапку. Наиме, према члану 151. став 2. Закона о стечају решење из члана 150. став 4. тог закона објављује се на огласној табли суда и против њега није дозвољена жалба. Према члану 7. став 1. Закона о стечају стечајни поступак се

спроводи по одредбама тог закона, ако самим законом није другачије одређено, а на питања која нису посебно њиме уређена сходно се примењују одредбе којима се уређује парнични поступак. Решење о покретању претходног стечајног поступка је решење које стечајни суд доноси по службеној дужности, на основу обавештења НБС ОПН, доноси се ван рочишта и објављује према одредбама Закона о стечају. Међутим, како се у конкретном случају решава о имовинским правима стечајног дужника, то се стечајном дужнику *мора омогућити да учествује у поступку* и остварује заштиту својих права. Објављивање решења на огласној табли суда *не искључује обавезу* стечајног суда да *решење достави* и стечајном дужнику. Закон о стечају прописује минимум заштите права на расправљање и исти није у супротности са одредбама Закона о парничном поступку, који прописује право на достављање судских одлука по правилима за доставу правним лицима. У наставку поступка првостепени суд ће отклонити неправилности на које му је указано другостепеним решењем и решење о покретању претходног стечајног поступка доставити стечајном дужнику на који начин ће му омогућити да узме учешће у поступку. По истеку рока из члана 151. став 1. Закона о стечају, суд ће ценити испуњеност услова за отварање стечајног поступка и донети нову, на закону засновану одлуку.

(Из решења Привредног апелационог суда, Пвж. 711/2010 од 28.10.2010. године - Судска пракса привредних судова - Билћен бр. 4/2010)

КОМЕНТАР: Поставља се питање какав је смисао посебне одредбе из члана 151. став 2. Закона о стечају којом је предвиђено да се решење о покретању претходног поступка из члана 150. став 4. овог закона *објављује на огласној табли суда* и против њега *није дозвољена жалба*, ако се према ставу прихваћеном у судској пракси, упркос таквом посебном начину достављања, наведено решење мора доставити стечајном дужнику по општим правилима о достављању из Закона о парничном поступку. Јер, сходна примена “одговарајућих одредби закона којим се уређује парнични поступак“ допуштена је само “на питања која нису посебно уређена“ Законом о стечају. А питање достављања решења из члана 150. став 4.

овог закона заинтересованим лицима, посебно је уређено одредбом из члана 150. став 4. Закона о стечају, а која је саставни део Посебног поступка у случају дуготрајне неспособности за плаћање из главе X. Дакле, посебна одредба о достављању садржана је у посебном делу закона, који уређује један посебни стечајни поступак. Тачно је да Закон о стечају не употребљава израз “достављање“ већ “објављивање“ на огласној табли суда. Међутим, објављивање на огласној табли суда јесте посебан начин достављања заинтересованим лицима.

Ако би се даље кренуло логиком из наведеног правног става, тада би се могло поставити и питање зашто није обавезно достављање решења о покретању претходног поступка у коме је одређена и висина предујма, *и свим Јовериоцима* стечајног дужника са необавезним потраживањима, јер је то решење битно и за остваривање њихових имовинских права, која могу бити у потпуности изгубљена, јер је правна последица неуплате предујма у року од 60 дана од објављивања решења, отварање и закључење стечајног поступка и прелазак имовине стечајног дужника у својину Републике Србије.

Изложени став којим се мења законом прописани начин достављања решења, даље је имао за последицу и промену законских рокова за уплату предујма и увођење *двоструких рокова*, затим могућности да дужник бира који је рок за њега повољнији итд, а што нема упориште у процесном закону.

Друго је питање да ли је спорна одредба о достављању, а и остала правила овог посебног поступка у складу са Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода Савета Европе, коју је прихватила и ратификовала наша земља, тачније са чланом 6. ове конвенције којим се гарантује право на *правичну и јавну расправу* током одлучивања о грађанским правима и обавезама. Другим речима, можда је боље применити непосредно ову конвенцију на основу члана 16. став 2. Устава Републике Србије, ако суд сматра да постоји повреда конвенције, него да се тумачењем Закона о стечају мењају његове одредбе.

Рок за уплату предујма - члан 151.

Рок за уплату предујма у посебном постапку у случају дуготрајне неспособности плаћања

Од када тече рок за уплату предујма за стечајног дужника њој решењу које је донето на основу члана 151. Закона о стечају, да ли од дана истицања решења на огласној табли суда или од када је стечајни дужник примио ово решење?

Одредбом члана 151. став 1. Закона о стечају је прописано да стечајни судија решењем о покретању претходног поступка одређује висину предујма трошкова стечајног поступка и рок од 60 дана од дана објављивања решења у коме повериоци или стечајни дужник могу тражити спровођење стечајног поступка и положити предујам. Наведено решење се објављује на огласној табли суда и против њега није дозвољена жалба. Наведено решење мора се доставити стечајном дужнику и омогућити му да се упозна са покретањем претходног поступка, као и са висином одмереног предујма и остављеним роком за његову уплату, а наравно и са последицом пропуштања уплате у наведеном року на које му се у том решењу указује. Како је суд дужан да решење о отварању претходног стечајног поступка достави извршном дужнику, то дужник може уплатити предујам трошкова поступка у року од 60 дана од пријема решења или у року од 60 дана од истицања решења на огласну таблу суда, онако како је за њега повољније. Ово значи да ће суд прихватити уплату предујма од стране дужника уколико буде уплаћен у року од 60 дана од пријема решења, без обзира на то да ли је евентуално истекао рок од 60 дана од истицања решења на огласној табли суда.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска тракса привредних судова - Билтеп бр. 4/2011)

КОМЕНТАР: Посебан поступак у случају дуготрајне неспособности за плаћање садржи нарочита правила која имају за циљ елиминацију из правног промета привредних субјеката код којих постоји дуготрајна неспособност плаћања. Уз многе друге специфичности, као што је нпр. да се поступак покреће без предлога овлашћеног предлагача, већ по слу-

жбеној дужности суда, на основу обавештења организације која спроводи поступак принудне наплате о правним лицима која су обуставила сва плаћања у непрекидном трајању од најмање годину дана, законом је прописан и поједностављени начин обавештавања решења о покретању претходног поступка, којим се поред осталог одређује и висина предујма, чијом уплатом повериоци или дужник могу избећи "автоматски стечај", и поступак усмерити као "редовном" стечајном поступку, који нужно не мора довести до престанка стечајног дужника, већ се може окончати његовом продајом као правног лица или реорганизацијом. Наведено решење објављује се на огласној табли суда и против њега није дозвољена жалба (члан 151. став 2). Рок за уплату предујма је изузетно дугачак и износи 60 дана, а према изричitoј законској одредби рачуна се од дана објављивања решења. Дужина рока за уплату предујма у вези је са начином упознавања заинтересованих лица са садржином решења, које се не доставља стечајном дужнику, а ни повериоцима, већ се објављује на огласној табли суда. Међутим, судска пракса заузела је став да се ово решење *мора доставити стечајном дужнику*, упркос томе што стечајни дужник зна да је испунио законске услове за покретање посебног поступка у случају дуготрајне неспособности плаћања. Штавише, тај посебан стечајни разлог дужнику је добро познат, с обзиром да као привредни субјекат води пословне књиге, а подаци о блокади рачуна привредних субјеката у поступку принудне наплате су јавни. Правним ставом израженим у наведеном одговору иде се и корак даље – сада се стечајном дужнику даје да бира датум од кога се рачуна законски преклuzивни рок од 60 дана за уплату предујма, тј. да поступи "онако како је за њега повољније". Такво тумачење нема упориште у стечајној процедуре, а ни у логици процесног права, тим пре што закон садржи специјална правила која представљају посебан стечајни поступак, а међу којима је и одредба о начину на који се решење о покретању претходног стечајног поступка објављује и дану од кога тече рок за уплату предујма.

Решење о отварању и закључењу стечајног поступка - члан 153.

Рачунање рокова за жалбу прописив решења о отварању и закључењу стечајног поступка

Чланом 153. став 3. Закона о стечају прописано је да прописив решења о отварању и закључењу стечајног поступка жалбу могу изјавити стечајни дужник и повериоци у року од 30 дана од дана објављивања решења на огласној табли суда. Чланом 46. став 1. Закона о стечају прописано је да се прописив решења може изјавити жалба суду вишег степена преко првостепеног суда у року од 8 дана од дана објављивања решења на огласној табли суда, односно од дана достављања решења учесницима у поступку, ако овим Законом није другачије одређено. У ситуацији када је решење о отварању и закључењу стечајног поступка објављено на огласној табли суда, а при том је извршена и достава истог стечајном дужнику, у складу са заувештим ставом огларане Привредног апелационог суда, имајући у виду да се и решење о покрећтању претходног стечајног поступка доставља стечајном дужнику, од којег момената теку рокови за изјављивање жалбе прописив наведеног решења за повериоце, а од којег момената за стечајног дужника? Да ли се за стечајног дужника, као почетак рока за изјављивање жалбе узима дан извршене доставе (односно дан када се сматра да је достава извршена истичањем на огласну таблу у смислу члана 140. став 1. Закона о парничном поступку), или дан истичања на огласну таблу суда у смислу члана 153. став 3. Закона о стечају? Ако је релевантан момент за почетак рока за изјављивање жалбе, дан доставе решења, да ли рок за изјављивање жалбе, који тече од тог дана износи 30 дана од пријема, или 8 дана од дана пријема?

Према члану 153. став 3. Закона о стечају на решење о отварању и закључењу стечајног поступка жалбу могу изјавити стечајни дужник и повериоци у року од 30 дана од дана објављивања решења на огласној табли суда. Према члану 46. истог Закона против решења се може изјавити жалба суду вишег степена у року од 8 дана од објављивања решења на огласној табли суда, односно од дана достављања решења

учесницима у поступку, ако законом није другачије одређено. Имајући у виду наведене одредбе стечајни дужник може изјавити жалбу против решења из члана 153. став 1. Закон о стечају у року од 8 дана од када му је такво решење доспављено, без обзира на чињеницу да ли је истекао рок од 30 дана од објављивања решења на огласној табли суда. Ако би рок из члана 46. став 1. Закона о стечају истекао (према околностима конкретног случаја) пре истека рока из члана 153. став 3. Закона о стечају, тада се жалба може изјавити до истека рока од 30 дана од објављивања решења на огласној табли, јер је то *повољије* за учесника у поступку.

(*Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска прракса привредних судова - Билтеп бр. 4/2011)*

***Немоћућност истека рока за жалбу
ако решење о отварању и закључењу стечајног постапка
није доспављено дужнику***

Како постапи у ситуацији када стечајни дужник доспави жалбу на решење о отварању и закључењу стечајног постапка, по истеку рока од 30 дана од дана истицања на огласној табли, **ако никада није примио решење?** Како ценити благовременост поднете жалбе, ако је очигледно да је стечајни дужник поднео неблаговремену жалбу у смислу члана 153. став 3. Закона о стечају, управо из разлога што му је пропуштањем доспављања ускраћена могућност да користи право жалбе пропишв решења о отварању и закључењу стечајног постапка, у законском року од 30 дана од дана истицања решења на огласној табли суда? Да ли наведену жалбу треба обавати као неблаговремену?

Према члану 153. став 3. Закона о стечају на решење о отварању и закључењу стечајног поступка жалбу могу изјавити стечајни дужник и повериоци у року од 30 дана од дана објављивања решења на огласној табли суда. Према члану 7. став 1. Закона о стечају, стечајни поступак се спроводи по одредбама тог закона ако самим законом није другачије одређено, а на питања која нису посебно њиме одређена сходно

се примењују одредбе којима се уређује *парнични постапак*. Одредбом члана 5. став 1. Закона о парничном поступку прописано је да ће суд свакој страници *пружити могућност да се изјасни о захтевима, предлозима и наводима противне странке*. Решење о отварању и закључењу стечајног поступка је решење које се објављује на огласној табли суда, сходно одредбама Закона о стечају. Међутим, с обзиром на одредбу члана 7. став 1. Закона о стечају као и на чињеницу да се у стечајном поступку решава о статусним и имовинским правима стечајног дужника, то се том лицу *мора омогућити да учествује у постапку* и остварује заштиту својих права. Објављивање решења на начин предвиђен Законом о стечају *не искључује обавезу стечајног суда да решење о отварању и закључењу стечајног поступка достави стечајном дужнику*, у складу са одредбама Закона о парничном поступку о достављању правним лицима. Стога ће се, уколико је услед пропуштања достављања стечајни дужник ускраћен да се изјасни о предузетим процесним радњама у поступку стечаја, жалба стечајног дужника сматрати благовременом и дозвољеном, чак и када је изјављена по протеку рока из члана 153. Закона о стечају.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска пракса привредних судова - Билтен бр. 4/2011)

Реорганизација (чл. 155-173)

Мере за реализацију плана реорганизације - члан 157.

Измирење постраживања преотварањем у капитал (конверзија) и брисање хийтске на некрећносити прећећи лица – хийткарног дужника

Банка је засновала хийтску на некрећнини "A." дужника. "A." дужник преноси власништво на некрећнини на "B" дужника у виду оснивачких права "B." дужника. Нај "A." дужником се отвара стечајни постапак након шест месеци. Сада већ стечајни дужник, "A." подноси план реорганизације преотварањем дугова у оснивачки улог. Банка своје пост

живљање према "А." дужнику пријављује у новчаном износу, тј. као стечајни поверилац, будући да некрећнина на којој је засновано разлучно право није више у имовини стечајног дужника. Ако се изгласа предложени план реорганизације, који се и спроведе 100%, тј. сва потраживања се претворе у оснивачка права - да ли банка губи хипотекарно право на некрећници "Б." дужника?

Претварање дуга у акцијски капитал је одредбом члана 128. став 1. тачка 11. Закона о стечајном поступку било предвиђено као једна од мера за реализацију плана реорганизације. Закон о стечају, у члану 157. став 1. тачка 9. као једну од мера за реализацију плана реорганизације предвиђа претварање потраживања у капитал. Из садржине постављеног питања произлази да је банка као стечајни (необезбеђени) поверилац пријавила потраживање у поступку стечаја над дужником и њено потраживање је измирено у целости (100 %). Уколико су сва потраживања поверилаца, утврђена у поступку стечаја над дужником, измирена тако што је у целости спроведен усвојени план реорганизације који је предвиђао да се сва потраживања претворе у оснивачка права, чиме су се испунили услови за окончање стечајног поступка над дужником обуставом истог, тада се сматра да је на овај начин банка своје потраживање према дужнику (које је било обезбеђено на имовини која је у својини трећег лица) наплатила у целости, па је обавеза престала сходно члану 295. Закона о облигационим односима и испуњени су услови за брисање хипотеке на некретнини трећег лица, сходно одредбама чл. 43 и 44. Закона о хипотеци.

(Одговор утврђен на седницама Одељења Привредног апелационог суда од 9. и 10.11.2010. године - Судска тракса приредних судова - Билћен бр. 3/2010)

КОМЕНТАР: Наведеним ставом се дејство усвојеног плана реорганизације простирује и на хипотекарне дужнике, који нису уговорне стране у плану реорганизације, нити странке у стечајном поступку, односно немају својство стечајног дужника. Наравно, јасно је да ако поверилац конверзијом потраживања у капитал стекне удео у стечајном дужнику или

акције стечајног дужника, не може истовремено задржати и хипотеку, односно право да се намири из вредности хипотековане непокретности у власништву трећег лица. Јер, тада би дошло до неоснованог обогаћења двоструком исплатом дуга у смислу члана 212. Закона о облигационим односима, у коме је прописано “ко је исти дуг платио два пута, па макар једном и по основу извршне исправе, има право тражити враћање по општим правилима о стицању без основа.“ Мада овде двострука исплата дуга не би потицала од истог лица.

Међутим, хипотекарни поверилац који је гласао против плана, на описани начин, *принудно се лишава и средстава обезбеђења* потраживања на некретнини трећег лица - хипотекарног дужника, иако би за тог повериоца можда повољнији начин намирења представљало *одрицање од удела* без накнаде, и наплата свога потраживања реализацијом хипотеке. Реч је о примени института “иступања члана друштва без потраживања накнаде за удео“ из члана 187. Закона о привредним друштвима (“Службени гласник РС”, бр. 36/2011, 99/2011) у коме је прописано да “члан друштва може у свако доба *иступити* из друштва, без навођења разлога за иступање, ако не захтева накнаду за свој удео.“ На тај начин друштво би стекло сопствени удео у смислу члана 157. став 2. тач. 1. и 3. Закона о привредним друштвима, а хипотекарни поверилац би задржао право да се намири из вредности имовине хипотекарног дужника.

Гласање и усвајање - члан 165.

Разлучно право под одложним условом и немогућност гласања о плану реорганизације

Да ли је разлучни поверилац са признатим одложним условом овлашћен да гласа за план реорганизације у посебној класи у коју су разврстани разлучни повериоци?

Иако је питање мало нејасно, претпоставка је да се ради о повериоцу који је закључио неки правни посао са стечајним дужником под одложним условом и који је то своје условно право обезбедио залогом или хипотеком. Према члану 74. ст. 1.

и 2. Закона о облигационим односима, уговор је закључен под одложним условом ако његов настанак зависи од неизвесне чињенице, а ако се услов испуни, уговор делује од тренутка његовог закључења. Странке су везане овим уговором, с тим да дејство уговора зависи од остварења услова. Зато титулар тог права исто може отуђити, а оно се може и обезбедити, у складу са чланом 76. Закона о облигационим односима. Иако дејство уговора закљученог под одложним условом зависи од наступања услова, уговор постоји и условно право тог повериоца је обезбеђено. С обзиром да је своје условно право обезбедио, такав поверилац је пријавио и своје разлучно право, односно у пријави је назначио ствар на којој је стекао разлучно право, према члану 111. став 1. тачка 6. Закона о стечају. Повериоцу, чије је потраживање везано за одложни услов, обезбеђују се одговарајућа средсћива из стечајне масе, с тим да се потраживање везано за одложни услов *заси*, ако одложни услов *не настапи до правоснажности решења о главној деоби* стечајне масе, према члану 87. ст. 1. и 2. Закона о стечају. Стечај се спроводи банкротством или реорганизацијом, и то у поступку који је посебно прописан за банкротство, а посебно за реорганизацију. Како се стечајни поступак обуставља након гласања о плану реорганизације, ако се исти усвоји, а стечај банкротством се закључује по извршеној главној деоби стечајне масе, то је *фаза гласања о плану реорганизације* по својим процесноправним последицама изједначена са фазом гла-
вне деобе у поступку стечаја банкротством. Зато, и поред тога што је потраживање таквог повериоца унето у план реорганизације као условно потраживање, он ће имати *својсћиво повериоца* на рочишту за гласање о плану реорганизације, ако до дана гласања буде искуњен одложни услов, јер дејство уговора зависи од остварења услова. Поверилац обезбеђеног условног потраживања стога *нема стапајус повериоца*, па ни разлучног повериоца приликом гласања о плану реорганизације, ако се до тог момента не оствари одложни услов.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22.11.2011. године - Судска тракса привредних судова - Билтен бр. 4/2011)

КОМЕНТАР: Питање својства повериоца са разлучним правом под одложним условом, у судској пракси се поставило и у ситуацији када разлучни поверилац (најчешће банка) има хипотеку на имовини стечајног дужника, који није истовремено и његов дужник из основног правног посла, а у време отварања стечаја *нема досијелих а неизмирених обавеза* из правног посла који је обезбеђен хипотеком. У неким стечајевима хипотекарни повериоци су пријавили своје разлучно право као условно, односно под одложним условом чије се наступање везује за падање главног дужника из основног правног посла *у доцњу са исплатама рата кредитара*. Такво условно разлучно право је признато. Мана концепције разлучног права под одложним условом јесте у томе што се потраживање везано за одложни услов *гаси*, ако одложни услов *не настапаји до правоснажности решења о главној дебти* стечајне масе, према члану 87. ст. 1. и 2. Закона о стечају. У том случају, разлучни поверилац би изгубио обезбеђење ако до правоснажности решења о главној дебти главни дужник не задоцни са испуњењем обавеза из основног правног посла, нпр. са исплатом рата кредита.

Правне последице потврђивања плана - члан 167.

Дејствујући план реорганизације на приступање дугу стечајног дужника

Усвајање плана реорганизације утиче и на обавезе трећег лица које је приступило дугу стечајног дужника, јер је његова обавеза непосредно везана за обавезу стечајног дужника.

Чињеница да приступилац *самостално одговара за испуњење дужникове обавезе*, међутим, указује да је обим и висина његове обавезе директно везана за обавезу главног дужника стечајног дужника, с обзиром да је он само приступио дугу дужника у оном обиму и под оним условима под којима дуг постоји у односу на главног дужника. Стога приступилац дугу има према становишту овог суда *дружачији положај од јемца плана*, јер исти не постапа солидарни са дужником са главним дужником, већ само самостално одговара за дуг главног ду-

жника, па стога и модификовање наведеног дуга утиче на обавезу приступиоца.

(Из решења Привредног апелационог суда, ПЖ. 9926/2010 од 17. 6. 2010. године - Судска тракса привредних судова - Билћен бр. 4/2010)

Обим и висина обавезе лица које приступа дугу

Обим и висина обавезе приступиоца дугу непосредно је везана за обавезу главног дужника, с обзиром да је он само приступио дугу дужника у оном обиму и под оним условима под којима дуг постоји у односу на главног дужника.

Из образложења:

Положај приступиоца дугу регулисан је одредбама члана 451. Закона о облигационим односима, према коме уговором између повериоца и трећег, којим се овај обавезује повериоцу да ће испунити његово потраживање од дужника, *шрећи струја у обавезу поред дужника*. Према цитираним одредбама, приступилац дугу, закључењем наведеног уговора обавезује се повериоцу да ће испунити његово потраживање од дужника. Приступилац одговара за дуг *самостално, или не и солидарно са дужником*. Чињеница да приступилац сходно изнетом самостално одговара за испуњење дужникове обавезе, међутим, указује да је обим и висина његове обавезе директно везана за обавезу главног дужника стечајног дужника, с обзиром да је он само приступио дугу дужника у оном обиму и под оним условима под којима дуг постоји у односу на главног дужника. Стога приступилац дугу има према становишту овог суда *другачији положај од јемца плаћаца*, јер исти не постаје солидарни садужник са главним дужником, већ само самостално одговара за дуг главног дужника, па стога и *модификовање* наведеног дуга утиче на обавезу приступиоца.

(Из решења Привредног апелационог суда, ПЖ. 9926/2010 од 17. 6. 2010. године - Судска тракса привредних судова - Билћен бр. 4/2010)

Утицај модификовања дуга на обавезу приступиоца

Приступилац дугу има другачији положај од јемца платица, јер исти не постaje солидарни садужник са главним дужником, већ само самостално одговара за дуг главног дужника, па стога и модификовање дуга утиче на обавезу приступиоца.

Из образложења:

Положај приступиоца дугу регулисан је одредбама члана 451. Закона о облигационим односима, према коме уговором између повериоца и трећег, којим се овај обавезује повериоцу да ће испунити његово потраживање од дужника, *шрећи ступа у обавезу поред дужника*. Према цитираним одредбама, приступилац дугу, закључењем наведеног уговора обавезује се повериоцу да ће испунити његово потраживање од дужника. Приступилац одговара за дуг *самостално*, али *не и солидарно са дужником*. Чинијеница да приступилац сходно изнетом самостално одговара за испуњење дужникове обавезе, међутим, указује да је обим и висина његове обавезе директно везана за обавезу главног дужника стечајног дужника, с обзиром да је он само приступио дугу дужника у оном обиму и под оним условима под којима дуг постоји у односу на главног дужника. Стога приступилац дугу има према становишту овог суда *другачији положај од јемца платица*, јер исти не постаје солидарни садужник са главним дужником, већ само самостално одговара за дуг главног дужника, па стога и *модификовање* наведеног дуга утиче на обавезу приступиоца.

(Из решења Привредног апелационог суда, Пж. 9926/2010 од 17. 6. 2010. године - Судска практика привредних судова - Билтен бр. 4/2010)

КОМЕНТАР: Правни став о утицају усвојеног плана реорганизације на измену обавезе трећег лица које је приступило дугу, изражен у решењу *Привредног апелационог суда, Пж. 9926/2010 од 17. 6. 2010. године*, које је послужило као основа за израду три претходне сентенце, може се изложити критици, јер повериоцу дају мање обезбеђење у случају када је након приступања дугу отворен стечај над дужником из основног правног посла, него када је у питању јемство. Наиме,

чланом 1007. став 1. Закона о облигационим односима прописано је да у случају стечаја главног дужника поверилац је дужан пријавити своје потраживање у стечају и о томе обавестити јемца, иначе одговара јемцу за штету коју би овај имао због тога. Ставом 2. истог члана предвиђено је да *смањење обавеза главног дужника у стечајном поступку или у поступку принудног поравнања не повлачи са собом и одговарајуће смањење јемчеве обавезе*, те јемац одговара повериоцу за цео износ своје обавезе. Дакле, према цитираним одредбама Закона о облигационим односима, у случају потраживања према јемцу, чија је обавеза *акцесорне природе*, поверилац је боље заштићен од дејства стечаја над главним дужником, него у случају *приспуштања дугу*, које *нема акцесорну природу*, већ је у питању самостална обавеза. (Ђорђевић Ж. – Станковић В, Облигационо право, Научна књига, Београд, 1987. година, страна 588).

Дакле, обавеза трећег лица из овог уговора *није супсидијарна* као у случају јемства. Нелогично је тумачење према коме акцесорна обавеза (обавеза јемца) остаје неизмењена, иако је у стечајном поступку као правна последица потврђивања усвојеног плана реорганизације, дошло до смањења обавезе главног дужника (за кога јемац јемчи), а самостална обавеза приступиоца дугу се мења, модификује, односно умањује у складу са усвојеним планом реорганизације у поступку стечаја над дужником из основног правног посла, у коме приступилац није странка. Јер, према члану 451. Закона о облигационим односима, уговором између повериоца и трећег, којим се овај обавезује повериоцу да ће испунити његово потраживање од дужника, трећи ступа у обавезу поред дужника.

У пракси привредних субјеката приступање дугу предстаља *посебан вид обезбеђења* обавеза дужника из основног правног посла.

Посебно ваља истаћи да је у образложењу наведене судске одлуке изражен став да приступилац одговара за дуг *самостално, али не и солидарно са дужником*. Из таквог става о самосталности обавезе приступиоца, може се извести закључак да модификација обавезе дужника у поступку стечаја, односно стечајне реорганизације, никако не може довести до

промене у висини и другим условима обавезе приступиоца, јер за такву промену не постоји упориште ни у процесним ни у материјалним прописима.

Изложено важи и ако би се прихватило тумачење да лице које приступа дугу постаје солидарни дужник, с обзиром на *претпоставку солидарности* из члана 413. Закона о облигационим односима, у коме је прописано да кад има више дужника у некој дељивој обавези насталој уговором у привреди, они одговарају повериоцу солидарно, осим ако су уговорачи изрично отклонили солидарну одговорност.

Како *план реорганизације нема правну природу преноса*, а што би у смислу члана 417. Закона о облигационим односима могло бити од утицаја на обавезе солидарних дужника, већ судско^г поравнања, то у смислу члана 418. Закона о облигационим односима поравнање које је закључио један од солидарних дужника са повериоцима *нема дејство времена остварим дужницима*, али ови имају право да прихвате то поравнање ако оно није ограничено на дужника са којим је закључено. Усвојени план реорганизације закључен је искључиво између стечајног дужника и његових поверилаца, па ако солидарни дужник (треће лице које је приступило дугу) није изричito обухваћен планом реорганизације, већ је план ограничен само на стечајног дужника, тада би обавезе солидарног дужника требало да остану непромењене, односно неумањене.

Дејство реорганизације на солидарно јемство – јемац платац

Усвојени план реорганизације којим је промењен, продужен рок искупуњења обавезе стечајном дужнику, не утиче аутоматски на услове искупуњења обавезе јемца платаца, већ он оствараје дужник под непромењеним условима.

Из образложења:

Није спорно да је "К. б" АД пријавила своје потраживање у стечају стечајног дужника АД "П. П" као и да је гласала за усвајање предложеног плана реорганизације којим је продужен рок, односно *одложен рок измирења обавеза стечајног дужника* према "К. б". План реорганизације, међутим,

има снагу извршне исправе за повериоце који су наведени у истом, а сам представља нови уговор између поверилаца и стечајног дужника. Законом, међутим, *није предвиђено* да исти има *дејсиво* и у односу *на јемце*. Напротив, сама правна природа плана реорганизације као уговора, указује да делује међу странкама са проширеним специфичним дејством и на друге повериоце стечајног дужника, али *не и на садужнике* стечајног дужника. Дакле, изгласани план реорганизације делује и на обезбеђене и необезбеђене повериоце, али само на повериоце стечајног дужника, а не и на друге садужнике који су као јемци платци у конкретном случају *солидарно одговорни* са стечајним дужником. Одредбама члана 1004. Закона о облигационим односима, којима је регулисан однос повериоца и јемца под тачком 3. предвиђено је да ако се јемац обавезао као јемац платац одговара повериоцу као главни дужник за целу обавезу и поверилац може захтевати њено испуњење било од главног дужника или од јемца или од обојице у исто време (солидарно јемство). Према тачки 4. истог члана јемац за обавезу насталу *из уговора у привреди* одговара као јемац *платац*, ако није шта друго уговорено. Чланом 1005. Закона о облигационим односима предвиђено је да више јемаца неког дуга одговарају солидарно, без обзира на то да ли су јемчили заједно или се сваки од њих обавезао према повериоцу одвојено, изузев када је уговором њихова одговорност уређена другачије. Имајући у виду цитиране одредбе, сви јемци који су према уговору о репограму дуга, као и анексима наведених уговора и уговору о приступању дугу, постали јемци за измирење обавеза примаоца кредита АД "П. П" према даваоцу кредита друготуженом "К. б", су *јемци платаци*, а што значи да су *солидарно одговорни* са главним дужником, као и да су, с обзиром на цитиране одредбе члана 1005. Закона о облигационим односима, међусобно солидарно одговорни за обавезе за које су јемчили. Однос солидарних дужника регулисан је одредбама члана 414. Закона о облигационим односима, којима је предвиђено да сваки дужник солидарне обавезе одговара повериоцу за целу обавезу и поверилац може захтевати њено испуњење, од кога хоће све док не буде потпуно испуњена, али када један дужник испуни обавезу она престаје и сви

се дужници ослобађају. У ставу 2. истог члана посебно је наглашено да *од више солидарних дужника* сваки може дуговати са *другим роком искупљења*, под другим условима и уопште са различитим одступањима. Стога, неосновано је позивање тужилаца да јемци платци могу одговарати само под условима и роковима који су кроз план реорганизације уговорени и предвиђени за стечајног дужника. Усвајање плана реорганизације која има правну природу уговора којим се на другачији начин регулише измирење обавеза главног дужника према повериоцу, *нема* аутоматско *дејство и на положај јемца платаца*, јер они као солидарни садужници самог дужника могу дуговати под другачијим условима и са различитим одступањима у односу на њега, а у конкретном случају одступања су управо уведена променом рокова за плаћање који су предвиђени планом реорганизације. Како план реорганизације *нема правну природу преноса*, а што би у смислу члана 417. Закона о облигационим односима могло бити од утицаја на обавезе солидарних дужника, већ *вансудској поравнању*, то у смислу члана 418. Закона о облигационим односима поравнање које је закључио један од солидарних дужника са повериоцима нема дејство према осталим дужницима, али ови имају право да прихвате то поравнање ако оно није ограничено на дужника са којим је закључено. Усвојени план реорганизације закључен је искључиво између главног дужника АД "П. П" у реорганизацији као стечајног дужника и његових поверилаца, а јемци платци нису били обухваћени наведеним планом реорганизације, што указује да је исти био *ограничен* само на стечајног дужника, па су стога обавезе јемца платаца остале непромењене. Наведено је у складу и са принципом о дејству одобреног принудног поравнања регулисано чланом 1007. Закона о облигационим односима. Одредбама члана 1007. Закона о облигационим односима регулисано је да у случају стечаја главног дужника поверилац је дужан пријавити своје потраживање у стечају и о томе обавестити јемца, иначе одговара јемцу за штету коју би овај имао због тога. Ставом 2. истог члана предвиђено је да *смањење обавеза главног дужника у стечајном поступку или у поступку принудног поравнања не повлачи са собом и одговарајуће смањење јемчеve*

обавезе, те јемац одговара повериоцу за цео износ своје обавезе. Наведене одредбе, иако се истима регулише питање дејства стечаја или закљученог принудног поравнања, сходно се могу применити и на спорну ситуацију у којој је усвојен план реорганизације, јер исти има правну природу уговора о начину испуњења обавеза стечајног дужника према његовим повериоцима, закљученог између стечајног дужника и његових поверилаца, какву правну природу је имало и одобрено принудно поравнање.

(Из решења Привредног апелационог суда, Пж. 9298/2010 од 2. 6. 2010. године - Судска тракса привредних судова - Билтен бр. 4/2010)

КОМЕНТАР: Када банка заснива хипотеку на имовини лица које није дужник из основног правног посла, требало би да од тог лица, као хипотекарног дужника, узме *и јемство*, и то солидарно, као јемац платиц. У том случају треба предвидети да хипотека служи не само за обезбеђење обавезе дужника из основног правног посла, већ и обавезе хипотекарног дужника, по основу јемства за обавезу дужника из основног правног посла. На тај начин, стечај главног дужника и реорганизација неће утицати на доспелост и висину обавезе која је обезбеђена хипотеком, јер би се хипотека могла активирати као средство обезбеђења јемчеве обавезе. У суштини хипотека би била *двоструко акцесорна*, али би банка била заштићена јемством у потпуности, јер је и јемчева обавеза обезбеђена хипотеком.

Продужење рока сировоћења усвојеног ћлана реорганизације као вансудско поравнање

Закон о стечају предвиђа да се ћлан реорганизације може предлажати са роком извршења - најдуже пет година. Уколико се у току сировоћења усвојено ћлан реорганизације, након пропека рока од једне-две године, предлаже измена ћлана са продужењем рока извршења за наредних пет година, да ли се таква измена ћлана може дати на гласање, будући да се рок са првобитних пет година продужава на шест-седам година?

Одредбом члана 156. став 1. Закона о стечају је одређена садржина плана. Обавезни елементи плана су и датум почетка примене плана реорганизације (тачка 14) и *рок спровођења* *плана* који не може бити дужи од пет година (тачка 15). Предлогом плана реорганизације не може се предвидети дужи рок спровођења од пет година, осим за мере као у члану 156. став 2. Закона о стечају. О уредном предлогу плана реорганизације спроводи се поступак гласања и усвајања прописан у члану 165. Закона о стечају, с тим што је одредбом става 4. истог члана прописано да ако план реорганизације, осим плана из члана 158. овог закона, не добије потребан број гласова, стечајни судија може одобрити предлагачу плана реорганизације да најдуже у даљем року од 30 дана поднесе измене у план реорганизације и заказати рочиште у складу са овим законом. Одредбом члана 166. став 1. Закона о стечају је прописано да на рочишту за разматрање предлога плана реорганизације, стечајни судија доноси решење којим *потврђује* усвајање плана реорганизације или констатује да план није усвојен. У ставу 2. истог члана је прописано да се по правноснажности решења о потврђивању плана реорганизације *стечајни постуپак обуставља*. Одредбом члана 167. став 1. Закона о стечају је прописано да се по доношењу решења о потврђивању усвајања плана реорганизације, сва потраживања и права поверилаца и других лица и обавезе стечајног дужника одређене планом реорганизације уређују искључиво према условима из плана реорганизације. Усвојени план реорганизације је *извршина исправа* и сматра се новим уговором за измирење потраживања која су у њему наведена. Обустављањем стечајног поступка *окончан је судски постуپак*, па све накнадне измене плана реорганизације у току његовог спровођења, као нови уговор о начину измирења потраживања која су у њему наведена, би могле бити *предмет вансудској потраги*, којим би се уз сагласност дужника и свих поверилаца мењали начин, рокови и други услови за спровођење усвојеног плана реорганизације, с тим што *поверилац* који *не би био сагласан* са предложеним изменама усвојеног плана може поднети *предлог за покрећање стечајног постуника над дужни-*

ком, сходно члану 11. став 2. тачка 4. у вези члана 55. став 2. Закона о стечају.

(Одговор утврђен на седницама Одељења Привредног апелационог суда од 9. и 10.11.2010. године - Судска пракса привредних судова - Билћен бр. 3/2010)

Непоступање по усвојеном плану и преваран и незаконит план као стечајни разлог - члан 173.

Нејосишћање по усвојеном плану реорганизације као стечајни разлог и правна судбина поштраживања утврђених планом

Члан 173. став 2. у вези са чланом 166. Закона о стечају. Да ли се по преодлуку повериоца, може укинути клаузула правноснажносћи на решење о поштраживању плана реорганизације, јер се по истом не посматра? Повериоци су у шоку посматрујући усвајања плана реорганизације пристали на умањене износе својих поштраживања. Имајући у виду да поштражени план реорганизације има снагу изврше исправе у посматрујућу стечаја проглашавањем банкротства стечајно дужника, повериоци би морали да пријаве поштраживања утврђена у плану реорганизације. (Сматрам да би позиционан став омогућио у поштуносћи заштиту поверилаца, јер би се дала могућност да у посматрују стечаја који би био покренут због нејосишћања по усвојеном плану реорганизације, пријаве целокућна поштраживања која имају време стечајном дужнику, а не она утврђена у усвојеном плану реорганизације.)

Одредбом члана 167. став 1. Закона о стечају је прописано да по доношењу решења о потврђивању усвајања плана реорганизације, сва потраживања и права поверилаца и других лица и обавезе стечајног дужника одређене планом реорганизације, уређују се искључиво време условима из плана реорганизације. Усвојени план реорганизације је извршила исправа и сматра се новим уговором за измирење потраживања која су у њему наведена. Одредбама члана 173. Закона о стечају се регулише нејосишћање по усвојеном плану и преваран и незаконит план, као стечајни разлог. Како је у складу са наведеном нормом, предвиђено да повериоци обухваћени усво-

јеним планом, као и повериоци чија су потраживања настала пре усвајања плана, а нису обухваћени планом, могу поднети предлог за покретање стечајног поступка, ако је план реорганизације издејствован на преваран или незаконит начин или ако стечајни дужник не поступа по плану или поступа супротно плану реорганизације ако се тиме битно угрожава спровођење плана реорганизације, то нису искуњени услови за подношење предлога за укидање клаузуле правноснажности која се даје на решење о потврђивању плана реорганизације, већ ће суд, на предлог поверилаца одлучити о испуњености услова да се стечајни поступак спроводи банкротством стечајног дужника. За део питања који се односи на обим истираживања поверилаца која ће бити предмет намирења у даљем току стечајног поступка банкротством (призната потраживања или умањени износи потраживања према усвојеном плану реорганизације) одговор је дат у билтену ПАС бр. 3/10, питање бр. 55.

(Одговор усвојен на седницама одељења Привредног апелационог суда од 8. и 22. 11. 2011. године - Судска практика привредних судова - Билтен бр. 4/2011)

КОМЕНТАР: Одговор који је дат у билтену ПАС бр. 3/10, питање бр. 55. "који се односи на обим истираживања поверилаца која ће бити предмет намирења у даљем току стечајног поступка банкротством" сачињен је на основу одредаба члана 137. став 2. и других правила Закона о стечајном поступку, према коме се "обустава примене плана може квалификовати као раскидни услов за сам план реорганизације, који је уговор поверилаца и стечајног дужника, па ако до обуставе примене плана дође, из било којих разлога, биће испуњен наведени раскидни услов, а што значи да престају дејства плана, а поступак стечаја се наставља банкротством." Међутим, важећи Закон о стечају непоступање по усвојеном плану третира као посебан стечајни разлог, а не као разлог за обуставу примене плана и раскидни услов за сам план реорганизације, дакле овој чињеници даје другачију правну природу. То даље значи да се потраживања поверилаца и обавезе стечајног дужника уређују искључиво према условима из плана реорганизације, који је извршна исправа и нови уговор за

измирење потраживања која су у њему наведена. У случају отварања стечаја због непоступања по плану реорганизације, потраживања повериоца постоје у обиму из плана реорганизације, те ту нема никаквих промена, а повериоци који су нешто примили по плану реорганизације нису дужни да то враћају у стечајну масу. Једина последица је да се стечајни поступак обавезно спроводи банкротством стечајног дужника, што значи да није могуће поднети нови план реорганизације. Повериоци би морали, односно могли да пријаве потраживања у обиму утврђеном у плану реорганизације, наравно умањена за износе који су им, у међувремену, исплаћени. При томе, реч је о потраживању пријављеном на *основу извршне истраге*, на које се примењује за повериоце повољнији режим утврђивања потраживања, када су у питању разлози оспоравања (члан 113. став 3. Закона о стечају) и упућивање на парницу (члан 117. став 5. Закона о стечају).

**Дејство стечаја или ликвидације осигуравача
на уговор о осигурању
(члан 923. ЗОО и члан 4. став 1. Закона о обавезном
осигурању у саобраћају)**

**Утицај пренудне ликвидације или стечаја осигуравача
на уговоре о обавезном осигурању**

У случају стечаја или пренудне ликвидације осигуравача закључени уговори о обавезном осигурању не престају по сили закона, него остају на снази до истека времена на које су закључени.

Из образложења:

Првостепени суд је одбио постављени тужбени захтев, јер је закључио да тужени *није пасивно лежитимисан* да тужиоцу надокнади било какву материјалну или нематеријалну штету која је последица предметне саобраћајне незгоде, јер је стао на становиште да се одредба члана 923. став 2. Закона о облигационим односима примењује не само у случају стечаја осигуравача, него и у случају ликвидације осигуравача, који закључак је извео са позивом на одредбе члана 21. Закона о

стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање и члана 144. Закона о стечајном поступку. Из чињенице да је од дана отварања ликвидационог поступка над туженим, као осигуравачем, па до дана када се саобраћајна незгода додорила, протекло више од 30 дана, првостепени суд је закључио да је возило којим је штета причинјена на дан настанка саобраћајног удеса у *суштини било неосигурено возило*, јер је уговор о осигурању престао да производи правно дејство пре него што се незгода додорила. Другостепени суд је на становишту да је првостепени суд приликом решавања спорног односа пре свега био дужан да пође од основних начела позитивног права од којих једно предвиђа да специјални закон искључује примену одредаба општег закона (*lex specialis derogat legi generali*), као и да касније донети закон дерогира онај који је раније донет (*lex posterior derogat legi priori*). У конкретном случају, наиме, ради се о накнади штете коју захтева лице општећено у саобраћајној незгоди од употребе моторног возила као опасне ствари, за које возило је био закључен уговор о тзв. *обавезном осигурању* од аутоодговорности, па је приликом решавања спорног односа првостепени суд био дужан да примени одредбе Закона о осигурању, Закона о осигурању имовине и лица и Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, с обзиром да се тужени сада налази у стечају, а да се у моменту када се осигурани случај десио налазио у поступку принудне ликвидације. Применом одредаба наведених закона, првостепени суд би несумњиво морао закључити да ни из једне од ових одредаба не произлази да уговор о осигурању престаје по сили закона услед отварања поступка *ликвидације* над осигуравачем, а према становишту другостепеног суда *тако нешто се не дешава ни у случају отварања поступка стечаја*. Међутим, у обе наведене ситуације, а управо ради заштите интереса трећих лица постоји *обавеза преноса портфеле осигурања*, како је то и предвиђено у члану 10. Закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање, којом ћемо се нормом нешто доцније позабавити. Да уговор о осигурању не престаје по сили закона у случају ни ликвидације, ни стечаја осигуравача може се закључити из више различитих одредаба. Тако је чланом 74. Закона о осигурању

имовине и лица предвиђена *обавеза* власника превозног средства да закључи *нови уговор* о осигурању када организација за осигурање престане да постоји, односно "у року од 8 дана од дана објављивања у средствима јавног информисања престанка организације за осигурање". Нема сумње да се моменат покретања поступка принудне ликвидације или поступка стечаја не може сматрати моментом када престаје да постоји акционарско друштво које се бави пословима осигурања. У члану 174. став 2. и члану 175. став 2. Закона о осигурању, који уређују питање одузимања дозволе за обављање делатности осигурања и одузимања дозволе за рад друштву за осигурање, изричito је предвиђено да се друштво за осигурање коме је *одузета дозвола* за обављање делатности, односно дозвола за рад *не ослобађа обавеза* по основу закључених уговора о осигурању. У описаној ситуацији такво друштво за осигурање нема права да закључује нове уговоре, али се логичким тумачењем јасно може закључити да раније закључени уговори остају на снази и производе правно дејство.

(Из решења Привредног апелационог суда, ПЖ. 4643/2010 од 25. 10. 2010. године - Судска практика привредних судова - Билћен бр. 4/2010)

КОМЕНТАР: Прихватам става да и у случају стечаја осигуравача закључени уговори о обавезному осигурању не престају по сили закона, него остају на снази до истека времена на које су закључени, остаје *и обавеза плаћања премије* осигуравачу који је у стечају, и *што у туном износу*, а неизвесно је да ли ће и у ком износу осигуравач у стечају моћи да испуни своју обавезу из уговора о обавезному осигурању према трећем општејеном лицу, чиме се на посредан начин штити и осигураник од економске пропasti, односно изложености обавези да накнади штету општејеном лицу. Поставља се и питање третмана таквих обавеза, тј. да ли је у питању *обавеза стечајне масе*.

Поступак ликвидације банке - члан 21. Закона о стечају и ликвидацији банака

***Оштећење непокретности оштећене хипотеком
у постапку ликвидације банке која није дужник разлучног
повериоца из основног посла***

Непокретност која је оштећена хипотеком, а чији је власник банка у ликвидацији, која није истовремено и дужник из основног посла, ликвидациони управник може оштећити искључиво уз наведени штерет, а што ће хипотекарном повериоцу омогућити да се реализацијом хипотеке нађири од било кој будућег власника хипотеком оштећеног добра.

Из образложења:

Основани су такође и наводи изнети у жалби да се на основу члана 21. Закона о стечају и ликвидацији банака, одредбе Закона о стечајном поступку које се односе на разлучне повериоце не примењују у ликвидацији банака. Стога, на основу уписане хипотеке као стварно правног средства обезбеђења тужилац *није могао ни стичи разлучна права* у ликвидацији тужене банке, јер се одредбе о разлучним повериоцима сходно изнетом не примењују, али то истовремено не значи и да су *престала његова стварна права* обезбеђења по основу уписане хипотеке и да он нема права и могућности да у случају да му "М" као главни дужник не измири обавезу, исту нађири реализацијом наведеног средства обезбеђења хипотеке. Чињеница је да се у ликвидацији банке, а у смислу члана 21. који предвиђа сходну примену Закона о стечајном поступку, не искључује примена одредаба којима се врши *ограничење могућности извршења* и да ће у том смислу поверилац бити ограничен у могућности извршења наведеног хипотекарног права, односно средства обезбеђења у току поступка ликвидације принудним путем, али то не значи да су се угасила његова права по том основу, већ напротив да је ликвидациони управник овлашћен и дужан да при продаји непокретности која је оптерећена стварним правима тужиоца, то има у виду и иста *може оштећити искључиво уз наведени штерет*, а што ће тужиоцу даље омогућити да се реализацијом хипотеке нађири од било ког будућег власника хипотеком оптерећеног добра - објекта на

означеној адреси. Управо код чињенице да се у ликвидацији банке не примењују сходно одредбе Закона о стечајном поступку којима се регулише разлучни поверилац, а да сходно изнетом у конкретном случају *тужени није истовремено и дужник из основног посла*, већ је искључиво хипотекарни дужник, према становишту овога суда наведено нема основа да се утврди потраживање тужиоца у односу на туженог хипотекарног дужника у новчаном износу.

(Из *Пресуде Привредног апелационог суда, Пвжс. 2419/2010 од 25. 3. 2010. године - Судска пракса привредних судова - Билћен бр. 4/2010*)

***Немогућност утврђења поштраживања
из основног правног посла према хипотекарном дужнику
у ликвидацији***

Када тужена банка у ликвидацији није истовремено и тужиоочев дужник из основног посла, већ је искључиво хипотекарни дужник, нема основа да се утврди поштраживање разлучног повериоца у односу на хипотекарног дужника у новчаном износу.

Из образложења:

Основани су такође и наводи изнети у жалби да се на основу члана 21. Закона о стечају и ликвидацији банака, одредбе Закона о стечајном поступку које се односе на разлучне повериоце не примењују у ликвидацији банака. Стога, на основу уписане хипотеке као стварно правног средства обезбеђења тужилац *није могао ни стичи разлучна права* у ликвидацији тужене банке, јер се одредбе о разлучним повериоцима сходно изнетом не примењују, али то истовремено *не значи и да су престала његова стварна права обезбеђења* по основу уписане хипотеке и да он нема права и могућности да у случају да му "М" као главни дужник не измири обавезу, исту намири реализацијом наведеног средства обезбеђења хипотеке. Чињеница је да се у ликвидацији банке, а у смислу члана 21. који предвиђа сходну примену Закона о стечајном поступку, не искључује примена одредаба којима се врши *одграничавање могућности извршења* и да ће у том смислу поверилац бити ограничен у могућности извршења наведеног хипотекарног права, однос-

но средства обезбеђења у току поступка ликвидације принудним путем, али то не значи да су се угасила његова права по том основу, већ напротив да је ликвидациони управник овлашћен и дужан да при продаји непокретности која је оптерећена стварним правима тужиоца, то има у виду и иста може оштећити искључиво уз наведени терет, а што ће тужиоцу даље омогућити да се реализацијом хипотеке нахири од било ког будућег власника хипотеком оптерећеног добра - објекта на означеном адреси. Управо код чињенице да се у ликвидацији банке не применjuју сходно одредбе Закона о стечајном поступку којима се регулише разлучни поверилац, а да сходно изнетом у конкретном случају туженик није истовремено и дужник из основног посла, већ је искључиво хипотекарни дужник, према становишту овога суда наведено нема основа да се утврди потраживање тужиоца у односу на туженог хипотеског дужника у новчаном износу.

(Из пресуде Привредног апелационог суда, Пвж. 2419/2010 од 25. 3. 2010. године - Судска практика привредних судова - Билћен бр. 4/2010)

САДРЖАЈ

Љиљана ПЕТРОВИЋ НОВИНЕ У ЗАКОНСКОЈ РЕГУЛАТИВИ ПРИВРЕДНИХ ДРУШТАВА У ОДНОСУ НА ПРЕТХОДНА РЕШЕЊА -----	5
Марина САМАРЦИЋ УСАГЛАШАВАЊЕ НОРМАТИВНИХ АКАТА СА НОВИМ ЗАКОНОМ О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА -----	45
Проф. др Небојша ШАРКИЋ Владимир ЦРЊАНСКИ УЛОГА И ЗНАЧАЈ ЈАВНОГ БЕЛЕЖНИКА-НОТАРА У ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА -----	69
Др Драгиша Б. СЛИЈЕПЧЕВИЋ ДОПУШТЕНОСТ РЕОРГАНИЗАЦИЈЕ ПО УНАПРЕД ПРИПРЕМЉЕНОМ ПЛАНУ НАКОН ПОДНОШЕЊА ПОВЕРИЛАЧКОГ ПРЕДЛОГА ЗА ПОКРЕТАЊЕ ПОСТУПКА СТЕЧАЈА -----	107
Младен НИКОЛИЋ ПОЛОЖАЈ И ПРАВА ХИПОТЕКАРНИХ ПОВЕРИЛАЦА У ПОСТУПКУ СТЕЧАЈА -----	121

Мирољуб НИКОЛИЋ	
ТУЖБА ЗА ПОНИШТАЈ АРБИТРАЖНЕ ОДЛУКЕ И ПРИНУДНА АРБИТРАЖА-----	137
Проф. др Небојша ШАРКИЋ	
Младен НИКОЛИЋ	
ИЗВРШЕЊЕ У ПРИВРЕДНИМ СТВАРИМА -----	149
Др Владимир КОЗАР	
КОМЕНТАР СУДСКЕ ПРАКСЕ ПО ЗАКОНУ О СТЕЧАЈУ -----	172

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

347.72:34(497.11)(082)

ПРИВРЕДНА друштва у светлу актуелних
измена закона : зборник радова / редактор
Драгиша Б. Слијепчевић. - Београд :
Глосаријум, 2012 (Београд : Глосаријум). -
215 стр. ; 21 см

Тираж 300. - Стр. 3-4: Реч унапред / Драгиша
Б. Слијепчевић. - Напомене и библиографске
референце уз текст. - Библиографија уз
поједине радове.

ISBN 978-86-6297-001-5

1. Слијепчевић, Драгиша Б. [уредник] [автор
додатног текста]
а) Привредна друштва - Правни аспект -
Србија - Зборници
COBISS.SR-ID 189975052